

Informe

Més enllà d'Internet com a eina
"martell" - eina de la vella política:
Cap un nou Policy Making?

Els casos del Moviment de Cultura
Lliure i pel Procomú Digital i el 15M
a Catalunya

Bellaterra, Gener de 2012

Institut de Govern i Polítiques Públiques
Universitat Autònoma de Barcelona

Supervisió: Dr. Prof. Joan Subirats Humet
Recerca: Dr. Mayo Fuster Morell

Amb el suport de la Escola d'Administració Pública de Catalunya
Generalitat de Catalunya

Institut de Govern i Polítiques Públiques <http://igop.uab.cat>

Campus UAB - Edifici MRA 1a planta 08193 Bellaterra

+34 93 586 88 14

Contacte IGOP: gr.igop@uab.cat

Contacte e-mail per la recerca: mayo.fuster@eui.eu

Web del projecte:

http://wiki.digital-commons.net/Mapa_Cultura_Lliure_Catalunya

Aquesta obra està subjecta a llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>). Està permès de reproduir-la, distribuir-la i fer-ne comunicació pública, sempre que es faci sense afany de lucre i se'n reconegui explícitament els autors i les autores, i l'Escola d'Administració Pública com a editora de la publicació.

Índex

Resum (de 300 a 400 paraules).....	5
Síntesi (15 pàgines).....	7

Part introductòria

Investigant el moviment de cultura lliure i procomú digital en temps de crisi institucional

I. Punts de partida: Internet no és només un nou ("martell") instrument	27
II. Contextualització	28
III. Disseny de la recerca.....	35
IV. Estat de l'art: Originalitat i innovació de la recerca	37

Resultats de la recerca

El moviment de cultura lliure i el procomú digital (MCLL)

V. Contextualització històrica dels orígens del moviment de cultura lliure i pel procomú digital.....	43
VI. El MCLL: Un moviment social? Quin tipus de moviment social?	55

El cas català: El MCLL a Catalunya

VII. La cultura lliure a Catalunya en xifres.....	59
VIII. Mapa per sectors del MCLL a Catalunya.....	63
IX. Configuració del policy network: Lògica de relacions i comunicacions al MCLL	71
X. Estratègies polítiques i d'incidència al policy-making del MCLL a Catalunya.....	75

El MCLL i el 15M

XI. El MCLL i el 15M	81
XI. Introducció: El 15M: Context de crisi i de "revolucions"	
XI.II El MCLL en la genealogia del 15M	
XI.III Influència del MCLL al 15M: Continuitats i discontinuïtats de dos moviments socials contemporanis	
XI.IV Impacte del 15M en el MCLL	

XII. Conclusions.....	103
-----------------------	-----

XIII. Referències bibliogràfiques	126
---	-----

Annex

Annex I: Documentació material empíric	138
Annex II: Guió d'entrevistes	144
Annex III: Report d'activitat de divulgació.....	146

Figures

Figura I: Explicació de les llicències Creative Commons	47
Figura II: Diagrama d'àrees de cultura lliure al MCLL a Catalunya.....	64
Figura III: Distribució percentual d'estratègies en les iniciatives estudiades	77

Taules

Taula I: Distribució àrees d'activitat de cultura lliure a Catalunya	64
Taula II: Innovacions en el claim/policy making: Els nous reptes per a les administracions públiques.....	110

Resum breu

En un context de canvi d'època caracteritzat per la superposició de crisis tant política, com econòmica i ecològica, la visió d'Internet com a "remei" o nou "instrument" tecnològic que vindria a unir-se i reforçar la política i els processos de polítiques públiques tal com s'havien anat entenent fins ara, resulta extremadament limitada. Aquest estudi parteix d'una perspectiva diferent. Des del nostre punt de vista, es tracta d'entendre fins a quin punt l'extensió en l'ús i en la dinàmica quotidiana de les TICs està reconfigurant la nostra manera de viure en general, i pel que aquí interessa, la manera d'entendre i de funcionar de la política i la gestió pública. **Ens interessa especialment, en aquest treball exploratori, veure com l'adopció de les noves tecnologies afecta aspectes com els cicles de les polítiques públiques, l'emergència de nous actors i canvis en la interacció política i la distribució de poder entre diversos agents.**

La creixent importància de l'economia de la informació, la creixent rellevància de la capacitat cognitiva, i el ràpid canvi tecnològic, han portat a la transformació de la societat a una societat en xarxa on el coneixement té un pes més central. Però els canvis en l'ús, explotació, producció i distribució de la informació i el coneixement, han fet emergir una dialèctica sovint conflictiva entre diverses visions sobre com aprofitar les noves oportunitats. Visions i reivindicacions d'informació lliure i de bens digitals procomuns es contraposen a visions i reivindicacions d'apropiació privada i ús privat de la informació. En aquest context de conflicte entorn a l'ús i gestió de la informació, cultura i coneixement, emergeix el Moviment de Cultura Lliure i pel procomú digital (MCLL).

La recerca adreçarà, d'una banda, el policy network en torn a la cultura lliure i el procomú digital al context de Catalunya - a partir d'analitzar la dimensió, composició, lògica organitzativa i estratègies d'incidència al policy making del policy network en torn a la cultura lliure i el procomú digital. D'un altra banda, la relació entre el MCLL i el 15M - analitzant el paper que ha tingut el MCLL en el sorgiment i la lògica organitzativa del 15M, així, com entendre com el canvi d'escenari en el context polític vinculat a l'emergència de la mobilització ciutadana al 15M ha impactat en la composició i xarxa de relacions al MCLL. Per últim, es farà un anàlisi de les similituds i diferències en d'aquests dos moviments socials contemporanis MCLL i 15M com a dos casos que

ens permeten extraure quines serien les característiques de la mobilització social que estan emergint a partir de les possibilitats obertes per les TICs.

La metodologia s'ha basat en construcció d'indicadors de pràctiques de cultura lliure, e-qüestionaris a 145 iniciatives del MCLL, anàlisis qualitatiu a partir de l'anàlisi extens del contingut de documents clau al MCLL, 24 entrevistes i observació participant.

A partir de l'anàlisi, es poden distingir diferents visions estratègiques presents al MCLL. Una vessant "performativa" de canvi de model productiu a partir de l'acció i del propi procés d'implementació; i una vessant basada en la sensibilització de la ciutadania i de mobilització social per tal d'impactar en les institucions polítiques. Cal destacar que el MCLL ha jugat un paper important en la mobilització del 15M, però aquest mateix fet, ha fet tensionar les dues perspectives esmentades. En conjunt, **el MCLL i el 15M qüestiona l'actual model** des de diverses perspectives: **tant respecte a intervenir a una nova àrea de polítiques públiques, qüestionant la configuració del procés de formulació de les polítiques, , com en la mesura que requereix un nou model d'interacció entre institucions polítiques i una societat civil que guanya en importància, autonomia i poder** com a proveïdora i gestora de recursos que es presenten com públics.

Síntesi (15 pàgines)

Punts de partida: Internet no és només un nou ("martell") instrument

Aquest projecte de recerca parteix de la idea que **Internet no és simplement un nou instrument o eina de comunicació i/o informació**. La visió d'Internet (i les noves tecnologies d'informació i comunicació (TICs) en general) que va ser predominant inicialment en el debat sobre Internet i Política, veia Internet com a "remei" o nou "instrument" tecnològic que vindria a unir-se i a millorar la política i els processos de polítiques públiques tal com s'havien anat entenent fins aleshores. Entenem que a mesura que es consolida l'extensió i la presència d'Internet a les nostres vides, aquesta visió va resultant extremadament limitada per no dir errònia. Sembla força clar que les TICs han accelerat i aprofundit la crisi de legitimitat que ja patien les democràcies a finals del segle passat, posant en crisi el rol de intermediació de institucions i partits, entre d'altres institucions. A més a més, l'anàlisi de les TICs, si va més enllà del seu us en el "politics as usual", ha de incorporar la qüestió de les noves estructures de poder que van emergint en el nou escenari, o com va canviant la configuració de poder a partir de la introducció de les TICs. Sense oblidar o menysprear la possibilitat de nous mecanismes o situacions d'explotació i conflicte derivats específicament de la nova configuració de recursos i de poders que genera l'expansió i difusió de les TICs.

És força evident que **l'adopció de les TICs** (que actuen de forma simultània a un altre gran conjunt de canvis que s'estan donant en altres esferes, com la laboral-productiva, social, familiar, de cicle de vida, entre d'altres) **està comportant impactes molt significatius en les formes de funcionar i de relacionar-se a les nostres societats**. Aquests canvis, evidentment, poden ser de caràcter positiu o negatiu, depenent de la perspectiva que s'adopti, de la posició que s'ocupi i, evidentment, del sistema de valors des del que se'n faci l'avaluació. Del que no hi ha dubte, però, és que l'adopció de les TICs, i especialment les condicions en que s'adopten, estan modificant la matriu relacional i comunicativa de les societats actuals. Aquestes modificacions generen nous equilibris respecte a les lògiques organitzatives, amb efectes diversos segons la capacitat d'adaptació de cada entorn. Així, s'observen nous conflictes (o noves expressions i formats de conflictes ja existents), nous interrogants i problemàtiques econòmiques, polítiques i socials que obliguen a repensar moltes de les certeses, rutines, pautes i processos anteriors. Al cap i a la fi, **les TICs, estan contribuint a canviar de manera molt profunda la nostre societat i això ens obliga a repensar els canvis en la política i en la formació i elaboració de polítiques públiques, amb el que implica tant de potencialitats com de riscos**.

Aquesta investigació s'emmarca per tant, en la idea d'una transició o canvi d'època en la qual diferents lògiques organitzatives i democràtiques emergeixen, al mateix temps que els principis institucionals de l'Estat-nació es troben en un estat de profunda crisi, mentre que les lògiques del mercat presenten i experimenten grans turbulències. Creiem que per entendre aquesta transició **hem d'anar més enllà de la visió d'Internet com un instrument; i analitzar com, l'adopció de les noves tecnologies, junt a altres processos, estan reconfigurant la dinàmica del sistema polític i més en concret el cicle de les polítiques públiques, la dinàmica dels actors polítics, afavorint l'emergència de nous actors i canvis en la interacció política (les fronteres entre privat i públic) i afectant la distribució de recursos i de poder**.

Emergència de noves pràctiques i models creatius/productius/distributius

L'adopció de les TICs ha facilitat una major possibilitat d'accés i distribució de recursos immaterials (informació, cultura, coneixement). O dit d'una altra manera, existeix una major abundància informacional. Al mateix temps, s'ha donat també un canvi qualitatiu en el nombre de persones que tenen accés a instruments (d'enregistrament, barreja, disseny, entre altres) per a la creació cultural o de producció de coneixement, ampliant enormement la disposició a "crear", intervenir creativament i disposar, per tant, de més recursos per qüestionar decisions i fonts d'autoritat. En altres paraules, el nombre de persones que es consideren avui creatives o que desenvolupen activitats creatives o productores de coneixement/informació ha crescut. Les generacions digitals desenvolupen identitats interactives o creatives (enfrent de la identitat passiva de "consum" d'espectacles), creen i adapten continguts i alimenten les seves pròpies audiències, estan més (i millor) informades, tenint una major disposició a crear-se la seva pròpia opinió i qüestionar l'autoritat basada en posicions (molts cops monopolistes) de "saber". Això ha dut a una major producció de continguts de diversa índole, i a aprofitar l'expectativa i l'hàbit de poder intercanviar i "barrejar" continguts lliurement. I per tant, a reduir la importància dels intermediaris en els processos creatius o de generació de coneixement i d'informació. .

En definitiva, **s'ha anat generant la creació d'un ecosistema d'abundància i una xarxa d'intercanvi i de creació en el qual els continguts flueixen, es barregen i es comparteixen lliurement entre xarxes de recursos comuns i entre individus.** Una sèrie de pràctiques socials lligades a aquest major intercanvi i la circulació de continguts (com per exemple el fet de poder compartir continguts o file-sharing, que representa la gran part del tràfic d'Internet) ha dut a la crisi de moment al model tradicional de la indústria musical i del cinema (amenaçant també al món de la premsa i de l'edició), mentre que la societat creativa reclama la necessitat de nous models de negocis compatibles amb l'abundància informacional i el reconeixement del valor afegit que generen les pràctiques de distribució i remescla. Així mentre l'entitat de gestió SGAE apunta a les pràctiques basades en el fet de compartir com causants de la crisi d'ingressos en la indústria musical, altres veus al MCLL, apunten a la falta de voluntat de voler canviar i les resistències a adaptar els models de negoci d'aquestes indústries al nou entorn d'Internet, i emfatitzen l'emergència de nous models de sostenibilitat per a les noves pràctiques creatives.

A l'emergència de xarxes d'intercanvi i distribució lliure de contingut s'uneix un altra qüestió. Les possibilitats de comunicació que han obert les TICs ha tingut com resultat un augment de dinàmiques d'agrupació i col·laboració entorn d'objectius o interessos comuns, el que s'ha traduït en **un nou model productiu i de distribució entorn de la construcció col·laborativa de recursos.** I això, de segur **modifica moltes de les coses que s'han pensat, dit i escrit sobre relacions entre poder polític i societat, i també sobre les formes en que actuen els actors en l'elaboració de les polítiques públiques.** En efecte, el model de producció procomú entre iguals (Benkler, 2006) o les comunitats de creació online (Fuster Morell, 2010) es refereixen a la producció i compartició de recursos comuns a partir de la col·laboració (en ocasions a gran escala) d'individus a través de plataformes online, en els quals no hi ha una planificació centralitzada del procés. En aquestes plataformes la participació és eminentment oberta, autònoma i voluntària.

Aquest nou model productiu ha tingut fins ara un efecte evident i un gran impacte en indústries tals com la de producció de programari en el qual s'ha convertit en un referent clau, i està qüestionant la producció d'altres continguts audiovisuals i de coneixement (per exemple en el sector educatiu i acadèmic, encara que això últim sector està mostrant més reticències al canvi). I el que aquí volem apuntar és que tindrà també efectes significatius en l'escenari de la política i de

les polítiques. **Compartir i col·laborar lliurement s'ha convertit en valors insígnia de la societat digital, el que s'ha anomenat cultura lliure o pràctiques copyleft** (basades en l'ús de llicències lliures) (Lessig, 2004).

En resum, tant les noves pràctiques d'accés i distribució de recursos culturals, així com de creació col·laborativa de continguts, estan aconseguint posar en crisi diverses indústries sota un regiment de restricció de propietat i vinculades a recursos immaterials; ahora que proposen des de la pràctica nous models de gestió i producció de la cultura i el coneixement. ¿Quins efectes tindrà tot plegat en el "policy making", en la manera de funcionar de les administracions públiques?

Noves àrees de polítiques públiques, conflicte i mobilització social: Regulació sobre les noves tecnologies i de les condicions d'accés i de us de la informació i el coneixement

La creixent importància de l'economia de la informació i coneixement, la creixent rellevància de la capacitat cognitiva al Nord per la expansió de l'educació a diferent nivells, i el ràpid canvi tecnològic, han portat a la transformació de la societat en allò que s'ha anomenat com una societat en xarxa basada fonamentalment en el coneixement (Castells, 2001). La centralitat del coneixement en aquest tipus de societat fa augmentar la importància de les formes de gestió de la producció d'aquest coneixement això com de la seva regulació. **La regulació sobre la gestió i producció d'informació, cultura i coneixement ha guanyat importància a l'agenda política com a àrea d'importància creixent a les polítiques públiques.**

Sembla evident que els canvis i la regulació en l'ús, explotació, producció i distribució de la informació i el coneixement, han fet emergir una dialèctica sovint conflictiva entre diverses lògiques presents, i també enfrontaments entre les diverses concepcions del coneixement així com sobre les diverses maneres de treure profit de les possibilitats obertes per la TICs. Visions i reivindicacions d'informació lliure, propietat compartida d'infraestructura i de 'bens digitals pro comuns' es contraposen a visions i reivindicacions d'apropiació privada i ús privat de la informació i el coneixement, i tot plegat dins d'una ràpida precarització dels vincles i condicions de treball.

En aquest context de conflicte entorn a l'ús i gestió de la informació, cultura i coneixement, emergeix **el Moviment de Cultura Lliure i procomú digital (MCLL), que podríem dir representa la visió pro pública i en favor del patrimoni comú digital.**

En termes generals, el model actual de distribució de la informació i creativitat cultural està basat en sistemes relativament restrictius de regulació de la propietat intel·lectual i la promoció d'artistes professionals. Qüestionant aquest model, el MCLL proposa un canvi en la regulació que afavoreixi l'accessibilitat i la circulació del coneixement, i formats oberts i fluïts de participació en la creació cultural i la provisió de bens digitals procomuns. És doncs, **el MCLL, un bon exemple sobre el que analitzar canvis més generals en el *policy making* i sobre la forma de funcionar de les administracions públiques en els nous escenaris ja descrits.**

En la definició de policy making en tal que procés de formulació, elaboració i decisió de polítiques públiques. El MCLL constitueix un policy network al conformar un conjunt o xarxa d'actors que, de manera més o menys continuada, tenen capacitat d'incidència al policy making en matèria de regulació de l'accés i gestió de la informació i el coneixement (Ex. propietat intel·lectual, innovació econòmica, polítiques de transparència, entre d'altres). Així mateix, més enllà dels actors que habitualment conformen la policy network, en determinades moments també emergeix un issue network com a entramat d'actors que, en moments puntuals i situacions crítiques o conflictives, intervenen tractant d'influir en una política pública (per exemple respecte a la llei Sinde).

El moviment de cultura lliure i pel procomú digital (MCLL) es defineix com una xarxa d'individus i organitzacions, vinculades per relacions més o menys denses, llaços de solidaritat i moments de confluència, que comparteixen una identitat col·lectiva i un conjunt comú de valors i principis (entre els que destaca l'accessibilitat i el flux d'informació i el coneixement, la creativitat, els formats participatius, la configuració de xarxa i la propietat comunal). L'acció conjunta del MCLL té com a objectiu qüestionar les formes d'accessibilitat a la informació i creació de coneixement mitjançant la participació en la construcció de béns comuns digitals i mobilitzacions contra els mitjans de comunicació i indústries culturals, els seus grups de pressió i les institucions polítiques (a nivell nacional, regional i mundial). És un nou format de moviment social, un nou format d'actor en l'escenari de configuració de les polítiques públiques.

Tot i la seva importància com a estudi de cas en un context general de canvi d'època i de necessitat de noves categories d'anàlisi, el MCLL ha estat molt poc estudiat.

Objectius de la recerca i metodologia

L'objectiu de la recerca és entendre com les noves tecnologies, junt amb altres processos, estan modificant el policy-making en diversos aspectes: en primer lloc pel que fa a **l'emergència de noves àrees de conflicte i polítiques públiques**; en segon lloc pel que implica de **canvi en l'entorn organitzatiu afavorint l'emergència de noves lògiques organitzatives i dinàmiques d'incidència i interacció** (així com recomposició de poder) **entre institucions públiques i ciutadania**. L'estudi del cas del MCLL i el 15M com a nou actors en l'escenari del policy-making poden permetre anar avançant en el coneixement de les noves dinàmiques emergents.

La recerca adreçarà, d'una banda, el policy network en torn a la cultura lliure i el procomú digital al context de Catalunya -- a partir d'analitzar la dimensió, composició, lògica organitzativa i estratègies d'incidència al policy making del policy network en torn a la cultura lliure i el procomú digital. D'un altra banda, la relació entre el MCLL i el 15M -- analitzant el paper que ha tingut el MCLL en el sorgiment i la lògica organitzativa del 15M, així, com entendre com el canvi d'escenari en el context polític vinculat a l'emergència de la mobilització ciutadana al 15 de Maig de 2011 per "Una democràcia real ja" ha impactat en la composició i xarxa de relacions al MCLL. Per últim, es farà un anàlisi de les similituds i diferències en d'aquests dos moviments socials contemporanis MCLL i 15M com a dos casos que ens permeten extraure quines serien les característiques de la mobilització social que estan emergint a partir de les possibilitats obertes per les TICs.

La metodologia s'ha basat en la triangulació de mètodes. Els mètodes s'han adaptat al diversos objectius. i) Per obtenir una aproximació de la dimensió de la cultura lliure a Catalunya s'han construït indicadors a partir de resultats de Google sobre recerca de continguts lliures i associats amb cultura lliure. ii) Per obtenir un mapa de la composició per sectors i estratègies d'incidència política i el pes de cada modalitat al conjunt del MCLL s'han emprat un e-qüestionaris per web anàlisi a 145 iniciatives del MCLL. La unitat d'anàlisi han estat iniciatives en català o/i en el territori català vinculades a la promoció dels valors d'accessibilitat a la informació o/i promovent experiències col·laboratives de compartició o creació de recursos. iii) Entrevistes (24), extens anàlisi documental i de material audiovisual, etnografia virtual i observació participant ens ha permet contrastar i corroborar els resultats dels anàlisi quantitius, així com extreure la lògica de relacions i organitzativa del MCLL i el 15M, així com, i la relació entre el MCLL i el 15M. Les dades es van recol·lectar durant Gener de 2011 i Desembre de 2011. Als annexes s'aporta una presentació més detallada de la metodologia.

La **recerca** aspira a aportar llum a **diversos nivells d'aplicabilitat**. La **crisi de la institucionalització de la democràcia** s'ha traduït en l'augment de les **formes no**

convencionals de participació, alhora que les TICs estan contribuint, junt amb altres processos, a **canviar la lògica de l'acció col·lectiva en el marc del policy-making**. Un millor coneixement de les visions emergents sobre l'accés a la informació i el coneixement, i la creació cultural presents en la ciutadania pot resultar significatiu, pensem, per una millor definició de les polítiques públiques i per un apropament més adequat de l'administració pública envers les noves pràctiques socials. Així mateix, resulta particularment interessant reflectir com fenòmens que apareixen entorn a les TICs, posteriorment "muten" o/i amplien la seva agenda política cap a la "meta-política". És a dir, influïent o exigint en canvis en el propi sistema polític.

Estat de l'art de la recerca en aquest camp: Originalitat i innovació de la recerca

El desenvolupament d'aquesta investigació apunta a **omplir dos buits i connectar dues àrees de recerca**: ampliar l'anàlisi de polítiques públiques a una nova àrea de regulació i conflicte i incorporar una perspectiva sociopolítica a la recerca sobre la cultura lliure en el camp del ciberdret respecte a la regulació del funcionament de les xarxes que fonamenten la seva actuació en Internet. Així mateix, aquesta recerca es recolza (i també qüestiona) les teories tradicionals sobre moviments socials.

Així, es vol contribuir a omplir el buit sobre polítiques públiques en el marc de la cultura el coneixement i les noves tecnologies. La innovació mitjançant l'ampliació de la investigació empírica sobre les polítiques públiques i la creació de política a la nova àrea d'accés i gestió de la informació, la cultura i el coneixement. Si bé existeix una àmplia literatura sobre les polítiques públiques en diverses àrees com l'educació, l'exclusió social, l'habitatge i l'assistència sanitària (Subirats i Gomà, 1998), hi ha molt poc anàlisi sobre aquesta nova àrea en termes d'una perspectiva de política pública (Haunss i Shadlen, 2009).

D'altra banda, la recerca vol representar una innovació dins dels estudis de la "cultura lliure" actuals, analitzant el fenomen de la cultura lliure des d'una perspectiva contextual i comparativa i realitzant una anàlisi sociopolític. Fins aquest moment la disciplina que ha desenvolupant més investigació sobre temes relacionats amb la cultura lliure ha estat el ciberdret (Benkler, 2006). Això s'ha degut a les innovacions legals relacionades amb la cultura lliure, com la invenció i difusió ràpida de les llicències Creative Commons que afavoreixen els fluxos d'informació (Lessig 1999, 2004, 2008). Amb aquesta investigació, ens agradaria anar més enllà del ciberdret i ampliar la dimensió sociopolítica del fenomen.

Pel que fa al conjunt de teories sobre moviments socials, existeixen intents anteriors de conceptualitzar el MCLL com un moviment, però en la majoria de les ocasions han tingut una limitada base empírica (Bollier, 2008; Fuster Morell, 2010; Stalder, 2010). A més, els estudiosos dels moviments socials tradicionalment han vist els resultats d'un moviment molt lligats a la capacitat d'un moviment per aconseguir objectius polítics o de política a través de la mobilització de protestes (Gamson, 1975). En la nostra opinió, el fet de centrar-se només en la mobilització de protesta ha impedit que els estudiosos puguin desenvolupar una comprensió completa de com els moviments socials poden aconseguir un canvi en els contextos econòmics i culturals (Melluci, 196).

A més, aquesta investigació té com a objectiu aclarir la combinació de diverses estratègies presents en el MCLL. Aquesta recerca resulta innovadora al centrar-se en l'observació del cas del MCLL considerant la seva composició general i l'anàlisi de les diverses formes i estratègies de present i de com es combinen, apropament poc present fins ara en les anàlisi existents. Finalment, al nostre entendre, aquesta és la primera investigació empírica que apunta a posar del MCLL en

un context general d'anàlisi de les oportunitats polítiques, i de com aquests canvis en el context afecten al MCLL.

Contextualització històrica dels orígens del moviment de cultura lliure i pel procomú digital

El desenvolupament inicial del MCLL i les seues arrels culturals es poden trobar en la dècada de 1950; i continuen a través de l'èxit de les primeres comunitats de creació en línia (CCOs) entorn al desenvolupament de programari de codi lliure i obert en la dècada de 1990, fins al seu desenvolupament posterior durant la primera dècada del segle XXI, i **pren força sobretot amb l'explosió de les polítiques més restrictives de propietat intel·lectual** impulsada per l'Organització Mundial del Comerç i altres institucions polítiques a diversos nivells, així com per l'expansió del Web 2.0 comercial i les noves fronteres tecnològiques de potencialitat que s'han anat desenvolupant.

El cas català: El MCLL a Catalunya

Tal com hem presentat a la part de contextualització històrica, molts dels referents històrics del MCLL els podem trobar als EUA (la invenció d'Internet mateixa va ser a EUA). Però també hem de tenir en compte idees i invencions a altres indrets (com ara el desenvolupament de la idea de web des d'Europa), conformant així una amalgama d'idees que s'ha difós i arrelat en diversos indrets del planeta, com ara a Catalunya. Aquest estudi presenta una descripció empírica del moviment de cultura lliure a Catalunya. Entenent com a tals les expressions de cultura lliure en llengua catalana o/i amb base territorial a Catalunya. La "glocalització" de la cultura lliure a Catalunya, com possiblement no podia ser d'una altra manera, li ha donat alguns trets distintius que passarem a presentar.

La cultura lliure a Catalunya en xifres: El pes de la cultura lliure a Catalunya en el conjunt de l'Estat Espanyol

L'anàlisi quantitatiu d'ús de llicències lliures i referències a la cultura lliure al web suggereix que el moviment de cultura lliure a Catalunya no té un protagonisme superior al de la resta del Estat Espanyol, sinó inclús menor. Tot i que en termes quantitius la difusió en l'ús de les llicències en català no mostra una major presència respecte al castellà en el Estat Espanyol, hi ha altres indicadors qualitius que suggereixen que la cultura lliure a Catalunya ha tingut un paper destacat en la introducció de la cultura lliure a l'Estat Espanyol.

A grans línies, les anàlisi suggereixen que el MCLL a Catalunya està més internacionalitzat i connectat amb idees procedents de l'exterior, jugant per tant un paper important de pont. Tot i així, té una dimensió més limitada respecte a la resta de l'Estat, més concretament en relació al que representa Madrid. La forma en què les institucions polítiques han promocionat la cultura lliure a Madrid ens sembla que podrien ser un dels factors que podrien haver contribuït a la major consolidació de la cultura lliure a aquella Comunitat. Tot i així, caldria remarcar paradoxalment, que la mancança de provisió per part del mercat i de recolzament institucional per assegurar l'accés a Internet a zones rurals al Pirineu Català, han estat les raons que ha portat a la creació per part d'iniciativa ciutadana de la xarxa wireless més extensa al món (Fuster Morell, 2005).

Mapa per sectors del MCLL a Catalunya

Es poden identificar diverses àrees d'activitat vinculades a la cultura lliure identificades a Catalunya, cada àrea amb un nivell de desenvolupament i consolidació divers. Seguidament

passarem a presentar els resultats del mapa de sectors del MCLL a Catalunya i el pes que té cada sector en el conjunt del MCLL. El mapa es basa en l'anàlisi d'una mostra de 145 iniciatives. Les iniciatives han estat caracteritzades com part del MCLL d'una banda per promoure l'accés a la informació o al coneixement o per estar basades en una metodologia de participació oberta. Les categories s'han definit a partir de sectors d'activitat diferenciats durant les entrevistes realitzades (seguint un apropament de ground theory).

Àrees d'activitat vinculades a la cultura lliure identificades a Catalunya i significació de les seves iniciatives:

i) Àmbit legal: Tant referit a bufets d'advocats que defensen pràctiques vinculades a Creative Commons o porten endavant denúncies en contra de la SGAE, com al grup de promoció de les llicències Creative Commons en català. Aquesta àrea representa el 6 % de les 145 iniciatives analitzades.

ii) Hackers: Es poden diferenciar diversos apropaments hackers. Hackers entès en un sentit més tecnològic, fent desenvolupament tecnològic i creació d'infraestructura (com ara guiffi.net, la xarxa més gran de wireless al món); hackers desenvolupant tecnologia per als moviments socials (com el grup de desenvolupadors vinculats a Indymedia.org, una innovadora plataforma de publicació oberta vinculada al MGJ), que es troben a hack labs, es a dir, espais on compartir pràctiques hackers (com el hack lab al carrer Riereta de Barcelona) i es reuneixen als hackmeetings, que són reunions anuals de la comunitat hacker. Els hackmeetings i la cultura hacker en un sentit col·lectiu i vinculats als moviments socials en general van arribar a l'Estat espanyol a través de la influència del moviment hacker a Itàlia. Per últim, hi hauria els hackers en el sentit de hackers individuals que busquen els forats de seguretat als llocs. Aquesta àrea representa el 8% de les iniciatives estudiades.¹

iii) Programari lliure: Es refereix a comunitat de programadors que col·laboren en el desenvolupament de paquets de programari lliure. Va ser el primer sector en desenvolupar-se a Catalunya, el que està més dispers pel territori català i el més institucionalitzat. Es poden trobar tant comunitats de desenvolupament amb arrel a Catalunya (sobre programes com Linux, Ubuntu, Debian, Gnome, Mozilla, Firefox, o Open office), grups de promoció del programari lliure (ex. la comunitat en defensa del web de Mozilla web), comunitats de dissenyadors de web (que entenen la seva tasca de disseny com una forma de recolzament a la inclusió per la millora de la usabilitat). A aquestes comunitats hi és present allò que s'anomena la cultura *geek*. Un *geek* és una persona amb una gran fascinació per la tecnologia i la informàtica com a forma de vida. Sovint són fans també del cinema i dels llibres o estètica de tecnològica i de ciència ficció.²

Un altre sector vinculat al programari lliure és aquell que té com a finalitat la traducció de les interfícies dels programes al català (ex. Softcatalà, que promou l'accessibilitat de programari lliure en català. Com versa un dels seus eslògans: "*A Internet està enfonsat si el teu navegador no parla la teua llengua*"). També es troben al territori català tot un seguit de cooperatives que donen serveis de comunicació en programari lliure (ex. Pangea), la Fundació Puntcat es dedica a gestionar el domini .cat. També s'ha creat una càtedra a la universitat Politècnica de Catalunya i una Associació Catalana, lafarga.cat, una coordinadora per la promoció del programari lliure a les

¹ Font: Entrevista Jaume Nualart - Hack Lab Riereta, 3 abril de 2011; Entrevista Kenneth Pereira - Partit Pirates de Catalunya; i Entrevista Jornades programari lliure – 29 d'octubre de 2011.

²Font: Entrada Wikipedia Catalana per Geek <http://ca.wikipedia.org/wiki/Geek> Consultat l'11 d'octubre de 2011.

administracions, i una Associació d'Empreses per al Programari Lliure (CatPL). A nivell nacional, existeix el Observatorio Nacional del Software de Fuentes Abiertas (ONSFA).³

Les iniciatives vinculades al programari lliure són les més nombroses i representen un 16 % de la mostra que la recerca ha incorporat. Aquesta dada resulta consistent amb el nivell de dispersió territorial i d'institucionalització.

iv) Periodisme: Al sector periodisme es poden trobar dos modalitats. D'una banda, periodisme vinculat a la cultura lliure perquè, tot i estar fonamentat en la figura del periodista en un sentit tradicional, incorpora les TICs i les llicències lliures en el que és la vessant de difusió, com per exemple del diari Vila Web. D'un altra banda, una altra modalitat de periodisme és aquell que no només incorpora les TICs i les llicències obertes sinó que, alhora, experimenta amb formats col·laboratius i oberts de la creació de continguts, com ara el portal Meneame. Les notícies a Meneame es visualitzen en funció de si són "meneadas" (per valorades) pels lectors. Per últim, també hi ha un volum considerable de blogs o podcasts sota llicència oberta dedicats a continguts vinculats a la cultura lliure (com ara la Manzana Mecánica, un lloc que difon podcasts, creat per una xarxa de persones, sobre últimes notícies o periodisme d'investigació relacionat amb els temes de cultura lliure).

Les iniciatives vinculades al periodisme són les segones més freqüents a la mostra (12%). Això es deu sobretot a la blogosfera (blogs) que es dedica a temes de cultura lliure.

v) Editorials: Es tracta d'editorials que o han adoptat les llicències Creative Commons (com ara Virus editorials), o editorials que no només treballen amb la llicència Creative Commons sinó que promouen l'escriptura col·laborativa o la distribució en línia amb impressió només sota demanda (com ara Amencia Editorial). Les editorials representen un 6% de la mostra.

vi) Educatiu: Al sector de l'educació han aparegut iniciatives en diversos nivells educatius, destacant les Universitats. A la Universitat de Barcelona (a banda del grup de promoció de les llicències Creative Commons) i ha un grup que promou l'adopció de wikis i altres eines col·laboratives al sistema d'ensenyament. També s'han impulsat revistes sota llicència oberta. Una experiència destacada és l'Institut i Acadèmia del Coneixement Lliure, que es dedica a donar formació a nivell de grau o postgrau sobre temes vinculats a la tecnologia i la cultura lliure, a partir d'una metodologia d'elaboració curricular i dels materials de textos de forma col·laborativa i oberta i completament en línia. Altres grups es dediquen a l'ensenyament informal, oferint cursos de formació sobre l'ús de Linux o altres tecnologies com ara Ekeptica.⁴

Dos aspectes ens criden l'atenció. Mentre que als EUA hi ha present una xarxa relativament activa de grups d'estudiants a les universitats promovent la cultura lliure (Students for free culture), a Catalunya no hem trobat grups d'aquesta mena. Igualment, a països del sud, com ara Índia o Brasil, hi ha a les Universitats més grups que es dediquen a la lluita per l'accés a la recerca científica, sobretot en aspectes derivats de la salut.⁵

Els projectes educatius representen un 7% de les iniciatives de la mostra.

v) Redacció/creació col·laborativa en línia: Les comunitats de creació en línia són comunitats que col·laboren sobre el desenvolupament d'un contingut que va més enllà del programari lliure. El mètode i la lògica organitzativa és similar, però la base social és més àmplia, ja que en moltes ocasions els continguts no requereixen un alt domini tecnològic. El cas de referència d'aquest tipus de comunitats és la Viquipèdia en català, i tots els projectes que l'acompanyen, com ara viqui especies o el diccionari wiki. Com la Viquipèdia, que és el node local en llengua catalana de

³Font: Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 4 d'abril de 2011.

⁴Font: Entrevista Lize De Clercq - Ekeptica, febrer 2011; i entrevista editor Barcelona Viquipèdia en català.

⁵Font: Entrevista Michel Bauwens - P2P Foundation.

comunitats globals, hi ha altres comunitats de contingut, com ara Open streets maps, una comunitat que desenvolupa un sistema de mapes com Google Maps, però basats en programari lliure, llicència lliure i un sistema d'autogovern procomú. També hi ha una comunitat al voltant de la construcció col·laborativa d'objectes físics (Harvard) (Arduino), que és una de les últimes tendències en el MCLL.⁶ Les CCOs representen un 6% de la mostra.

vi) Cultura: Al sector cultural hi trobem tant artistes individuals que difonen les seves obres a través d'una plataforma en línia sota llicència oberta (com ara la parella d'artistes de netart Enlloc.org), com la creació experimental de documentals; o una orquestra que fa música amb el soroll dels portàtils i la distribueix lliurement (la Laptop Orquestra).

A banda de la vessant de creació cultural, hi ha tot un seguit de portals en línia d'intercanvi (legal o il·legal) de música o vídeo (com ara LaMundial, Filmni o Spotify) amb una creixent sofisticació en la selecció del contingut i en l'oferta de serveis, alhora que una recerca de fórmules de sostenibilitat d'aquests portals.⁷

Pel últim, en l'àmbit artístic hi ha x.net (anteriorment EXGAE) associació que, com el seu eslògan indica, assessora els ciutadans i els creadors contra l'abús de les entitats de gestió dels drets d'autor com ara la SGAE. X.net celebra cada any un festival on dona premis a obres lliures. I és també un dels organitzadors del Fòrum internacional de cultura lliure (www.Fcforum.net). x.net ha impulsat varies campanyes.

Les iniciatives de cultura representen un 10% de les iniciatives de la mostra.

v) Campanyes i ciberactivisme: Les campanyes es refereixen a campanyes com "No els votis" (referida als partits polítics que van aprovar la llei Sinde), així com a les accions portades a terme per Annonymous de bloquejar les webs d'actors contraris a la cultura lliure.⁸

Aquestes iniciatives representen el 9% de la mostra.

vi) Filesharing o compartició d'arxius: Es refereixen a portals que afavoreixen l'intercanvi o la capacitat de baixar-se contingut cultural. Resulta sorprenent el fet que aquestes iniciatives només representen el 2% de la mostra perquè, de fet, són les activitats que acaparen més atenció mediàtica als mitjans de masses. Aquest baix percentatge també pot ser degut al recent augment en la xifra d'iniciatives basades en la emprenedoria econòmica que experimenta amb models de sostenibilitat econòmica vinculats a la cultura lliure.

vii) Política institucional: Aquesta àrea es refereix a iniciatives que estan adreçades a l'impacte en el sistema de representació (com ara Pirates de Catalunya), de promoció de l'open data a les institucions o encontres com el Personal Democracy Forum, que van adreçats a reflectir com les TICs estan modificant el procés polític.⁹ Representen només un 2% de la mostra. Això posa de relleu la significació d'aquesta recerca, ja que mostra un baix nivell de presència del tema en els espais polítics i administratius.

viii) Emprenedoria econòmica: Es refereix a empreses o cooperatives que experimenten en nous models de sostenibilitat econòmica vinculats a la provisió de serveis sobre activitats de cultura lliure, com ara Filmni, que per una quota dona accés a pel·lícules o iniciatives de cross funding (com ara Verkami i Goteo).¹⁰ Representen el 6% de la mostra.

viv) Promoció del marc commons: Es refereix a iniciatives basades en reflectir el paradigma commons com a paradigma organitzatiu. Aquest seria el cas de l'Ateneu Candela a Terrassa que,

⁶ Font: Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 9 de juny de 2011.

⁷ Font: Entrevista Emmanuel Rodriguez – Madrilonia, 18 de juny de 2011.

⁸ Font: Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

⁹Font: Entrevista Kenneth Pereira - Partit Pirates de Catalunya

¹⁰Font: Entrevista Daniel Granados – Producciones Doradas, 30 d'octubre de 2011

tot i no tenir una forta activitat en línia, desenvolupa activitats en la línia de promoció del paradigma organitzatiu vinculat amb la cultura lliure. Representen un 4% de la mostra.

X) Exclusió i TICs: Aquesta àrea es refereix a les iniciatives que tracten de denunciar o trobar solucions a les noves formes d'exclusió vinculades a les TICs a partir de l'ús de programari lliure o llicències lliures. Aquest és el cas de Donestech, un grup que treballa sobre gènere i TICs.¹¹ Aquesta és l'àrea menys coberta per la cultura lliure, amb només un 1% del percentatge de la mostra.

El nivell de desenvolupament i institucionalització de cada àrea, així com el seu pes al MCLL, és bastant divers. Les àrees del programari lliure (16%), periodisme ciutadà (12%), cultura (10%) i campanyes de sensibilització (9%) semblen particularment desenvolupades al context català, davant d'àrees com ara les iniciatives de cerca de representació institucional (2%) i de iniciatives d'exclusió social vinculada a les TICs (1%) tenen una presència molt reduïda.

Estratègies polítiques i d'incidència al policy-making

Si en l'apartat anterior hem presentat la composició del MCLL en termes dels sectors que hi formen part, en aquest apartat es presenta l'anàlisi de les estratègies d'incidència en el policy making presents al MCLL. El MCLL es va iniciar principalment al voltant de la construcció col·laborativa i lliure de béns comuns digitals, però, davant dels intents d'elaborar una regulació de propietat intel·lectual més restringit, ha anat donant lloc a un augment de la protesta i l'aparició d'altres estratègies amb la finalitat de contrarestar els intents d'adoptar regulacions més restrictives.

Les estratègies polítiques d'impacte en les polítiques públiques, algunes més innovadores, d'altres més convencionals, des d'un punt de vista ampli i de visió d'incidència i canvi social, són:

i) Estratègia performativa / canvi de model productiu: Ens referim aquí a la visió de canvi a partir del "fer". És a dir, posar en pràctica, en els propis processos de construcció de les interaccions i estratègies, els valors de canvi que es volen instaurar en la societat en un sentit més ampli. L'objectiu seria guanyar legitimitat en el procés d'impuls d'una proposta a partir dels resultats obtinguts en posar-la en pràctica directament, és a dir, en implementar-la. Aquest seria el cas de Viquipèdia o les comunitats de programari lliure. Les CCOs per a la construcció de procomú digital són instàncies de participació en aquest MCLL. Mitjançant la producció de procomú digital, les CCOs acompleixen els objectius polítics generals del MCLL.

ii) Defensa o ofensa legal: Utilitzar els recursos i oportunitats que ofereix el sistema jurídic per protegir les pràctiques del MCLL o per denunciar les males pràctiques abusives dels proveïdors d'infraestructura en xarxa, les entitats de gestió o les regulacions sobre el cànon digital.

iii) Lobbying o grup de pressió: Com sabem, un lobby o grup de pressió és un col·lectiu més o menys organitzat que, amb estratègies diverses, prova d'influir en les institucions polítiques i en les administracions públiques, per tal que, quan aquestes prenen decisions, ho facin afavorint, o almenys tenint en compte, els interessos propis o els d'aquells que representen. Els lobbies no acostumen a participar directament en política (i per això no solen formar el seu propi partit polític), però sí que procuren guanyar-se la complicitat d'algun grup polític que pugui acabar acceptant o defensant els objectius del grup de pressió en les instàncies específiques.

iv) Mobilització ciutadana: Les iniciatives de mobilització ciutadana es basen en sensibilitzar i conscienciar la ciutadania sobre un aspecte i activar-la a favor o en contra a partir de campanyes

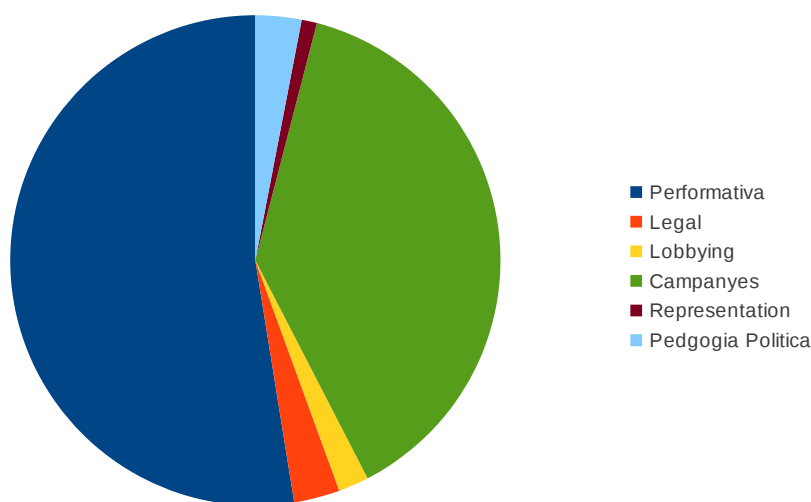
¹¹Font: Entrevista Nuria Verger - Hack Lab Riereta i DonesTech.

o accions (de caràcter més o menys directes). Aquest és per exemple el cas de la campanya "Internet no serà otra TV", en defensa de la neutralitat de la xarxa.

v) Representació política: Aquesta estratègia, més convencional, es basa en aprofitar els mecanismes de representació en les institucions polítiques per tal de guanyar posicions de representació en els espais de decisió legislativa o/i governamental. Aquest és el cas del Partit Pirates de Catalunya. (Sorgit de la iniciativa internacional iniciada pel Piratpartiet a Suècia, que s'ha estès arreu del món, l'agost de 2010 es va crear el partit Pirates de Catalunya).

vi) Pedagogia institucional: Aquesta estratègia es basa en tractar d'impactar en la lògica institucional/organitzativa de les institucions a partir de promoure o donar suport a l'adopció de certes pràctiques. Aquest és l'exemple de La Farga, que promou l'adopció del programari lliure a les administracions.

Figura: Distribució percentual d'estratègies en les iniciatives estudiades

Font: Elaboració pròpia

Respecte a la distribució d'estratègies en la mostra d'iniciatives analitzada, resulta significativa una polarització envers dos tipus d'estratègia. L'estratègia performativa acapara el percentatge més alt amb el 52% de les iniciatives. L'alta presència de l'estratègia performativa pot ser deguda a la major dimensió del sector de programari lliure i al cultural vinculat a la creació d'obres. La segona estratègia més freqüent, amb un 38%, és la que tracta de mobilitzar o/i sensibilitzar la ciutadania a partir de campanyes o de la difusió de l'ideari o contingut vinculat al MCLL. Seguidament, es troben l'estratègia legal (bufets d'advocats i de promoció de Creative Commons) i de pedagogia política (intents d'incorporar les TICs, llicències obertes i processos de dades o relacionals oberts a les institucions polítiques). L'última estratègia en presència en la mostra és la que cerca guanyar representació política en les institucions. Pirates de Catalunya es va presentar per primera vegada al 2010. La novetat del MCLL podria corroborar el poc desenvolupament de la dimensió de representació política convencional del MCLL, o també es

podria interpretar com que la representació política no es considera una estratègia gaire efectiva. Aquest és també un element a tenir en compte de cara a les perspectives de canvi en el policy making que aquesta recerca pretén analitzar.

Un element transversal a les diverses estratègies presentades es l'**ambivalència política** respecte al mapa de famílies polítiques que han sigut hegemòniques al llarg dels dos segles anteriors.

El MCLL en la genealogia del 15M

Hi ha un consens generalitzat en l'opinió pública sobre el fet que ningú podia haver previst la transcendència i volada que prendria la mobilització del 15M. Tot i així, al si del MCLL, feia temps que existien senyals que suggerien que els formats en xarxa social estaven augmentant significativament la capacitat de mobilització ciutadana i que creixia la voluntat de canvi de la política cap a noves formes de fer. Diverses són les vies o indicadors pels quals, com a resultat de la nostra anàlisi, el MCLL va contribuir a la genealogia del 15M.

i) Configuració d'un nou issue network per la mobilització ciutadana en temes d'accés a la informació i a la regulació de les TICs, i ii). Aposta per un canvi de frame: d'un frame sectorial a un frame general: *De la cultura lliure a la metapolítica*

El primer indicador de la creació d'un frame general de canvi del sistema polític el podem trobar l'any 2008. Lawrence Lessig, principal impulsor de les llicències Creative Commons, va anunciar el 2008 que deixaria de treballar en el terreny de la cultura lliure i el ciberdret. La raó que va donar és que havia arribat a la conclusió que el potencial transformador que tenia l'estratègia legal de promoure les llicències Creative Commons havia arribat a un cert punt i final. Per tant, per poder avançar entenia que era necessari encarar la corrupció institucional i intervenir directament per reformar el sistema polític. Un sistema polític que tenia condicions estructurals que el feien, segons Lessig, estructuralment corrupte i que per tant impedia qualsevol possibilitat de canvi que situés l'entramat institucional i administratiu a l'alçada dels nous temps.¹² Així va decidir canviar, i passar d'impulsar la campanya per Creative Commons a una nova campanya que va anomenar "Change Congress" (Canviar el Congrés). En altres paraules, Lessig havia arribat a la conclusió que per poder avançar en l'agenda de la cultura lliure i els béns comuns digitals s'havia de canviar primer el sistema polític imperant. Aquesta decisió va resultar molt sorprenent llavors, però és un element que cal posar de relleu per entendre l'evolució del MCLL.

A la conclusió de Lessig van arribar també components de les primeres generacions digitals (born digital) quan, en arribar a la universitat, rebien cartes d'amenaça de repressió per part de les autoritats per l'ús de les xarxes wireless per intercanvi de materials. La repressió de pràctiques que eren consubstancials a aquestes generacions, va portar també a una major conscienciació política d'aquests col·lectius.

A l'Estat espanyol també es poden trobar "mutacions" d'actors mobilitzats al voltant de l'agenda de cultura lliure. Mutacions que comportaven un salt cap a la intervenció en qüestions que tenen més a veure amb el funcionament del sistema polític i administratiu. Una d'aquestes mutacions la trobem durant les mobilitzacions contra la llei Sinde el desembre de 2010, que va comportar una activitat molt intensa en l'ecologia comunicativa del MCLL.

La llei Sinde estava emmarcada en la llei d'Economia Sostenible promoguda pel govern del PSOE. L'objectiu de la llei és establir una normativa de regulació de la xarxa amb capacitat de

¹² Fonts: Parlament de L. Lessig a Stanford 2008 (<http://blip.tv/lessig/episode-5697931>) i blog post http://lessig.org/blog/2007/06/required_reading_the_next_10_y_1.html

tancament de pàgines web sense prèvia autorització d'un jutge, a través d'un organisme propi promogut per les entitats de gestió dels drets de la propietat intel·lectual. Des dels primers passos d'aprovació de la llei al desembre de 2009, es va generar un fort moviment d'oposició. Les mostres de rebuig a la llei es duien a terme a la xarxa. Així, al desembre de 2009 es publica a Facebook el "*Manifest en defensa dels drets fonamentals*" de rebuig a la llei Sinde i s'organitza una recollida de signatures de suport que en menys de 24 hores aconseguen més de 240.000 adhesions.¹³ Així s'organitzen també campanyes virals a través de xarxes socials i blogs. Les expressions de rebuig adquireixen una gran presència a Twitter, a través de "hashtags" (paraules clau per identificar converses sobre un tema a l'intercanvi de missatges a Twitter com ara #leysinde o #sindegate)¹⁴ i esdevenint les tendències del moment de la xarxa social (la consecució de diversos "Trending Topics" (TT) – temes destacats a la xarxa - durant diversos dies).¹⁵ Una modalitat d'acció molt característica són "cyberatacs" dirigits a bloquejar les pàgines web del PP, PSOE, CIU i del propi Congrés dels Diputats. Els cyberatacs o "DdoS" "DdoS" (atac distribuït de denegació de servei (en anglès Distributed Denial of Service) es du a terme generant un gran flux d'informació des de diversos punts de connexió que aconseguen bloquejar una pàgina web.

Durant la publicació dels cables de Wikileaks, es va fer evident la pressió d'Estats Units per l'aprovació de la llei, tot i el rebuig que estava tenint. Així, tot i l'oposició continuada a la xarxa, a mitjans de febrer de 2011 s'aprova la Llei Sinde.

L'aprovació de la llei té com a resposta l'organització d'una campanya sota títol "No els votis" (en castellà "Nolesvotes").¹⁶ "Nolesvotes" fa particular denúncia de la corrupció del sistema polític, particularment del sistema de partits. "Nolesvotes" és una iniciativa que sorgeix a la xarxa amb una modalitat organitzativa d'eixam, amb un manifest que proposa una estratègia o acció concreta de cara a les eleccions municipals del 22 de maig de 2011: no votar cap dels partits polítics que havien aprovat la Llei Sinde.¹⁷ Aquesta iniciativa es va integrar com a part de la plataforma comuna d'organització de la manifestació del 15M, alhora que va ser un referent com a campanya basada en forma de xarxa social per al Disney del 15M. D'una banda, la campanya Nolesnotes no estava basada en crear una plataforma d'organitzacions representatives, sinó en crear una icona comuna a la qual es pogués unir, a través de la seva difusió, qualsevol persona que se sentís representat per ella, tant individus com organitzacions. D'altra banda, està basada en una estratègia comunicativa que arriba a l'espai públic, no a partir dels massmedia, sinó amb la cerca del Trending Topic a Twitter.

Amb la campanya No els votis, hi trobem una clara manifestació (que com sabem ha tingut repercussions posteriors) de la significació que tenen aquests nous actors, el tipus de recursos i d'estratègies que segueixen, per tal de copsar els efectes en el policy making en anys propers, plenament instal·lats en el món Internet.

Tal com hem exposat anteriorment en la secció de reconstrucció històrica del MCLL, en els darrers anys, en el marc del MCLL, ha tingut lloc un augment de les campanyes de mobilització social, activitat de lobby i protesta. I l'aprovació de la llei Sinde va portar una part del MCLL a

¹³ Font: Grup creat a Facebook <http://www.facebook.com/group.php?gid=186879394498&v=info>

¹⁴ Els "hashtags" s'identifiquen perquè porten un coixinet (hast en anglès) "#" al davant. El # davant de la paraula clau de la conversa permet identificar el tema com a paraula clau a la xarxa Twitter.

¹⁵ Iniciatives específiques que es van portar a terme dins de les mostres de rebuig a la xarxa van ser les campanyes "La lista de Sinde" i "Donem la cara". Fonts: La lista de Sinde <http://lalistadesinde.net> Damos la Cara <http://damoslacara.net/>.

¹⁶ Font: <http://www.nolesvotes.com/>

¹⁷ Entrevista a Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

considerar que les campanyes i les activitats a partir de llavors havien d'anar dirigides al sistema polític en el seu conjunt. Resulta particularment significatiu el nombre i les importants posicions com a activistes actius en qüestions del MCLL en l'organització de la manifestació del 15M i a la xarxa "Democràcia real ja".

En conjunt, en el si del MCLL, ha anat augmentat l'impacte quantitatiu de les campanyes de protesta i sensibilització al voltant de l'agenda vinculada a la cultura lliure, però al mateix temps s'ha produït un canvi qualitatiu. Si en una primera fase el MCLL se centrava en una agenda de temàtiques directament vinculades a les polítiques públiques sobre la regulació de la tecnologia i de l'accés a la informació i el coneixement, en un determinat moment es produeix un salt en l'agenda política per mobilitzar-se amb l'objectiu, no tant d'influir només en les polítiques públiques de regulació, sinó amb l'objectiu de canviar la lògica institucional i el funcionament del sistema polític institucional. I aquesta és una característica significativa que es pot estendre, al nostre parer, a d'altres àmbits sectorials de polítiques, ja que en molts casos les reivindicacions de sectors han confluït en demandes de canvi generalitzat en les formes de govern i en les dinàmiques de funcionament del sistema institucional i de les administracions públiques.

El pas d'un policy network sectorial i un marc sectorial de mobilització a la convergència cap a un frame general per "una democràcia real ja" i que ataca radicalment el sistema polític va ser una innovació molt rellevant per la creació de la mobilització del 15M. Després del 15M, també altres issue networks, com ara les xarxes contra les retallades a les Universitats o xarxes ecològiques també van fer aquest moviment de convergència per la creació d'un frame conjunt.

iii) Organització (en xarxa social) i comunicació (sense intermediaris): L'impacte més important es refereix al MCLL com a referència per l'estratègia de comunicació i l'ús de les TICs per l'adopció d'una forma de xarxa social. Com per exemple, respecte a la creació d'una ecologia informacional entre els mitjans tradicionals i els nous mitjans a Internet per donar amplitud a la protesta.

iv) En termes de continguts i perspectiva, el MCLL va aportar a la agenda del 15M la importància de la neutralitat de la xarxa i d'una política d'informació que afavoreix el domini públic i l'accés. Tanmateix, l'anàlisi de la documentació sobre el 15M mostra una reduïda presència dels temes vinculats a les polítiques sobre noves tecnologies i propietat intel·lectual.

Continuïtats i discontinuïtats de dos moviments socials: MCLL i 15M

Si en l'apartat anterior hem analitzat les vies per les quals el MCLL ha contribuït a la genealogia del 15M, en els apartats successius exposarem un seguit de característiques generals de la lògica organitzativa emergent de mobilització social, fent referències a similituds entre iniciatives al si del MCLL i com 15M. L'objectiu és tractar d'establir quines serien les característiques de la mobilització ciutadana actual atès l'entorn que ha fet possible les TICs.

Format: Flexibilitat i multiplicitat (online – offline, agilitat en els temps, escalabilitat en la dimensió, circuits informacionals múltiples)

i) **Espai:** Tant l'organització com la comunicació es porta a terme de manera destacada a Internet a través de xarxes socials (Twitter o Facebook) o webs pròpies. Depenent del tipus d'experiència, es pot tractar d'un ús exclusiu de xarxes socials (per exemple amb la campanya del Manifest dels drets fonamentals) o a través també de plataformes autònomes. Per exemple, Democràcia Real Ja, després d'una etapa d'utilització de xarxes socials fonamentalment com a base organitzacional i comunicativa, va emigrar després part de la seva activitat a una eina pròpia, com és una plataforma no comercial de treball col·laboratiu (n-1.cc). La xarxa és un espai important als inicis de promoció de les iniciatives, però depenent d'aquestes, després també tenen major o menor

activitat en “el carrer”, en el nivell d'activitat presencial divergeixen el MCLL i el 15M. En el sentit que (mes enllà de reunions de coordinació o d'organització) el repertori d'accions al MCLL té una orientació gairebé no presencial o, quan hi ha hagut convocatòries presencials, aquestes han tingut una capacitat reduïda de mobilització. En contrast, el 15M, a través de manifestacions sobretot a les places i d'accions (com ara les accions contra els desnonaments o contra el tancament de Centres d'Atenció Primària), ha estat orientat i ha tingut la capacitat de grans convocatòries al carrer. Però, independentment del nivell d'activitat també presencial, tant al MCLL com al 15M, la metacoordinació de la mobilització a través de la xarxa juga un paper clau.

ii) Que la gran part de l'activitat tingui lloc a l'entorn digital, afavoreix considerablement la reducció dels **recursos monetaris necessaris** per organitzar les convocatòries.

iii) **Temps:** La xarxa afavoreix l'acceleració de processos. Tant en el cas de les campanyes al marc del MCLL (com ara No les votes, Redresiste o el Manifest pels drets fonamentals que van obtenir una resposta molt elevada a través de la xarxa en menys de dos dies), com la convocatòria de la manifestació del 15M (que va requerir 4 mesos d'organització), com les convocatòries successives com el 17 de juny, la convocatòria entorn de les Marxes indignades o convocatòries menors, com ara accions de protesta contra els centres d'internament d'immigrants (per la mort d'un immigrant per manca d'assistència mèdica – 8 de gener de 2011), tenen la capacitat de augmentar la resposta a les convocatòries amb un temps inferior.

iv) **Escalabilitat** - capacitat d'agregació “maxi i mini” - Amb el 15M s'ha fet un salt de nivell cap a l'adopció d'un frame generalista (que qüestiona el sistema polític en el seu conjunt) així com un augment considerable de l'escala de la mobilització (tant a Internet com a formats presencials al carrer). Però resulta remarcable que la flexibilitat del marc organitzador permet també l'increment de campanyes de menor dimensió o molt específiques. En altres paraules, l'augment de la **capacitat de convocatòria per objectius específics**: Les convocatòries han augmentat a causa de la major capacitat d'identificar interessos comuns i de la coordinació en xarxa. En aquest sentit s'han incrementat les expressions de rebuig específiques com ara, accions concretes contra desnonaments o les respostes de rebuig a campanyes publicitàries de les administracions. La flexibilitat de l'estructura organitzacional depenent fonamentalment de la xarxa ha afavorit l'ampliació del camp d'objectius de la mobilització, així com les “mini campanyes” o campanyes per objectius molt específics i definits en les quals qui participa té en comú aquest objectiu concret, sense necessitat de compartir un programa més extens d'activitats o d'una mateixa visió política.

v) **Ecosistema informacional:** Com dèiem anteriorment, una característica comuna de les iniciatives, tant al MCLL com al 15M, és la multiplicitat d'aplicacions i espais en xarxa a través dels quals es gestiona i coordina la comunicació, tot creant-se un ecosistema informacional. Voldríem posar un èmfasi especial en el fet que la xarxa ha permès la creació de nous circuits d'accés al debat públic, a través de la comunicació directament a la xarxa. Així mateix, aconseguir que els temes de la mobilització es converteixin en temes de tendència a la xarxa, també ha permès obrir un canal per arribar als mitjans de masses, creant-se una dinàmica “pendular” entre la cobertura d'informació a la xarxa i als mitjans convencionals.

Formes de participació individual: Major autonomia individual

viii) Perfil de **participació individual:** També respecte a les formes de pertinença, sembla haver-hi força més espais que permeten la intervenció i la pertinença des de l'individu, més que no pas des del tradicional enquadrament a partir de grups o col·lectius. Si el Moviment de Justícia Global es caracteritzava per ser un moviment de moviments que aglutinava un gran ventall de sigles d'organitzacions, en canvi, la participació a les places partia de la consideració comuna de

ciutadans des d'un caràcter d'individus. El mateix, de fet, succeeix a Viquipèdia, on la participació no està prevista per part d'organitzacions o col·lectius, sinó d'individus.

v) **Obertura a la participació, així com acollir i treure profit de nivells de compromís i d'implicació molt diversos apostant per formats flexibles i integradors de pertinença:** Els formats adoptats són flexibles en termes de “quantitat” de participació que es vol dedicar a les iniciatives, tant és possible participar a partir de contribucions molt reduïdes com comprometre's àmpliament en termes de temps i tasques assumides. Per exemple, en una experiència com la Viquipèdia, es preveu, tant la possibilitat d'intervenir canviant només una coma a una entrada de Viquipèdia, com convertir-se en editors que dediquen gran part del seu temps a treballar per l'ampliació de Viquipèdia; o per les convocatòries del 15M, de reenviar un missatge per twitter, a traslladar-se a viure a les places. En tots dos casos, el perfil de participació i la forma de pertinença és flexible i plural, davant de formes de pertinença o participació pautades i homogènies.

vi) **Contribució autònoma:** La contribució autònoma es refereix al fet que no hi ha una professionalització de la protesta o/i contribució amb formes contractuals de servei. Una contribució autònoma en la mesura que cada individu decideix on vol contribuir sense “gatekeepers” o intermediaris institucionals que des de un centre de planificació distribueixen les ganes de contribuir o les voluntats.

— **Major poder en el control dels mitjans de comunicació o en el coneixement tecnològic:**

D'una banda, la lògica descentralitzada afavoreix la dispersió del poder en l'organitzatiu en xarxa social. D'altra banda, la major dependència de les eines de comunicació comporta que la capacitat de control sobre aquests es converteixi en un eix de major control en aquestes formes. Un altra font de desigualtat de poder en la dinàmica de xarxa social és l'accés a “audiències”, per exemple en el sentit de nombre de seguidors. Des d'aquest punt de vista, el control sobre les webs de les campanyes o la responsabilitat de gestió del compte Twitter es converteix en un rol particularment sensible.

Formes de participació col·lectives: Major autonomia col·lectiva

viii) Un altre aspecte que relaciona el MCLL i el 15M – al qual fa referència Stephane M. Grueso quan expressa que el 15M és molt “copyleft” (Ramos, 2011) – és la independència grupal per la **replicabilitat** dels recursos per l'acció i del marc comú o difusió (per contagi) sense la intervenció d'intermediaris. L'acció està concebuda de manera que pugui ser replicable (per exemple ocupant altres places o deixant el codi obert perquè pugui ser copiat i replicat en un altre lloc web), sense haver de passar per mecanismes de control sobre l'ús del format o dels símbols. La compartició d'una sèrie de valors i formes definides de forma laxa són les que marquen la possibilitat d'agregació sobre els símbols comuns, sense rígides estructures que defineixen quin col·lectiu de persones pot agregar-se o no, o sense haver de passar per “gatekeepers” per l'accés als símbols comuns, així com una gestió dels símbols i els recursos immaterials comuns que afavoreix la seva replicabilitat. L'accessibilitat i baix cost dels espais d'agregació en xarxa afavoreix també aquesta major flexibilitat o menor dependència grupal per crear grups a mida tot i compartir un mateix paraigua. Aquest és el cas, per exemple, de “Pren la platja” que, adoptant una mateixa estètica i discurs que el “Toma la calle” del 15M, va crear una iniciativa destinada a adaptar-se a les pràctiques socials pròpies de l'estiu sense haver de demanar permís o dependre de l'accés als recursos d'altres grups. En les comunitats de producció procomú en xarxa, a aquesta característica es fa referència com “el dret a independitzar-se” i seguir una direcció pròpia (forking).

Estratègia política: Internacionalització, diversitat d'estratègies d'incidència política, caràcter no representatiu, defensa/reinserció del comú i ambivalència política.

xix) La xarxa i l'assumpció del caràcter global de la seva agenda política han aportat una major **connexió internacional**, tant al MCLL com al 15M.

xx) Un altre aspecte a destacar pel que fa a les línies de continuïtat entre el MCLL i el 15M és que tots dos combinen **diverses estratègies d'acció**, sense limitar-se a un repertori fix o unívoc.

Respecte a aquest darrer punt, entenem que el fet de combinar diverses estratègies d'acció, significaria que, tal com al si del MCLL hem identificat una pluralitat d'estratègies d'incidència (amb una presència molt significativa de l'estratègia performativa i la de l'estratègia de les campanyes per impactar en les polítiques públiques), podem dir el mateix en relació al 15M. Tot i que la premsa i els i les analistes s'han fet ressò de la dimensió de protesta del 15M, en paraules de l'activista Gala Pin: "*el 15M ha estat la resposta més activa per organitzar-se davant la crisi*".¹⁸ Abans de l'aparició del 15M, diversos estudis es feien ressò de l'augment d'iniciatives ciutadanes que es basaven en la resolució col·lectiva de problemes comuns sense intervenció directa d'institucions o administracions. Així, els darrers anys es constata un augment creixent d'experiències com les dels bancs del temps, les xarxes de consum alternatiu o les cooperatives d'habitatge (Ubasart, Ràfols i Vivas, 2009). Un altre indicador de l'efervescència social el trobem amb la recent creació de xarxes temàtiques pel coordinament d'iniciatives en el tercer sector com per exemple l'Aliança Catalana pels bens comuns digitals a l'Octubre de 2011, l'Obrador del Tercer Sector Ambiental al novembre de 2011, o la Taula del Tercer Sector d'Acció Social (formada per 29 federacions i agrupacions que aglutinen en conjunt a prop de 4.000 entitats socials no lucratives) constituïda al 2003, com exemples d'articulació o reforçament de les iniciatives cíviques en els espais de les polítiques públiques. Així, pel que fa al 15M, Plaça de Catalunya no només s'alimenta d'aquest teixit social, sinó que també es converteix en un lloc de trobada on ciutadans identifiquen necessitats comunes i s'organitzen col·lectivament per provar de cobrir-les.¹⁹ Des del 15M, s'ha donat un augment exponencial de la banca ètica, així com en experiències de moneda social, així com una nova generació de cooperatives "post-crisi".

xxi) **Caràcter no representatiu:** La capacitat d'agregació d'interessos comuns en xarxa del MCLL i el 15M ha permès no dependre dels intermediaris o actors tradicionals que representaven els interessos socials (sindicats, partits polítics, ONGs) de cara a tenir presència en l'agenda pública i capacitat d'incidència en el policy making. De fet, segons la nostra mostra, el MCLL es basa en un model de mobilització social poc orientat i incorporat als mecanismes de representació política convencional (per exemple, sense vincles o organització en partits polítics o sindicats sinó més aviat qüestionant-los). I l'anàlisi del discurs del 15M mostra clarament una crítica al sistema de partits polítics i la llei electoral per la selecció dels representants com part del problema del sistema polític. Així, en contrast amb la dinàmica que predominava durant els anys seixanta i setanta, en què els moviments socials mantenien sòlids vincles amb àmbits partidaris (della Porta, 1995; Tarrow, 1989), el MCLL no desenvolupa pràcticament una estratègia de representació política i el 15M situa els partits polítics com a part de la causa de la crisi política.

D'altra banda, ni el MCLL ni el 15M no generen en ells mateixos representants clars o visibles.

xxii) **Reinvençió del comú i defensa dels "comons":**

¹⁸ Font: Intervenció Jornades del seminari de societat civil i comunicació, 28 d'octubre de 2011.

¹⁹ Font: Document Miró, I & Ruggieri, F. (2011) Ningú no ens representa La plaça com a metàfora de la nova societat (En paper).

Un altre aspecte que comparteixen és la creença en l'acció col·lectiva i la cooperació social (des de les noves perspectives i els nous recursos que Internet proporciona). Tant el MCLL (i la construcció de béns comuns digitals al seu si) com el 15M són exemples de cooperació social.²⁰ Són fruit d'un augment en la creença en el fet que agrupar-se al voltant d'objectius comuns – fora del marc dels mecanismes del mercat i l'Estat – té sentit, i fer-ho en un format que evoca la lògica organitzativa dels commons pot funcionar i donar resultats.

El MCLL, orientat específicament a l'entorn digital i el 15M, orientat a la societat en el seu conjunt, comparteixen una visió de creació i defensa d'un terreny comú basada en la equitat, la llibertat i l'autonomia (personal i col·lectiva). Fent la garantia d'allò comú una nova condició de ciutadania plena – que es compromet activament, tant des de la gestió de institucions polítiques centralitzades a les quals pertanyem tots i totes, com respecte a la participació en comunitats de ciutadans entorn a la construcció de “commons”. Sota una idea de democràcia (democràcia del comú) que va més enllà de la democràcia en termes polítics, sinó també econòmica i social que garanteixi les condicions d'una vida en comú.

xxiii) Ambivalència política:

El 15M i el MCLL comparteixen la capacitat de mobilització i posicionament més enllà del mapa de posicionaments polítics convencionals (en funció de l'alienació per partits polítics). De fet, la majoria de la població (84% segons l'enquesta de Metroscòpia de juny de 2011) considera que el 15M te raó en les seves demandes. Tot i així, el nivell explícit de declaració de comprensió pel 15M era del 66%, percentatge que va declarar sentir més aviat simpatia pel moviment. Tot i així, resulta més fàcil posicionar-se amb el frame esquerra dreta de quan ho és respecte al MCLL. De fet, segons la mateixa enquesta, hi ha una diferència entre la simpatia que mostren els votants populars pels indignats (46%), i la que hi mostren els votants socialistes (78%). En aquest sentit, tot i el gran recolzament obtingut, més enllà de fronteres polítiques, el 15M és pot alinear més fàcilment a l'esquerra que a la dreta de l'espectre de la política convencional.

En aquest sentit, a banda de les similituds entre MCLL i 15M, mentre que el 15M, tot i ser un moviment molt ampli i que com expressa el moviment Occupy Wall Street als Estats Units, vol representar el 99% de la població, podem considerar que està més en línia amb el que seria l'espai de les famílies polítiques tradicionals vinculades a l'esquerra, respecte a la major ambivalència política del MCLL.

Aquesta distinció en “nivells d'ambivalència política” entre el MCLL i el 15M ha resultat determinant de cara a l'impacte que el 15M ha tingut amb el MCLL, com veurem al proper apartat.

Impacte del 15M en el MCLL

L'emergència del 15M ha suposat d'una banda, una major projecció dels mètodes organitzatius (en format de xarxa social) i de l'agenda (sobretot respecte a la vessant movimentista del MCLL) i d'altra banda, una reconfiguració de sectors al MCLL. Si, als darrers anys, particularment des de la celebració del Fòrum de Cultura Lliure a Barcelona el 2009 i 2010, s'ha donat un procés de convergència entre sectors i estratègies al MCLL, l'escenari a partir de la irrupció del 15M modifica aquesta tendència. El 15M comporta un distanciament entre el sector performatiu i de campanyes al MCLL. Aquest distanciament està motivat per les dues diferències que s'han apuntat anteriorment. La voluntat de mantenir una posició d'ambivalència política porta

²⁰ Font: Intervenció Toret debat sobre commons i 15M acampada de Barcelona, juny de 2011.

al sector del MCLL performatiu a prendre distància respecte al 15M; mentre que el sector de campanyes i mobilització ciutadana convergeix fins al punt de fusionar-se amb el 15M.²¹

Tot plegat posa de relleu, des del nostre punt de vista, un canvi important en les formes que adopten les noves vies de mobilització política d'exercir influència en els processos de decisió propis de la formació de polítiques públiques. Canvis que no es poden explicar sense entendre què significa Internet com a nou escenari en el qual els espais d'intermediació tradicionals, i entre ells les institucions polítiques, els partits i les administracions públiques, poden tenir especials dificultats per seguir fent allò que feien. Com hem vist, això es comença a veure, sobretot i ara per ara, en el banc de recursos nous de què es disposa, una major facilitat en la producció i l'intercanvi de recursos cognitius i d'informació, una millor penetració en l'agenda política i de les polítiques, i en impactes en l'elaboració de normatives que no "circulen" per les vies previstes institucionalment i administrativament

Cap a un nou policy making?

A partir dels casos d'estudi del MCLL i el 15M, aquesta recerca aporta llum a que un dels canvis en l'entorn organitzatiu i en la societat que està emergint –del canvi d'època– és un augment de la cooperació social que està resultant en una societat civil més activa i autònoma a diversos nivells. D'una banda, una societat civil que reclama la refundació de les institucions polítiques sobre la base del comú i adaptades al nou entorn de possibilitats on la relació amb la ciutadania és més obert, interactiu i dinàmic. D'un altra, l'autoorganització al marc de la societat civil guanya terreny sobre la delega en les institucions. En aquest sentit, la producció sobre l'entorn del commons, on col·lectius de ciutadans s'organitzen per aconseguir objectius comuns i proveir recursos públics augmenta. Per repensar el espai públic i el policy-making en un sentit ampli s'hauria de tindre present totes dues implicacions derivades d'una nova manera d'articular el comú: a nivell de la societat - general, que comporta la redefinició de les institucions polítiques, i a nivell particular, l'emergència de producció comú autònoma i autoorganitzada de grups de ciutadans en torn a interessos compartits. Totes dues implicacions comporten un reforçament i augment de poder de la societat civil com agent front a l'Estat i mercat. Totes dues implicacions responen a un major desig d'autonomia emergent de la societat actual a diversos nivells: tant en la relació entre l'individu i el col·lectiu (general i particular), com autonomia col·lectiva per autogovernar-me entre grups de amb interessos compartits respecte al poder de govern del comú general.

Tot plegat posar de relleu, des del nostre punt de vista, un important **canvi en les formes que adopten les noves vies de mobilització política i d'exercir influència en els processos decisionals**, propis de la formació de polítiques públiques. Canvis que no es poden explicar sense entendre el que significa Internet com nou escenari en el que els espais d'intermediació tradicionals, i entre ells les institucions polítiques, els partits i les administracions públiques, poden tenir especials dificultats per seguir fent el que feien. Com hem vist, això es comença a veure, sobretot i ara per ara, en el vano de recursos nous de que es disposa, una més gran facilitat en la producció i l'intercanvi de recursos cognitius i d'informació, una millor penetració en l'agenda

²¹ Font: Discussió a la llista de distribució d'Amical Viquipèdia sobre organització d'un debat sobre Viquipèdia a l'acampada de Barcelona (maig 2011) i sobre si prendre distància del Fòrum de cultura lliure 2011 donat que el tema central de l'any 2011 és la Global Revolution (agost 2011). Comunicats d'organització del Fòrum del procomú digital i del Fòrum de cultura lliure.

política i de les polítiques, i en impactes en l'elaboració de normatives que no "circulen" per les vies previstes institucionalment i administrativament.

PART INTRODUCTÒRIA

INVESTIGANT EL MOVIMENT DE CULTURA LLIURE I PROCOMÚ DIGITAL EN TEMPS DE CRISI INSTITUCIONAL

I. Punts de partida: Internet no és només un nou ("martell") instrument

Aquest projecte de recerca parteix de la idea que Internet no és simplement un nou instrument o eina de comunicació i/o informació. La visió d'Internet (i les noves tecnologies d'informació i comunicació (TICs) en general) que va ser predominant inicialment en el debat sobre Internet i Política, veia Internet com a "remei" o nou "instrument" tecnològic que vindria a unir-se i a millorar la política i els processos de polítiques públiques tal com s'havien anat entenent fins aleshores. Entenem que a mesura que es consolida l'extensió i la presència d'Internet a les nostres vides, aquesta visió va resultant extremadament limitada per no dir errònia. Sembla força clar que les TICs han accelerat i aprofundit la crisi de legitimitat que ja patien les democràcies a finals del segle passat, posant en crisi el rol de intermediació de institucions i partits, entre d'altres institucions. A més a més, l'anàlisi de les TICs, si va més enllà del seu us en el "politics as usual", ha de incorporar la qüestió de les noves estructures de poder que van emergint en el nou escenari, o com va canviant la configuració de poder a partir de la introducció de les TICs. Sense oblidar o menysprear la possibilitat de nous mecanismes o situacions d'explotació i conflicte derivats específicament de la nova configuració de recursos i de poders que genera l'expansió i difusió de les TICs.

És força evident que l'adopció de les TICs (que actuen de forma simultània a un altre gran conjunt de canvis que s'estan donant en altres esferes, com la laboral-productiva, social, familiar, de cicle de vida, entre d'altres) està comportant impactes molt significatius en les formes de funcionar i de relacionar-se a les nostres societats. Aquests canvis, evidentment, poden ser de caràcter positiu o negatiu, depenent de la perspectiva que s'adopti, de la posició que s'ocupi i, evidentment, del sistema de valors des del que se'n faci l'avaluació. Del que no hi ha dubte, però, és que l'adopció de les TICs, i especialment les condicions en que s'adopten, estan modificant la matriu relacional i comunicativa de les societats actuals. Aquestes modificacions generen nous

equilibris respecte a les lògiques organitzatives, amb efectes diversos segons la capacitat d'adaptació de cada entorn. Així, s'observen nous conflictes (o noves expressions i formats de conflictes ja existents), nous interrogants i problemàtiques econòmiques, polítiques i socials que obliguen a repensar moltes de les certeses, rutines, pautes i processos anteriors. Al cap i a la fi, les TICs, estan contribuint a canviar de manera molt profunda la nostre societat i això ens obliga a repensar els canvis en la política i en la formació i elaboració de polítiques públiques, amb el que implica tant de potencialitats com de riscos.

Aquesta investigació s'emmarca per tant, en la idea d'una transició o canvi d'època en la qual diferents lògiques organitzatives i democràtiques emergeixen, al mateix temps que els principis institucionals de l'Estat-nació es troben en un estat de profunda crisi, mentre que les lògiques del mercat presenten i experimenten grans turbulències. Creiem que per entendre aquesta transició hem d'anar més enllà de la visió d'Internet com un instrument; i analitzar com, l'adopció de les noves tecnologies, junt a altres processos, estan reconfigurant la dinàmica del sistema polític i més en concret el cicle de les polítiques públiques, la dinàmica dels actors polítics, afavorint l'emergència de nous actors i canvis en la interacció política (les fronteres entre privat i públic) i afectant la distribució de recursos i de poder.

El moviment de cultura lliure i pel procomú digital tant des de la perspectiva de nou actor en una àrea emergent de polítiques públiques, com donat el seu ús intensiu de les TICs constitueix un cas d'anàlisi particularment ric.

II. Contextualització

Crisi a la institucionalització de la democràcia i turbulències en l'economia

La globalització política i econòmica ha creat importants reptes per a la governabilitat democràtica, tant per a l'*input* com per a l'*output* (della Porta, 2005). En primer lloc, la internalització econòmica i la construcció d'estructures supranacionals de govern com la Unió Europea distància els ciutadans i les ciutadanes del procés de presa de decisions. La presa de decisions tendeix a ser traslladada a institucions més distants o opaques, la qual cosa planteja dubtes sobre la capacitat de control democràtic sobre les decisions, una capacitat que tradicionalment havia residit en els parlaments. En segon lloc, les institucions de govern nació-

estat han patit canvis de gran abast (econòmics, polítics i culturals), a causa de l'aparició de noves demandes i d'una major pluralitat d'actors amb influència, tant institucional com no institucional (della Porta i Tarrow, 2004). Paral·lelament al procés de globalització s'està donant un procés de creixent regionalització i localització de la política (Subirats, Brugué i Gomà, 2002). Estan sorgint noves xarxes d'intercanvi a múltiples nivells, en què nous òrgans supranacionals participen en la mateixa mesura que les organitzacions sub-nacionals.

A més a més, les institucions polítiques mantenen uns principis organitzatius "fordistes", continuen segueixen estan basant-se en lògiques d'universalisme, homogeneïtat i jerarquia, que no els han permès ser capaces d'adaptar-se als canvis que s'han donat a la societat més diversa i individualitzada. Així, la disminució en el poder parlamentari de presa de decisions descrit anteriorment, s'ha vist acompanyada per la disminució de la capacitat dels partits polítics per canalitzar les demandes socials i de les administracions públiques per donar resposta a la ciutadania. El distanciament entre institucions i societat, en termes de Mair, s'ha aguditzat per la creació de "carters" entre els partits polítics de masses, que cooperen entre ells i fan servir recursos estatals (i en ocasions d'interessos privats) per mantenir i reforçar la seva posició dins del sistema polític (Katz & Mair, 1995).

Com a resultat de tot plegat, la participació electoral i convencional ha disminuït en les últimes dècades en la majoria dels països industrialitzats (Blais, 2000). A més, diversos estudis han identificat un augment en el descontentament dels ciutadans i les ciutadanes cap als mecanismes i institucions de la democràcia representativa (Dalton i Wattenberg, 2000; Pharr i Putnam, 2000).

A la crisi de l'institucionalitzat de la democràcia, l'acompanya un període de turbulències i canvis en l'economia.

En primer lloc, des de mitjans de la dècada de 1970, sí que s'ha donat una transformació del capitalisme a partir de l'estructura jeràrquica fordista de treball en una xarxa basada en noves formes d'organització. Aquesta transformació va comportar el pas de les fàbriques organitzades jeràrquicament i la producció massiva de productes estandarditzats, a l'externalització de les diferents etapes del procés de producció i la formació de grans xarxes de producció de béns i serveis altament personalitzats (Castells, 2001). Segons Chiapello i Boltanski (2005), el nou esperit del capitalisme es fonamenta en la incorporació de la crítica del maig de 1968 en l'alienació de la vida quotidiana en el capitalisme i la burocràcia. El treball es basa en les iniciatives dels

treballadors i les treballadores i en una relativa autonomia, encara que a costa de la seguretat material i psicològica. En aquest context, estan creixent en importància econòmica les activitats vinculades a l'accés i intercanvi d'informació. A més, amb la difusió de TICs com a mitjans de creació, la creació de valor s'ha ampliat des de l'àmbit econòmic en sentit estricte a la societat en general.

A banda del passatge d'una economia fordista a una postfordista, amb la globalització s'ha produït un augment del pes del sector financer front a davant de la dimensió productiva de l'economia. Així mateix, ha augmentat la concentració de capitals i d'interessos econòmics, que en diversos sectors (com ara el mercat alimentari o de serveis informacionals en xarxa) s'ha traduït en la concentracions dels mercats en poques empreses actors fins al punt d'adoptar formats oligopolístics quan no monopolístics. A més de l'augment d'importància del sistema financer sobre el productiu i la reducció de la competència distribuïda en el mercat, ha augmentat el control i la influència de lobbys i mercats especulatius en els governs. D'aquesta manera, tot i que es mantenen els mecanismes de participació formals (eleccions), s'ha deixat de garantir el control de la ciutadania sobre les seves institucions polítiques, cosa que vindria a anomenar-se com a corrupció institucionalitzada.

Alhora, el tipus d'espai públic vinculat a la democràcia representativa està experimentant transformacions, com ara respecte a la **institucionalització del coneixement**. La universitat, fins ara la garantia institucional del coneixement, pateix una doble crisi (Santos, 2004). D'una banda, la comercialització del coneixement es tradueix en una pressió hiper-privada. D'altra banda, la universitat es troba sota una pressió hiper-pública. En paraules de Santos, la pressió hiper-pública és el resultat del desenvolupament de noves formes de coneixement que *"trenquen l'espai públic de la universitat en nom de l'espai públic més ampli"*. *"La universitat va ser creada seguint un model de relacions unilaterals amb la societat i aquest és el model que seguim troben en la seva institucionalitat actual"*. Les noves formes d'organitzar el coneixement *"substitueixen la unilateralitat per la interactivitat. Aquesta interactivitat es troba enormement potenciada per la revolució de les tecnologies de la informació i la comunicació"* (Santos, 2004, p. 19).

També hi ha hagut canvis en els camps de **l'espai públic i els mitjans de comunicació**. La comercialització privada dels mitjans de comunicació ha reduït la seva capacitat per representar els espais per al debat públic (della Porta, 2005). El paper dels mitjans de comunicació com a intermediaris per a l'expressió pública s'ha reduït amb l'augment de

l'accessibilitat a l'expressió pública a través d'Internet. L'impacte d'Internet en l'espai públic es tradueix en un augment de les activitats desenvolupades en públic, la formació de "públics en xarxa" i l'esfumadura de les fronteres entre l'àmbit públic i el privat (Bimber, Flanagin i Stohl, 2005; boyd, 2008).²²

Des de la perspectiva de l'evolució de la democràcia, es podria argumentar **que els canvis anteriorment esmentats suggereixen que el sistema democràtic representatiu està entrant en un procés de turbulències i reajustament**. Alguns autors i autores també sostenen, però, que la crisi de les formes convencionals de participació creen recursos per a noves formes de participació (Norris, 2002). De fet, la crisi de la participació en la política convencional s'ha vist acompanyada d'un augment de formes no convencionals de participació i d'expressió pública (Cain, Dalton i Scarrow, 2003; Norris, 2002). En un context de crisi de la institucionalització de la democràcia representativa, les formes no convencionals de participació, incloent-hi moviments socials, com ara el Moviment de Cultura Lliure i el procomú digital (MCLL) i les mobilitzacions del 15M, constitueixen alhora un signe de la crisi i una possible sortida d'aquesta. El MCLL, que aglutina els sectors a favor del domini públic a l'entorn digital i que alberga iniciatives de construcció de béns comuns digitals, ens presenten formes innovadores de la gestió d'allò públic i de ciutadania més activa en l'assumpció dels problemes comuns.

Emergència de noves pràctiques i models creatius/productius/distributius digitals

L'adopció de les TICs ha facilitat una major possibilitat d'accés i distribució de recursos immaterials (informació, cultura, coneixement). O dit d'una altra manera, existeix una major abundància informacional. Al mateix temps, s'ha donat també un canvi qualitatiu en el nombre de persones que tenen accés a instruments (d'enregistrament, barreja, disseny, entre d'altres) per a la creació cultural o de producció de coneixement, ampliant enormement la disposició a "crear", intervenir creativament i disposar, per tant, de més recursos per qüestionar decisions i fonts d'autoritat. Així, el nombre de persones que es consideren avui creatives o que desenvolupen activitats creatives o productores de coneixement/informació ha crescut. Les generacions digitals desenvolupen identitats interactives o creatives (enfront de la identitat passiva de "consum" d'espectacles), creen i adapten continguts i alimenten les seves pròpies audiències, estan més (i

²² L'autora danah boyd escriu el seu nom sense majúscules.

millor) informades, tenint una major disposició a crear-se la seva pròpia opinió i a qüestionar l'autoritat basada en posicions (molts cops monopolistes) de "saber". Això ha dut a una major producció de continguts de diversa índole i a aprofitar l'expectativa i l'hàbit de poder intercanviar i "barrejar" continguts lliurement. I per tant, a reduir la importància dels intermediaris en els processos creatius o de generació de coneixement i d'informació. En definitiva, s'ha anat generant la creació d'un ecosistema d'abundància i una xarxa d'intercanvi i de creació en el qual els continguts flueixen, es barregen i es comparteixen lliurement entre xarxes de recursos comuns i entre individus.

Una sèrie de pràctiques socials lligades a aquest major intercanvi i a la circulació de continguts (com per exemple el fet de poder compartir continguts o file-sharing, que representa la gran part del trànsit d'Internet) ha dut a la crisi de moment al model tradicional de la indústria musical i del cinema (amenaçant també el món de la premsa i de l'edició), mentre que la societat creativa reclama la necessitat de nous models de negocis compatibles amb l'abundància informacional i el reconeixement del valor afegit que generen les pràctiques de distribució i remescla. Així, mentre que l'entitat de gestió SGAE apunta a les pràctiques basades en el fet de compartir com a causants de la crisi d'ingressos en la indústria musical, altres veus com el MCLL, apunten a la falta de voluntat de voler canviar i a les resistències a adaptar els models de negoci d'aquestes indústries al nou entorn d'Internet, i emfatitzen l'emergència de nous models de sostenibilitat per a les noves pràctiques creatives.

A l'emergència de xarxes d'intercanvi i distribució lliure de contingut s'uneix una altra qüestió. Les possibilitats de comunicació que han obert les TICs han tingut com a resultat un augment de dinàmiques d'agrupació i col·laboració al voltant d'objectius o interessos comuns, la qual cosa s'ha traduït en un nou model productiu i de distribució al voltant de la construcció col·laborativa de recursos. I això, de segur modifica moltes de les coses que s'han pensat, dit i escrit sobre relacions entre poder polític i societat, i també sobre les formes en què actuen els actors en l'elaboració de les polítiques públiques. En efecte, el model de producció procomú entre iguals (Benkler, 2006) o les comunitats de creació online (Fuster Morell, 2010) es refereixen a la producció i compartició de recursos comuns a partir de la col·laboració (en ocasions a gran escala) d'individus a través de plataformes online, en les quals no hi ha una planificació centralitzada del procés. En aquestes plataformes la participació és eminentment oberta, autònoma i voluntària.

Aquest nou model productiu ha tingut fins ara un efecte evident i un gran impacte en indústries com la de producció de programari en la qual s'ha convertit en un referent clau, i està qüestionant la producció d'altres continguts audiovisuals i de coneixement (per exemple en el sector educatiu i acadèmic, encara que aquest últim sector està mostrant més reticències al canvi). I el que aquí volem apuntar és que tindrà també efectes significatius en l'escenari de la política i de les polítiques. Compartir i col·laborar lliurement s'han convertit en valors insígnia de la societat digital, el que s'ha anomenat cultura lliure o pràctiques copyleft (basades en l'ús de llicències lliures) (Lessig, 2004).

En resum, tant les noves pràctiques d'accés i distribució de recursos culturals, així com de creació col·laborativa de continguts, estan aconseguint posar en crisi diverses indústries sota un regiment de restricció de propietat i vinculades a recursos immaterials; alhora que proposen des de la pràctica nous models de gestió i producció de la cultura i el coneixement. ¿Quins efectes tindrà tot plegat en el "policy making", en la manera de funcionar de les administracions públiques?

Noves àrees de polítiques públiques, conflicte i mobilització social: Regulació sobre les noves tecnologies i sobre les condicions d'accés i d'ús de la informació i el coneixement

La creixent importància de l'economia de la informació i coneixement, la creixent rellevància de la capacitat cognitiva al Nord per l'expansió de l'educació a diversos nivells i el ràpid canvi tecnològic, han portat a la transformació de la societat en allò que s'ha anomenat com una societat en xarxa basada fonamentalment en el coneixement (Castells, 2001). La centralitat del coneixement en aquest tipus de societat fa augmentar la importància de les formes de gestió de la producció d'aquest coneixement així com de la seva regulació. La regulació sobre la gestió i producció d'informació, cultura i coneixement ha guanyat importància a l'agenda política com a àrea d'importància creixent en les polítiques públiques.

Sembla evident que els canvis i la regulació en l'ús, explotació, producció i distribució de la informació i el coneixement, han fet emergir una dialèctica sovint conflictiva entre diverses lògiques presents, i també enfrontaments entre les diverses concepcions del coneixement així com sobre les diverses maneres de treure profit de les possibilitats obertes per la TICs. Visions i reivindicacions d'informació lliure, propietat compartida d'infraestructura i de 'béns digitals pro

comuns' es contraposen a visions i reivindicacions d'apropiació privada i ús privat de la informació i el coneixement, i tot plegat dins d'una ràpida precarització dels vincles i condicions de treball.

En aquest context de conflicte entorn a l'ús i gestió de la informació, cultura i coneixement, emergeix el Moviment de Cultura Lliure i procomú digital (MCLL), que podríem dir que representa la visió pro-pública i en favor del patrimoni comú digital.

Un millor coneixement de les visions emergents sobre l'accés a la informació i al coneixement, i la creació cultural present en la ciutadania és essencial per a una millor definició de les polítiques públiques i per a un apropament més adequat de l'administració pública envers les noves pràctiques socials. Així mateix, resulta particularment interessant reflectir com fenòmens que apareixen al voltant a les TICs, posteriorment "muten" o/i amplien la seva agenda política cap a la "meta-política". És a dir, influint o exigint canvis en el propi sistema polític.

III. Disseny de la recerca

En síntesi, la crisi de la institucionalització de la democràcia s'ha traduït en l'augment de les formes no convencionals de participació, i l'enfocament dels comuns és cada vegada més important entre aquestes formes de participació. A més, la transformació de la societat industrial a una societat en xarxa i basada en el coneixement ha canviat l'entorn de l'acció col·lectiva. D'una banda, la centralitat del coneixement en la societat del coneixement fa augmentar la importància de les formes de gestió del coneixement, la regulació i la creació. Això està donant lloc a enfrontaments entre les diverses concepcions del coneixement i també sobre com treure profit de les possibilitats obertes per la TICs. En aquest conflicte, el MCLL representa la visió pro pública i en favor del patrimoni comú digital.

En termes generals, el model actual de distribució de la informació i creativitat cultural està basat en sistemes relativament restrictius de regulació de la propietat intel·lectual i la promoció d'artistes professionals. Qüestionant aquest model, el MCLL proposa un canvi en la regulació que afavoreixi l'accessibilitat i la circulació del coneixement, i formats oberts i fluïts de participació en la creació cultural i la provisió de bens digitals procomuns. És doncs, el MCLL, un bon exemple sobre el que analitzar canvis més generals en el *policy making* i sobre la forma de funcionar de les administracions públiques en els nous escenaris ja descrits.

En la definició de *policy making* en tal que procés de formulació, elaboració i decisió de polítiques públiques. El MCLL constitueix un *policy network* al conformar un conjunt o xarxa d'actors que, de manera més o menys continuada, tenen capacitat d'incidència al *policy making* en matèria de regulació de l'accés i gestió de la informació i el coneixement (Ex. propietat intel·lectual, innovació econòmica, polítiques de transparència, entre d'altres). Així mateix, més enllà dels actors que habitualment conformen la *policy network*, en determinades moments també emergeix un *issue network* com a entramat d'actors que, en moments puntuals i situacions crítiques o conflictives, intervenen tractant d'influir en una política pública (per exemple respecte a la llei Sinde).

La recerca adreçarà, d'una banda, el *policy network* en torn a la cultura lliure i el procomú digital al context de Catalunya - a partir d'analitzar la dimensió, composició, lògica organitzativa i estratègies d'incidència al *policy making* del *policy network* en torn a la cultura lliure i el procomú digital. D'un altra banda, la relació entre el MCLL i el 15M - analitzant el paper que ha tingut el

MCLL en el sorgiment i la lògica organitzativa del 15M, així, com entendre com el canvi d'escenari en el context polític vinculat a l'emergència de la mobilització ciutadana al 15 de Maig de 2011 per "Una democràcia real ja" ha impactat en la composició i xarxa de relacions al MCLL. Per últim, es farà un anàlisi de les similituds i diferències en d'aquests dos moviments socials contemporanis MCLL i 15M com a dos casos que ens permeten extraure quines serien les característiques de la mobilització social que estan emergint a partir de les possibilitats obertes per les TICs.

Metodologia de recerca

La metodologia s'ha basat en la triangulació de mètodes. Els mètodes s'han adaptat al diversos objectius.

- i) Per obtenir una aproximació de la dimensió de la cultura lliure a Catalunya s'han construït indicadors a partir de resultats de Google sobre recerca de continguts lliures i associats amb cultura lliure.
- ii) Per obtenir un mapa de la composició per sectors i estratègies d'incidència política i el pes de cada modalitat al conjunt del MCLL s'han emprat un e-qüestionari per web anàlisi a 145 iniciatives del MCLL. La unitat d'anàlisi han estat iniciatives en català o/i en el territori català vinculades a la promoció dels valors d'accessibilitat a la informació o/i promovent experiències col·laboratives de compartició o creació de recursos.
- iii) Entrevistes (24), extens anàlisi documental i de material audiovisual, etnografia virtual i observació participant ens ha permet contrastar i corroborar els resultats dels anàlisi quantitativs, així com extreure la lògica de relacions i organitzativa del MCLL i el 15M, així com, i la relació entre el MCLL i el 15M.

Les dades es van recollir durant Gener de 2011 i Desembre de 2011. Als annexes s'aporta una presentació més detallada de la metodologia.

IV. Estat de l'art: Originalitat i innovació de la recerca

El desenvolupament d'aquesta investigació apunta a omplir dos buits i connectar dues àrees de recerca: ampliar l'anàlisi de polítiques públiques a una nova àrea de regulació i conflicte i incorporar una perspectiva sociopolítica a la recerca sobre la cultura lliure en el camp del ciberdret. Ciberdret es refereix al camp de regulació del funcionament de les xarxes que fonamenten la seva actuació en Internet. Així mateix, aquesta recerca es recolza (i també qüestiona) en les teories tradicionals sobre moviments socials.

Així, es vol contribuir a omplir el buit sobre polítiques públiques en el marc de la cultura, el coneixement i les noves tecnologies. La innovació mitjançant l'ampliació de la investigació empírica sobre les polítiques públiques i la creació de política a la nova àrea d'accés i gestió de la informació, la cultura i el coneixement. Si bé existeix una àmplia literatura sobre les polítiques públiques en diverses àrees com l'educació, l'exclusió social, l'habitatge i l'assistència sanitària (Subirats i Gomà, 1998), hi ha molt poca anàlisi sobre aquesta nova àrea en termes d'una perspectiva de política pública (Haunss i Shadlen, 2009).

D'altra banda, la recerca vol representar una innovació dins dels estudis de la "cultura lliure" actuals, analitzant el fenomen de la cultura lliure des d'una perspectiva contextual i comparativa i realitzant una anàlisi sociopolítica. Fins a aquest moment la disciplina que ha desenvolupat més investigació sobre temes relacionats amb la cultura lliure ha estat el ciberdret (Benkler, 2006). Això s'ha degut a les innovacions legals relacionades amb la cultura lliure, com la invenció i ràpida difusió de les llicències Creative Commons que afavoreixen els fluxos d'informació (Lessig 1999, 2004, 2008). Amb aquesta investigació, ens agradaria anar més enllà del ciberdret i ampliar la dimensió sociopolítica del fenomen.

Enfocaments d'oportunitats polítiques (McAdam, Tarrow, i Tilly, 2001) i estudis de polítiques públiques (Subirats i Gomà, 1998) han abordat anteriorment com el paisatge polític determina l'elecció del moviment social. No obstant això, el procés de la política és fluït i no lineal (Kingdon, 1984) i cada tipus d'àrea de la política té les seves pròpies regles bàsiques peculiars dins les quals tenen lloc els conflictes polítics (Stone, 1997, p. 13). Això suggereix la importància de la investigació d'aquest àmbit polític emergent per veure si tipus similars o diferents d'efectes dels moviments socials podrien derivar de diversos contextos polítics.

A més, aquesta recerca no pretén analitzar com les oportunitats polítiques expliquen les possibilitats d'èxit o fracàs dels moviments socials (McAdam, Tarrow i Tilly, 2001), ni els impactes en major o menor mesura en les polítiques públiques (Ibarra, Martí i Gomà, 2002). En el seu lloc, el nostre objectiu és analitzar com les decisions de moviment estan determinades pel seu context. A més a més, anàlisis prèvies de la cultura lliure s'han concentrat principalment en l'anàlisi de les formes organitzatives dels casos particulars (Benkler, 2006; O'Mahony, 2007; Weber, 2004), sense tenir en compte els aspectes relacionats amb els contextos de la cultura lliure. Aquesta investigació pretén omplir aquest buit tenint en compte tant els factors polítics contextuais.

Un animat debat sobre economia política teòrica i normativa i sobre els canvis del sistema econòmic relacionat amb les TICs ha anat creixent des que les mateixes TICs han anat guanyant importància (Boltanski i Chiapello, 2005; Brown, 2010; Formenti, 2008; Gregg, 2009; Jarrett, 2008; Moulrier-Boutang, 2007; Petersen, 2008; Rossiter, 2006; Terranova, 2000; Van Dijck i Nieborg, 2009). Des d'una perspectiva amb base més empírica, també està sorgint un nou camp de recerca que tracta d'analitzar la transformació de l'economia relacionada amb les TICs, coneguda com la innovació oberta o estudis d'**economia digital** (EOI, 2010; Tapscott i Williams, 2007; Zimmermann i Koerner, 2000). Aquesta recerca es basarà en els estudis anteriors amb fonaments empírics per abordar la transformació de les indústries de la informació, coneixement i cultura. No obstant això, mentre que la investigació anterior ha prestat atenció als contrastos entre l'economia tradicional i la digital en termes d'utilització de les TICs en general (EOI, 2010; Zimmermann i Koerner, 2000), nosaltres ens centrarem en les innovacions en l'ús de la propietat intel·lectual i com estan transformant aquestes indústries. A més, l'anàlisi empírica anterior s'ha centrat més en la dimensió microeconòmica del *copyleft*, fixant-se per exemple en els models organitzatius i de negocis de companyies (Fuster Morell, 2010; Levitt i Dubner, 2005; O'Reilly, 2005; Tapscott i Williams, 2007) o en les crisis en algunes indústries específiques (com la indústria musical: Dobusch i Schüßler, 2010). En canvi, el nostre interès en la transformació industrial comença a partir d'una dimensió macroeconòmica, fixant-se en la importància dels drets d'autor i *copyleft* als països. Això pot ser una innovació conceptual i empírica, ja que no existeixen moltes anàlisis ni informació sobre les activitats desenvolupades sota un marc de *copyleft* fins al moment (per a una excepció veure Cheliotis, Chik, Guglani i Kumar Tayi, 2007; Niv, 2010).

Com és característic en l'anàlisi de les polítiques públiques (Subirats, 1992), aquesta investigació es caracteritza per **un enfocament multidisciplinari** amb l'objectiu de combinar

diverses tradicions d'investigació: anàlisis de polítiques públiques i estudis de l'economia digital per analitzar els factors explicatius, però també Internet i política, teoria de l'organització i teoria dels moviments socials per analitzar el MCLL.

Des del camp d'**Internet i la política**, la investigació començarà per destacar una limitació que considerem present en la investigació empírica inicial i en l'anàlisi teòrica en el camp. Mentre que en el camp d'Internet i els estudis de la política, les TICs i Internet tendeixen a ser conceptualitzats com a "eines" que vénen a ser adaptades al procés de formulació de polítics, i les anàlisis empíriques tendeixen a acostar-se al nivell i tipologia d'"ús" d'aquestes eines en la dinàmica esperada d'interacció entre ciutadans i ciutadanes i els polítics i les polítiques (Trechsel, Kies, Mendez i Schmitter, 2003); en canvi, el nostre objectiu és veure com la regulació de les TICs es va convertir en un camp de lluita i conflicte polític, i entendre la nova complexitat present en les relacions i interaccions entre els ciutadans i ciutadanes, la societat civil i els polítics i polítiques, donant sentit a la utilització de les TICs en aquesta interacció a mesura que va sortint en les pràctiques actuals en lloc del format previst i dissenyat per les institucions públiques, i s'acosta a la tipologia de les formes de la societat civil i les estratègies associades a aquesta interacció (mediada per les TICs) amb els i les responsables polítics.

Els primers estudis sobre Internet i política es van concentrar principalment en els actors ben establerts i tradicionals, com ara els parlaments i els partits polítics (Norris, 2002; Trechsel, Kies, Mendez i Schmitter, 2003, p. 23) i després el debat va continuar amb la investigació empírica sobre els grups d'interès, les ONG i moviments socials (della Porta i Mosca, 2005). Aquesta investigació pot fer llum sobre els actors polítics amb bases sobretot en línia, com ho són alguns dels components del MCLL. Curiosament, l'aparició de l'acció col·lectiva en els entorns en línia segueix, pel que sembla, una lògica d'organització en la realització de demandes i la recerca de resultats polítics que és diferent a altres moviments socials sense una base sobretot en línia.

Des de la **teoria organitzacional**, s'han desenvolupat investigacions sobre les experiències de la cultura lliure, centrades sobretot en els casos específics de les comunitats col·laboratives en línia o producció procomú en línia (Benkler, 2006). La investigació recent demostra que els moviments involucrats en la producció com una manera d'oposició han fet importants contribucions econòmiques i creatives a la societat (von Hippel, 2005). A més, recerques anteriors mostren que les persones involucrades en el MCLL apunten a la construcció

de sistemes alternatius de producció com a forma de lluita contra els valors i creences culturals hegemòniques (Fuster Morell, 2010; Melucci, 1995).

La major part de la investigació empírica en aquest camp s'ha concentrat principalment en el programari lliure (Benkler, 2006; Weber, 2004), en canvi nosaltres volem examinar una tipologia més àmplia de casos així com tenir en compte una major varietat de formes de participar al MCLL. A més, s'ha prestat poca atenció a les agendes polítiques i estratègies en la investigació dels estudis organitzacionals, mentre que en la nostra opinió, l'organització adoptada és també el resultat d'un punt de vista conceptual i dels ideals polítics que requereixen atenció. En la seva tesi doctoral, Fuster Morell es va centrar en les comunitats en línia per a la construcció de béns comuns digitals a nivell micro, i els seus informants es van presentar com a part d'un moviment social més ampli. Això ens va suggerir que el desenvolupament d'una anàlisi a nivell macro del fenomen de la cultura lliure és adequat.

Pel que fa a la **teoria del moviment social**, s'han dut a terme investigacions sobre la dimensió de la protesta al MCLL (Breindl, 2009; Berry, 2008). No obstant això, la investigació empírica s'ha centrat en el repertori de l'acció en línia (Benneth, 2003; Breindl, 2009; Breindl i Houghton, 2010) i la visibilitat dels mitjans (Salgado, 2010) i, en menor mesura, en com tenen lloc les pràctiques de cultura lliure (Hoff i Bjerke, 2009) i com participen en la formulació de polítiques més enllà de la protesta (Haunss i Shadlen, 2009; Haunss i Kohlmorgen, 2009; Kitsing, 2010). A més, la investigació anterior també ha tendit a centrar-se en estudis de cas d'un únic cas (Veure Breindl, 2009 per al cas de França; i Hoff i Bjerke, 2009 per al cas danès). En canvi, la investigació desenvoluparà aquesta investigació inicial sobre la dimensió del moviment de camp del MCLL, i reforçarà l'anàlisi comparativa de casos.

A banda de les recerques al voltant del repertori de protesta, existeixen intents anteriors de conceptualitzar el MCLL com a moviment, però en la majoria de les ocasions han tingut una limitada base empírica (Bollier, 2008; Fuster Morell, 2010; Stalder, 2010). A més, aquesta investigació té com a objectiu reunir dues esferes del MCLL: la mobilització sociopolítica entorn a la regulació de la informació i el coneixement i el paper de la societat civil en la producció i gestió del procomú digital com a béns públics.

Els estudiosos dels moviments socials tradicionalment han vist els resultats d'un moviment estrictament com la capacitat d'un moviment per aconseguir objectius polítics o de política a través de la mobilització de protestes (Gamson, 1975). En la nostra opinió, el fet de centrar-se només en

la mobilització de protesta ha impedit que els estudiosos desenvolupin una comprensió completa de com els moviments socials poden aconseguir un canvi en els contextos econòmics i culturals (Melluci, 1996).

A més, aquesta investigació té com a objectiu aclarir la combinació de diverses estratègies d'incidència presents en el MCLL. Aquesta perspectiva ha estat adoptada per della Porta i Rucht (2002) per tal d'analitzar la complexa barreja d'actors que s'involucren en les campanyes de medi ambient, destacant la importància tant de les organitzacions del moviment orientat a la protesta com del moviment social professional en la promulgació dels reptes d'ampliar les institucions i el foment o la resistència al canvi. En aquest sentit, aquesta recerca que ara presentem resulta innovadora en centrar-se en l'observació del cas del MCLL considerant la seva composició general i l'anàlisi de les diverses formes i estratègies de present i de com funciona la seva combinació. Aquesta anàlisi ens permetrà extreure les diverses estratègies d'incidència en el policy making, així com les els canvis que comporta la lògica organitzativa dels diversos sectors del MCLL en el claim making i, per últim, analitzar com això qüestiona els requeriments a les administracions públiques.

Finalment, al nostre entendre, aquesta és la primera investigació empírica que apunta a situar el MCLL en un context general d'anàlisi de les oportunitats polítiques, i com aquests canvis en el context afecten el MCLL.

RESULTATS DE LA RECERCA

EL MOVIMENT DE CULTURA LLIURE I PEL PROCOMÚ DIGITAL (MCLL)

V. Contextualització històrica dels orígens del moviment de cultura lliure i pel procomú digital

El desenvolupament inicial del MCLL i les seves arrels culturals es poden trobar en la dècada de 1950; i continuen a partir de l'èxit de les primeres comunitats de creació en línia (CCOs) entorn del desenvolupament de programari de codi lliure i obert en la dècada de 1990, fins als desenvolupaments posteriors durant la primera dècada del segle XXI, i pren força sobretot amb l'explosió de les polítiques més restrictives de propietat intel·lectual impulsades per l'Organització Mundial del Comerç i altres institucions polítiques a diversos nivells, així com per l'expansió del Web 2.0 comercial i les noves fronteres tecnològiques de potencialitat que s'han anat desenvolupant. Tanmateix, la història recent del MCLL va de la mà de la difusió i adopció de les TICs.

I. A partir de la dècada de 1950: Les arrels culturals del MCLL

El primer origen cultural del MCLL és la cultura *hacker*. La *cultura hacker* va sorgir en la dècada de 1950 al voltant del Laboratori d'Intel·ligència Artificial de l'Institut de Tecnologia de Massachusetts (MIT). La *cultura hacking* estava basada inicialment en un sentit d'exploració i divertiment creatiu amb tecnologia i, després, en l'optimització de la tecnologia. L'ètica hacker es caracteritza per la passió de crear i compartir coneixement i tenir en compte la creació col·lectiva com una acció divertida i agradable (Himanen, 2001). Un o una *hacker* es defineix com una persona interessada a experimentar amb la tecnologia i els seus usos socials, que actua per distribuir el coneixement d'una manera eficaç, lliure i creativa, i per a qui Internet no és només un mitjà, sinó també un espai polític (Raymond, 2000, 2001).

Durant aquest primer període, els i les hackers al MIT col·laboraven en la codificació del programari, en aquest sentit la majoria del programari circulava lliurement entre els desenvolupadors i els *hackers* (Castells, 2002). No obstant això, en la dècada de 1970 va

començar a generalitzar-se un sentit de propietat del programari, la qual cosa comportava restriccions en l'ús del programari i la incorporació d'un sentit comercial. Richard Stallman, un programador del Laboratori d'Intel·ligència Artificial del MIT, va apuntar els riscos de la privatització del programari equiparables a un atac a la llibertat d'expressió. En les famoses paraules de Stallman: "*Lliure com en la llibertat d'expressió, no necessàriament lliure com en cervesa (o barra) lliure*".²³ Per tal de preservar el caràcter del programari, Stallman va fundar el projecte GNU en 1984 per desenvolupar un sistema operatiu que havia de ser completament lliure. Stallman també va fundar, a Boston en 1985, la Fundació de Programari Lliure, i va crear la Llicència Pública General i la Llicència Pública General Menor, que va permetre la protecció legal del programari lliure (Stalder, 2010).

Una altra referència cultural del MCLL és el moviment de contracultura de la dècada de 1960 i el moviment en defensa de la llibertat d'expressió. En el llibre *From counterculture to cyberculture* [De la contracultura a la cibercultura] Turner (2006) presenta en detall les arrels de la cibercultura en la contracultura nord-americana de la dècada de 1960. Un dels primers sectors socials que va veure un ús social en les TICs i Internet va ser la contracultura nord-americana. En aquest sentit, en 1985 WELL (Whole Earth 'Lectronic Link - El catàleg d'enllaços al conjunt de la terra) va ser una comunitat en línia pionera en la definició de la cibercultura. Els seus participants eren principalment membres del moviment "back to the land" ("tornar a la terra") amb base a la costa californiana.

Un tercer punt de referència per al MCLL són les experiències prèvies de creació de coneixement de forma participativa. El MCLL es caracteritza pel seu enfocament participatiu o/i col·laboratiu en la creació de coneixement. Però el MCLL no representa el primer intent de desenvolupar un enfocament participatiu i col·lectiu en la construcció de coneixement. Alguns exemples d'experiències prèvies de metodologies col·lectives i col·laboratives per a la construcció de coneixement són: la coinvestigació italiana (*coricerca*): grups de dones d'autoconeixement i l'epistemologia feminista; l'anàlisi institucional francesa; metodologies freirianes d'acció-participació llatinoamericanes i la investigació comunitària en general (Malo, 2004). Les comunitats acadèmiques estaven inicialment també constituïdes pels entorns àmpliament col·laboratius i

²³ Definició de programari lliure per la fundació de programari lliure. Consultada el 28 de maig de 2010 des de <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html> (28 de maig de 2010). Traducció dels autors.

dinàmiques comunitàries. En aquest sentit, el MCLL representa aprofitar els avantatges especials de les TICs per desenvolupar idees que ja eren presents en experiències prèvies.

II. Des de la dècada de 1990: L'aparició de les primeres comunitats de creació en línia: projectes de programari de codi obert i lliure

A partir de la dècada de 1990, amb l'extensió d'Internet, van aparèixer les primeres comunitats de creació en línia. Les CCOs es defineixen com un conjunt d'individus que es comuniquen, interactuen i col·laboren en diverses formes i graus de participació, principalment a través d'una plataforma de participació a Internet, amb l'objectiu d'intercanviar i crear conjuntament coneixements (Fuster Morell, 2010). Les primeres CCOs que van aparèixer van ser les comunitats de *desenvolupament* al voltant de la programació de programari. Al començament de 1990, Internet s'havia convertit en un mitjà de col·laboració entre els programadors. Linus Torvalds d'Hèlsinki va demanar col·laboracions a un grup de notícies a Internet, el 1991, per la continuació del desenvolupament del nucli de Linux (el nucli és un component clau del programa). Això va portar al sorgiment d'una de les primeres i més grans CCOs en el desenvolupament de programari. El treball incloïa que Linux s'unís als treballs anteriors de GNU, la qual cosa va donar lloc al primer sistema operatiu completament lliure construït per una comunitat de desenvolupament (Stalder, 2010).

Des de la dècada de 1990 les comunitats de *desenvolupament* s'han multiplicat. El programari lliure es va fer molt popular i la major part del programari de la infraestructura que alimenta Internet és programari lliure (Weber, 2004). Des de finals dels anys 1990 en endavant, alguns termes alternatius per al programari lliure van començar a utilitzar-se de forma general, incloent-hi programari de codi obert (FOSS), programari lliure, programari lliure i de codi obert (FLOSS). La diferència entre programari lliure i programari obert no té tant a veure amb una qüestió del propi programari, sinó amb dos plantejaments ideològics diferents. Mentre que el programari lliure destaca la llibertat que dóna als usuaris i les usuàries, el codi obert destaca l'eficiència productiva i models de negoci basats en una col·laboració oberta (Stallman, 1996).

III. 2001: L'expansió a altres continguts: Del programari lliure a la cultura lliure

Al començament del mil·lenni, la propagació d'Internet i dels ordinadors personals va reduir les barreres d'accés a la tecnologia, cosa que va fer augmentar els sectors de la població capaços de comunicar-se i col·laborar en línia i mantenir les habilitats necessàries per participar en activitats de creativitat cultural.

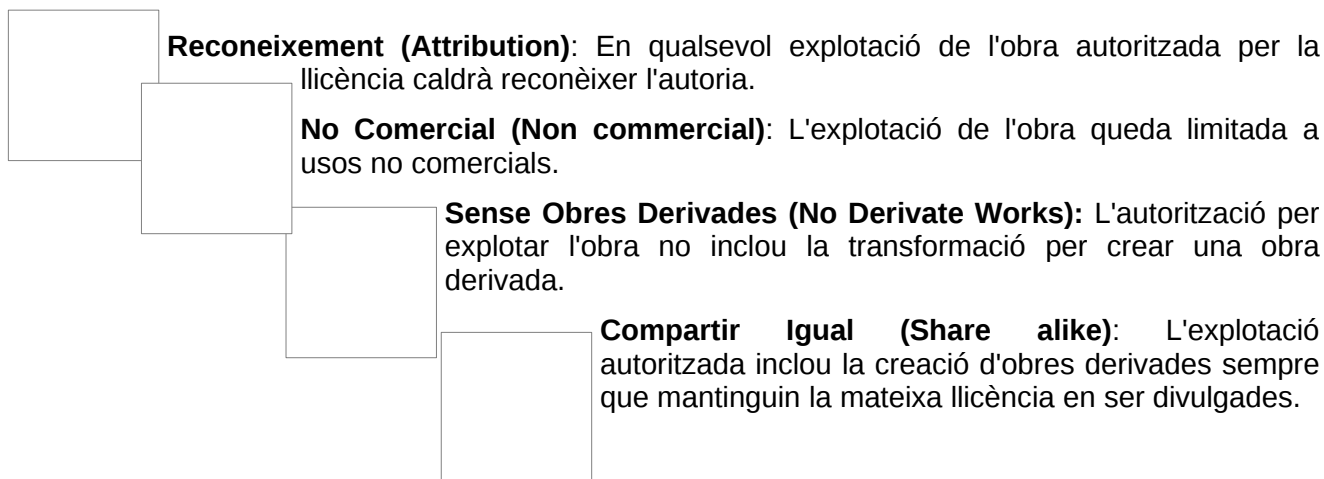
A més, a partir dels anys 1980 i 1990, un grup d'acadèmics dels Estats Units d'Amèrica (EUA), la majoria acadèmics de dret, van començar a preocupar-se per l'expansió de la propietat intel·lectual en el marc neoliberal i van començar accions per tal de protegir la creativitat i el domini públic.²⁴ Aquests acadèmics van ajudar a desenvolupar la idea del domini públic intel·lectual i van inventar les llicències de Creative Commons (2004).

Creative Commons va ser fundat el 2001 per James Boyle i Lawrence Lessig (experts en propietat intel·lectual i ciberlleis), Hal Abelson (professor del MIT), Eric Saltzman (advocat i expert en ciberlleis) i Eric Eldred (editor web), junt a estudiants del Berkman Center for Internet i Society a la Harvard Law School. Les llicències de Creative Commons permeten l'intercanvi i desenvolupament de treballs que deriven de materials anteriors i es van adoptar per donar suport a la col·laboració en línia (Creative Commons, 2009). (Veure figura II per l'explicació de les llicències).

²⁴Entre d'altres, Pamela Samuelson, Jessica Litman, James Boyle, Yochai Benkler i Lawrence Lessig.

Figura 1: Explicació de les llicències Creative Commons

Posar les obres sota una llicència de Creative Commons no significa que aquestes obres perdin els drets d'autor, al contrari, és una manera d'exercir-los i poder oferir alguns drets a terceres persones en determinades condicions. Les condicions les escull l'autor o l'autora sobre la base de quatre aspectes:

Amb aquestes quatre condicions combinades es poden generar les sis llicències Creative Commons:

· **Reconeixement (by):** Es permet qualsevol explotació de l'obra, incloent-hi una finalitat comercial, així com la creació d'obres derivades, la distribució de les quals també és permesa sense cap restricció.

· **Reconeixement - NoComercial (by-nc):** Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faci un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

· **Reconeixement - NoComercial - CompartirIgual (by-nc-sa):** No es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

· **Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd):** No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

· **Reconeixement - CompartirIgual (by-sa):** Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

· **Reconeixement - SenseObraDerivada (by-nd):** Es permet l'ús comercial de l'obra però no la generació d'obres derivades.

Font: Web Creative Commons Catalunya
<http://cat.creativecommons.org/> Consulta 10 d'Octubre de 2011.

En aquest context, les CCOs basades en contingut diferent al programari van començar a créixer. Noves expressions de “cultura lliure” van sorgir amb l'objectiu de crear de forma col·laborativa contingut cultural i generar accés universal al coneixement. L'exemple més important n'és la **Viquipèdia**. Es tracta d'una enciclopèdia en línia fundada el 2001 que ha crescut enormement des de llavors i és una de les 10 webs més visitades al món.

L'estratègia per construir una infraestructura autònoma de la comunicació i coordinació per part del Moviment de Justícia Global (MJG) per a la confluència general del moviment després dels esdeveniments de Seattle contra l'Organització Mundial del Comerç el 1999 representa un altre pas important en la formació del MCLL (Milan, 2009). L'estructura de comunicació del GJM va ser molt innovadora en el seu moment, i *Indymedia* (una pàgina web dels mitjans de comunicació alternatius) es va convertir en un punt de referència per a la *publicació oberta* i el contingut generat per usuaris i usuàries (Haas, 2007). L'èmfasi distintiu en els mètodes participatius característics del GJM, en contrast amb els mètodes més centralitzats o jeràrquics, també s'ha aplicat a la funció i naturalesa del coneixement generat pel GJM (Fuster Morell, 2004; Santos, 2007; Wainwright, 2005). A més, amb la creixent importància de les TICs en la societat, l'accés a TICs i les seves conseqüències, que es defineixen com a *drets de comunicació o drets digitals*, s'estan convertint en una àrea de lluita contínua, incorporant-se a l'agenda del GJM (Milan i Hintz, 2004).

El 1999, influenciat per l'impacte d'Indymedia, el periodisme produït per la ciutadania va començar a florir, a partir de l'ús de weblogs, sales de xats, fòrums, wikis i la informàtica mòbil. A més, s'han creat centenars de comunitats de notícies virtuals (blogosfera) i, a través d'elles, s'han anat propagant els ideals de Cultura Lliure. Aquest ecosistema de mitjans ha estat de vital importància de cara a experimentar diferents règims en matèria de drets i concepcions de propietat intel·lectual, com a canals de mobilització i difusió de l'alarma quan apareix un nou impediment a la lliure circulació (Keren, 2006).

Una altra component rellevant de la configuració del MCLL són les primeres "**generacions digitals**". Les primeres "generacions digitals" van néixer en les dècades 1980 i 1990. Als països rics, la majoria de les noves generacions van créixer amb accés a l'educació a diferents nivells, i

amb accés a Internet i l'ús d'Internet en la seua vida quotidiana. Aquestes generacions es coneixen com a nadius digitals o generacions natives digitals (Palfrey i Gasser, 2008; Tapscott, 2008). La normalitat de l'entorn multi-interactiu en línia per a la generació digital ha resultat en allò que Lessig anomena la “cultura de la barreja”, també coneguda com a cultura “de lectura/escriptura” (Lessig, 2008). La “Cultura de la barreja” de la generació digital es caracteritza per: el fàcil accés a la informació en text i al coneixement i materials audiovisuals; el fàcil accés i la capacitat d'utilitzar programes i eines per crear i elaborar nous productes culturals; les actituds proactives o “prosumidores”, que és una combinació de l'actitud del consumidor i l'actitud del productor, una identitat de creadors, no de consumidors o espectadors; i l'hàbit de l'exposició pública i la vida en públic. Alex Kozak, dels Estudiants per a la Cultura Lliure – Berkeley, ho expressa així: *“És part de la identitat de la meua generació per crear i compartir contingut en xarxes socials grans, organitzar esdeveniments en línia i compartir amb altres la nostra música i pel·lícules favorites, de vegades legalment i d'altres, no”* (Buxton, 2009).

Finalment, la història del MCLL també va experimentar un moment important amb el desenvolupament europeu d'intercanvi d'arxius i aplicacions d'**arquitectura peer-to-peer** d'informació per facilitar l'accés i intercanvi de productes culturals. L'intercanvi d'arxius és la pràctica de posar arxius a la disposició d'altres per al seu ús en Internet o d'altres xarxes d'intranet més petites (Bauwens, 2005). Un bon exemple n'és la Pirate Bay sueca. Per defensar els valors d'intercanvi d'arxius, també es va formar un partit polític en Suècia anomenat el Partit Pirata, que va aconseguir representació en les eleccions europees de 2009.

Els ideals del MCLL també han arribat al **món científic amb la construcció de procomú digital** amb contingut científic. Van sorgir diversos mecanismes en línia per a la col·laboració científica, com l'establiment de pols de dades empíriques (David, 2004). D'altra banda, un moment històric important per garantir l'accés al coneixement científic van ser les lluites per l'accés als medicaments anti-retrovirals per tractar la HIV/SIDA a Sud-Àfrica durant la dècada de 1990. Aquest impuls va portar al desig de recuperar el caràcter públic de la investigació a través de l'accés obert als resultats de la investigació. Un exemple d'això és la Biblioteca Pública de Ciències (PloS). La PloS és un projecte d'edició científica d'accés obert i sense ànim de lucre fundat el 2001, destinat a crear una biblioteca de revistes i altres textos científics d'accés obert sota una llicència de contingut obert. Finalment, un altre exemple clar de la mobilització per l'accés

al coneixement és Estudiants per a la Cultura Lliure. Estudiants per a la Cultura Lliure es compon d'una xarxa de més de 35 capítols en les universitats d'EUA.

IV. 2006: L'explosió de la Web 2.0 comercial

Mentre que els desenvolupaments anteriors són claus per al desenvolupament de la visió procomú del MCLL, un altre enfocament que suposa un repte al procomú digital també ha contribuït a donar força al MCLL: el desenvolupament de grans corporacions operant sota lògiques restrictives a la nova economia d'accés i intercanvi d'informació.

En la tardor de 2001, la indústria tecnològica a Estats Units va patir allò que es va anomenar-la crisi "punt-com", que va marcar un punt d'inflexió per al sector. Les empreses que havien sobreviscut al col·lapse de les punt-com tenien algunes coses en comú. Amb la difusió d'Internet durant la dècada de 1990, va tenir lloc un canvi importat d'emmagatzematge de dades en línia i de forma virtual conegut com a *data cloud* [núvol de dades] en lloc d'en ordinadors individuals. Amb el núvol de dades van anar apareixent cada vegada més i més proveïdors comercials especialitzats en serveis per a l'emmagatzematge de dades i l'intercanvi en línia. Així, la nova economia de l'accés i intercanvi d'informació, també coneguda com Web 2.0 o Wikinomics, és una tendència econòmica innovadora basada en la comercialització dels fluxos i els serveis d'informació i coneixement per part de comunicació multinacional (O'Reilly, 2005; Tapscott i Williams, 2007).²⁵ L'exemple més característic de la nova economia és Google. També es poden trobar exemples en YouTube, MySpace o Flickr, plataformes proporcionades per les empreses multinacionals de la comunicació.²⁶

El desenvolupament d'una nova economia basada en l'accés i intercanvi d'informació va contribuir substancialment a la popularització de la infraestructura multinteractiva de la web. Una de les crítiques que es fa des del MCLL a aquests serveis és la tendència a "capturar" els usuaris i les usuàries en aquestes plataformes en lloc d'afavorir l'enxarxament i portabilitat de dades (Shirky, 2008).

²⁵El terme Web 2.0 es va utilitzar originalment per a representar un canvi en el model de negoci, "una nova forma de fer negocis", després de la crisi punt-com (O'Reilly, 2005; Tapscott i Williams, 2007).

²⁶YouTube, amb l'eslògan "Broadcast yourself" [emet-te a tu mateix], és una pàgina web per arxivar, compartir i comentar vídeos domèstics; Myspace és una pàgina web que funciona com a xarxa social, on cada persona té la seua pàgina per presentar-se i interactuar amb la resta; i Flickr és una pàgina web per arxivar, compartir i comentar fotos.

La nova economia es va inspirar en les innovacions presentades en les seccions anteriors (és a dir, FLOSS, Viquipèdia, Indymedia, entre d'altres) per definir un nou model de negoci basat en el núvol de dades. Amb la diferència que els grans proveïdors d'infraestructures comercials no van assegurar als usuaris i les usuàries dels seus serveis les mateixes condicions d'ús de la infraestructura sota la lògica del procomú i l'enxarxament, sinó que van adoptar condicions restrictives o en ocasions abusives (Fuster Morell, 2010).

Els procomuns digitals es defineixen com els recursos d'informació i coneixement que es creen, es posseeixen i es comparteixen de forma col·lectiva entre una comunitat i que tendeixen a ser no exclusius, és a dir, que (*generalment de forma lliure*) *estan a disposició de tercers i terceres. Per tant, s'orienten a afavorir l'ús i la reutilització, en lloc de l'intercanvi d'una mercaderia. A més, la comunitat de persones que els construeixen poden intervenir en el govern dels seus processos d'interacció i dels seus recursos compartits* (Fuster Morell, 2010). Perquè es donen aquestes condicions, el programari de la plataforma en línia ha de ser lliure i la llicència del contingut, també. En canvi, la lògica corporativa de "captura" no afavoreix la mobilitat de les dades per no fer accessible el programari i utilitzar llicències restrictives pel contingut (copyright) que no afavoreixen l'escanvi i la reutilització.

Durant aquest període, les iniciatives en el si del MCLL basades en la lògica del procomú i la posició del GJM com a protagonistes i principals innovadors de l'ús de la tecnologia van ser preses per les empreses de comunicacions de la nova economia. Un activista dels mitjans de Milà va caracteritzar aquest canvi d'escenari amb l'expressió "el mercat va més enllà de nosaltres"²⁷.

Les CCOs per a la construcció de procomú, basades en la lògica procomú, contrasten amb les CCOs basades, en canvi, en la lògica empresarial, i representen un repte per al sistema establert de producció de propietat de la informació i coneixement i l'adopció de TICs orientada a l'empresa.

Visions i reivindicacions d'informació lliure, propietat compartida d'infraestructura i de 'béns digitals procomuns' es contraposen a visions i reivindicacions d'apropiació privada i ús privat de la informació i el coneixement, i tot plegat dins d'una ràpida precarització dels vincles i condicions de treball.

²⁷ Font: Notes diari de camp intervenció A. Foti al seminari Networked Politics celebrat a Berlín al juny de 2006.

Dimensió de protesta, lobby i representació política del MCLL

L'expansió de proveïdors d'infraestructura en línia corporatius basada en una lògica de captació de dades va aguditzar el conflicte entre la lògica procomú d'enxarxament de la infraestructura en línia i la lògica corporativa de captació. Aquest conflicte entre visions de les condicions relacionals a l'entorn digital, junt amb l'augment de les restriccions de propietat intel·lectual per part de les administracions i les iniciatives de criminalització de l'intercanvi de continguts, va donar lloc al desenvolupament de la vessant de protesta i lobby del MCLL, per posar fre al que es va interpretar com una ofensiva d'interessos privats de la natura de xarxa i del caràcter públic d'Internet. Si fins aleshores el MCLL havia estat caracteritzat sobretot per estratègies d'accés, d'intercanvi i construcció col·laborativa de recursos en línia, llavors van començar a créixer les iniciatives de sensibilització i protesta, com ara la campanya contra la reforma Telecom Pack Reform a la Unió Europea (Breindl, 2010). Les actuacions de *Annonmous*, una nova generació de hackers, que practica l'acció directa a Internet a partir del bloqueig als accessos a webs, entre d'altres, són també una de les darreres formes emergents de defensa de l'ideari de la cultura lliure.

Per últim, el moviment per a la transparència i contra la corrupció política a partir de reclamar una major transparència i accés a les dades generades en la gestió pública, amb Wikileaks com a capdavanter en proveir eines per afavorir l'accés a informació rellevant i superar el cercle de censura dels masstreams.

Cal destacar, així mateix, que més recentment, en relació amb els canvis en la regulació de la propietat intel·lectual i la pressió de defensa dels interessos de la indústria de la cultura, una dimensió política més convencional del MCLL està guanyant importància. Per exemple, amb la presència del Partit Pirata suec al Parlament Europeu.

Per últim, molts dels referents històrics del MCLL es van desenvolupar als EUA i, després, s'han difós a altres regions, i a unes més que a d'altres. El marc de la cultura lliure sembla ser modelat pel context de l'oportunitat política i els esquemes generals sociopolítics de cada lloc. El MCLL als EUA té vincles més estrets amb l'esperit empresarial i amb les universitats.²⁸ A més,

²⁸ Font: Entrevistes E. Stark, 1 de febrer, 2009; B. Moskowitz, 16 de desembre, 2008; J. Jacob, 15 de desembre, 2008; D. Harris, 7 de desembre, 2008).

l'àrea de la Badia de San Francisco acull la seu d'una importat proporció de destacades organitzacions que recolzen el MCLL. A Europa, en canvi, el MCLL ha desenvolupat més connexions amb el sector autònom de la GJM, com veurem en analitzar en detall el cas català. A Amèrica Llatina, el MCLL està vinculat a l'educació popular i a la "cultura de la perifèria" i l'expressió popular de les "faveles" (P. Ortellado, Entrevista informal, 28 de gener, 2009). A més, un cas particular és Brasil on hi ha un suport institucional per a la Cultura Lliure del Govern de Lula. En aquest sentit, el govern brasiler va adoptar i promoure el programari lliure i promou una indústria de cultura lliure, entre altres coses. Dins del context brasiler, també ha sorgit un "contrapunt de vista" del discurs oficial al voltant de "Cultura Lliure", reclamant una visió de Cultura Lliure que no es veu com una mercaderia, i el desenvolupament de mecanismes per restringir el control de l'Estat sobre la producció de cultura i expressions. Tal i com va escriure el col·lectiu Brazilian Epidemia en el seu manifest; *"La Cultura Lliure no és una característica només del producte. (...) La cultura és lliure quan els que es relacionen amb ella també són lliures (...). La Cultura Lliure és un pas cap a la construcció d'una nova societat"* (Epidemia, 2009).

D'aquesta manera, el suport polític que guanya el MCLL en institucions tendeix a ser diferent al nord que al sud. Mentre que al nord, especialment a Europa, l'esquerra tradicional s'ha mostrat reticent a adoptar i donar suport al programa del MCLL (potser perquè el MCLL desafia les visions tradicionals de l'esquerra de la cultura i el coneixement i les seves formes d'agrupació col·lectiva); al sud, on les conseqüències de les condicions actuals d'accés al coneixement (com en termes d'accés a medicaments, materials educatius, etc.) poden ser molt dramàtiques, els partits d'esquerra, com el partit dels treballadors al Brasil, ha adoptat el programa del MCLL com una de les seves prioritats.

VI. El MCLL: Un moviment social? Quin tipus de moviment social?

Segons Tilly, els moviments socials es defineixen com “*una sèrie de reptes a les autoritats establertes, especialment les autoritats nacionals, en el nom d'un districte electoral representat*” (Tilly, 1983, p. 466).²⁹ El MCLL s'ajusta a la definició de Tilly de moviment social en la mesura que pretén desafiar les autoritats en el sentit tradicional per tal de reformar el règim de propietat intel·lectual i reclamar el suport de les institucions públiques per a l'expressió de la cultura lliure, en particular la protecció i preservació del procomú digital. No obstant això, una autoritat nacional no és el seu objectiu principal, se centra en canvi en la Unió Europea i en l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (WIPO) de les Nacions Unides. Per exemple, la campanya contra l'aprovació de patents de programari al Parlament Europeu el 2006 va ser una de les majors victòries del MCLL (Breindl, 2010). El mateix es pot dir pel que fa a la realització de la campanya de defensa d'interessos de 2007 a la WIPO per tal d'introduir un *programa de desenvolupament* que subratllava la necessitat d'accés a la propietat intel·lectual per complir els objectius de desenvolupament, en relació amb, per exemple, l'accés als medicaments (Stalder, 2010). De la mateixa manera que en el cas del MCLL, altres autors i autores han assenyalat l'evolució de les mobilitzacions socials cap a la dimensió transnacional, (della Porta i Tarrow, 2005; Keck i Sikkink, 1998; Rucht, 1999), com és el cas de la GJM (della Porta, 2009).

A més, centrar-se en resultats relacionats amb l'impacte a la política tradicional ha impedit que els estudiosos desenvolupin una comprensió total de com els moviments socials afecten als canvis en contextos culturals i socioeconòmics (Amenta i Caren, 2004; Earl, 2000; Melucci, 1996). Els estudiosos de moviments socials tradicionalment han observat els resultats del moviment de forma restringida, com la possibilitat d'un moviment per aconseguir objectius polítics o de política (Amenta i Caren, 2004; Gamson, 1992). En contra, Melucci afirma com un moviment social “*implica una violació dels límits de la compatibilitat del sistema dins del qual l'acció en si mateixa es porta a terme*” (1996, pp. 29-30).

El MCLL va adoptar l'objectiu de posar en pràctica la creació del coneixement participatiu (Frickel i Gross, 2005; Moore, 1996). Els involucrats en el moviment de cultura lliure no només estan interessats en els resultats de la política, sinó que també qüestionen els valors i creences culturals (Earl, 2000), el que porta a la construcció de béns comuns digitals com a alternativa al

²⁹Traducció al català pròpia en aquesta i següents referències a textos d'altres autors o autores.

sistema de producció (Carroll i Swaminathan, 2000; Rao, 1998; Schneiberg, 2002). Exemples molt significatius en aquest aspecte són els projectes de programari lliure, que van transformar la producció de programari en la indústria de TICs. La investigació recent mostra que els moviments involucrats en la producció com una manera d'oposició han fet importants contribucions creatives i econòmiques a la societat (Dahlander i Magnusson, 2005; Shah, 2005; von Hippel, 2005). A més, un enfocament sobre la protesta pot impedir la completa comprensió de com evolucionen el cicles de protesta. La protesta no és probable que es mantingui constant, la mobilització pot caracteritzar les primeres etapes d'un moviment social però després tendeix a transformar-se.

Com és típic en els nous moviments socials, el MCLL va més enllà de les demandes materials, encaixant dins de l'actual canvi cap al post-material (Appadurai, 1996). Touraine va destacar que *"el control social dels principals patrons culturals, és a dir, dels patrons a través dels quals s'organitzen de forma normativa amb l'entorn"* (Touraine, 2008, p. 213) o *"grans orientacions culturals"* (Touraine, 1981) estan en joc en els moviments socials. Això no podria tenir una millor expressió que en el MCLL, que promou una determinada concepció de la cultura i els protocols que guien la possibilitat de construir la cultura en un entorn digital.

Segons della Porta i Diani, una dinàmica de moviments socials es presenta *"quan els episodis individuals de l'acció col·lectiva són percebuts com a components d'una acció de llarga durada, en lloc d'esdeveniments discrets; i quan aquells que estan involucrats en ells se senten units per llaços de solidaritat i de l'ideal de comunitat amb protagonistes d'altres mobilitzacions anàlogues"* (della Porta i Diani, 2006, p. 23). Es pot considerar el MCLL un moviment social segons aquesta definició de moviments socials de della Porta i Diani? Abans de respondre a aquesta pregunta hauríem de fer referència al fet que el MCLL es troba en una etapa iniciàtica, en un estat d'emergència i formació. A més, s'ha de considerar que el MCLL està menys centralitzat que els moviments socials tradicionals, compost per comunitats vagament connectades que organitzen o produeixen de forma independent béns digitals i que, de forma ocasional, participen en campanyes conjuntes. A més, el MCLL es pot definir com un "moviment de moviments". És el resultat de la confluència i articulació de diverses experiències i diverses trajectòries basades en un conjunt comú de valors i principis, els més importants dels quals són: l'accessibilitat i el flux d'informació i el coneixement, la creativitat, els formats de participació, la configuració de la xarxa i la propietat comunal. Tot i que encara està emergent i té un caràcter flux, diversos són els esdeveniments, campanyes i xarxes internacionals que porten a la formació d'una dimensió de

moviment del MCLL, en el sentit a què fan referència della Porta i Diani. La celebració del primer Fòrum internacional de cultura lliure i accés al coneixement en 2009, precisament a Barcelona, constitueix un dels moments claus de confluència. En aquesta ocasió, una coalició de 200 organitzacions de diversos continents va redactar i signar una Carta comú per a la innovació, creativitat i accés al coneixement.³⁰

A més, al costat dels intercanvis informals o formals entre els individus o organitzacions que participen en projectes col·lectius, Diani identifica altres dos elements que defineixen un moviment social: orientacions conflictives als oponents clarament identificats i una identitat compartida col·lectiva (Diani, 2003, p. 301). La Carta abans esmentada per a la innovació, creativitat i accés al coneixement és un exemple de com el MCLL emmarca els seus opositors com a d'una banda les institucions polítiques que regulen en contra de les seves afirmacions, i d'un altra banda, les corporacions multinacionals (i els seus grups de pressió) amb l'adopció de pràctiques monopolístiques i abusives en contra dels principis de la xarxa. En línia amb l'enfocament de la teoria cultural a la definició de moviments socials, també planteja una sensació d'injustícia (Ryan i Gamson, 2006). No obstant això, l'acció col·lectiva compartida sembla que és la dimensió menys desenvolupada (o més "feble") en el MCLL. El MCLL es troba en les seues primeres etapes i encara està desenvolupant la seua identitat col·lectiva. No existeix cap terme per referir-s'hi i, encara que la cultura lliure és el terme més comú, altres termes utilitzats inclouen el moviment del coneixement lliure i l'accés universal a la circulació del coneixement, entre d'altres. El terme que emmarca el moviment, que és la cultura lliure, era originalment el títol d'un llibre publicat el 2004 per l'acadèmic de dret Laurence Lessig. Des de llavors, ha estat àmpliament adoptat. No obstant això, els enfrontaments interns en la definició de la identitat del moviment també hi són presents. Una enquesta sobre l'ús del terme cultura lliure de 256 iniciatives de cultura lliure a Brasil va arribar a la conclusió que no hi ha coherència entre el concepte de cultura lliure tal i com l'utilitzen els i les practicants respecte a la visió dels teòrics (en referència a la definició de Lessig de cultura lliure i la definició de Stallman de programari lliure) (Reia, 2009). A més, l'orientació descentralitzada del MCLL emfatitza un repte que ja existeix dins el GJM, que és com d'intensa ha de ser la interacció entre els seus components, i com d'homogènia ha de ser una forma de pensar per poder caracteritzar-la com a moviment o identitat col·lectiva.

³⁰Font: Web del Forum de cultura lliure www.fcforum.net Consulta 11 d'octubre de 2011.

Respecte al repertori d'acció inclou una sèrie d'estratègies. Des de la construcció de procomú digital a la defensa d'interessos per aconseguir canvis legals i polítics que afecten la lliure circulació de la informació i el govern d'Internet.

En definitiva, el MCLL presenta un repte per a les concepcions tradicionals dels moviments socials. No obstant això, es poden assenyalar similituds amb altres moviments socials – especialment en relació amb el seu contemporani, el GJM. Boyle suggereix que el activisme de la cultura lliure és una nova forma d'ecologisme (Boyle, 1997). Altres autors i autores afirmen que la comparació amb subcultures basades en la música és més apropiada que qualsevol similitud amb concepcions *tradicionals* de moviments socials (Dafermos, 2009; Dafermos i Soderberg, 2009; Gelder, 2007).

En conclusió, el moviment de cultura lliure (MCLL) es defineix com una xarxa d'individus i organitzacions, vinculades per relacions més o menys denses, llaços de solidaritat i moments de confluència, que comparteixen una identitat col·lectiva i un conjunt de valors i principis compartits (entre els quals destaca l'accessibilitat i el flux d'informació i el coneixement, la creativitat, els formats participatius, la configuració de xarxa i la propietat comunal). L'acció conjunta del MCLL té com a objectiu qüestionar les formes d'accessibilitat a la informació i creació de coneixement mitjançant la participació en la construcció de béns comuns digitals i mobilitzacions contra els mitjans de comunicació i indústries culturals, els seus grups de pressió i les institucions polítiques (a nivell nacional, regional i mundial). És un nou format de moviment social, un nou format d'actor en l'escenari de configuració de les polítiques públiques.

El cas català: El MCLL a Catalunya

Tal com hem presentat a la part de contextualització històrica, molts dels referents històrics del MCLL els podem trobar als EUA (la invenció d'Internet mateixa va ser a EUA). Però també hem de tenir en compte idees i invencions a altres indrets (com ara el desenvolupament de la idea de web des d'Europa), conformant així una amalgama d'idees que s'ha difós i arrelat en diversos indrets del planeta, com ara a Catalunya. Aquest estudi presenta una descripció empírica del moviment de cultura lliure a Catalunya. Entenent com a tals les expressions de cultura lliure en llengua catalana o/i amb base territorial a Catalunya. La "glocalització" de la cultura lliure a Catalunya, com possiblement no podia ser d'una altra manera, li ha donat alguns trets distintius que passarem a presentar.

En una primera secció, presentarem una aproximació a la dimensió del moviment de cultura lliure i les pràctiques de cultura lliure a Catalunya. Seguidament presentarem, sota la base d'una anàlisi de 145 casos, un mapa de la cultura lliure a Catalunya respecte a la distribució per sectors, tipologia de grup i estratègia política.

VII. La cultura lliure a Catalunya en xifres: El pes de la cultura lliure a Catalunya en el conjunt de l'Estat Espanyol

No resulta fàcil tractar d'obtenir una mesura, per més que aproximativa, del nivell de difusió tan divers i en certa mesura immaterial com són les pràctiques de cultura lliure i encara menys la dimensió d'un moviment. No hem trobat en la literatura existent cap indicador sòlit de mesura en aquest sentit, ni per al cas català, ni per a qualsevol altre cas. L'intent previ de construcció d'un indicador el trobem el monitor de llicències impulsat per Creative Commons resulta la jurisdicció de l'Estat espanyol esta entre les 10 primeres al mon en adopció de les llicències Creative Commons.³¹ Aquesta font no proporciona exclusives per Catalunya. Tot i les limitacions i la

³¹ El monitor de Creative Commons mesura el nivell d'adopció de les llicències Creative Commons a partir de dades del cercador Yahoo! extraient un ranking d'adopció de les diverses jurisdiccions. D'acord amb aquestes dades, la jurisdicció espanyola és la tercera en el ranking de volum d'obres amb llicències Creative Commons i la setena en el ranking de "freedom score" (la font no especifica com es calcula el "freedom score").
Font: CC-monitor <http://monitor.creativecommons.org/>
http://monitor.creativecommons.org/Jurisdiction_Comparison. Les dades van estar elaborades el 22 de maig

dificultat en l'operacionalització de la qüestió, em volgut omplir aquest contribuir a omplir aquest buit en la literatura i hem construït alguns indicadors que amb moltes limitacions podrien donar una orientació del nivell de difusió de la cultura lliure a Catalunya.

La cerca al cercador Google de la paraula clau "cultura lliure" en català (i al territori espanyol) dóna un resultat de 4.940 continguts lliures (amb la llicència Creative Commons menys restrictiva). Per posar aquesta dada en perspectiva, cal destacar que, en contrast, a l'Estat espanyol la cerca en castellà de la paraula clau "cultura lliure" dóna 114.000 resultats. Això vindria a dir que la cultura lliure en català seria del voltant del 23% de la cultura lliure a l'Estat espanyol.

Respecte a l'adopció de llicències lliures al contingut en web en català, menys del 10% (entre el 2 i el 9%) dels continguts en català a la web es troben sota llicències lliures. A partir d'una recerca de continguts de "cultura lliure" amb llicència lliure, resulta que el percentatge de contingut lliure respecte al contingut amb altres llicències en català no supera el 8% del contingut en web, mentre que en castellà aquesta xifra s'eleva al 25% .

En síntesi, la recerca per paraules clau i per tipus de llicència amb Google indica que a l'Estat espanyol, en català, la cultura lliure està menys present que en castellà.³² Malgrat les limitacions metodològiques, aquests indicadors suggereixen que a Catalunya el moviment de cultura lliure no té un protagonisme com a mínim major que a la resta de l'Estat espanyol, sinó fins i tot menor.

Tot i que en termes quantitius la difusió en l'ús de les llicències en català no mostra una major presència respecte al castellà a l'Estat espanyol, hi ha altres indicadors qualitius que suggereixen que la cultura lliure a Catalunya ha tingut un paper destacat en la introducció de la cultura lliure a l'Estat espanyol.

La Viquipèdia en català fou la segona Viquipèdia a fundar-se, el març del 2001, després de l'anglesa, fundada al gener del mateix any.³³ I en la data actual, la Viquipèdia en català és la 13 Viquipèdia amb major número d'articles (353.698 articles),³⁴ posicionant-se just al darrere de la xinesa i per damunt d'altres llengües amb un nombre de parlants molt superior a la catalana.

de 2010.

³²Caldria matisar, però, que la cultura lliure (en sentit d'adopció de llicències lliures i d'ús del terme cultura lliure) a Catalunya no només es practica en català, sinó també en castellà o en anglès.

³³Font: Entrada sobre la Viquipèdia a Viquipèdia <http://ca.wikipedia.org/wiki/Wikipedia> (Consulta 11 d'octubre de 2011).

³⁴Font: Portada de la Viquipèdia en català <http://ca.wikipedia.org/wiki/Portada> (Consulta 11 d'octubre de 2011).

La voluntat de promoure la cultura catalana ha estat presentada com una de les raons per les quals la Viquipèdia en català és més gran que altres Viquipèdies amb idiomes molt més estesos. Aquesta motivació estava present en la promoció del domini .cat, que va ser el domini de primer nivell mai atorgat per a una comunitat lingüística.³⁵ Els criteris per tal que una pàgina web tingui el domini .cat són que sigui escrita en català o que estigui relacionada amb la cultura catalana. Fou aprovat al 2005 per la ICANN, i és gestionat per la Fundació puntCat.³⁶ Tanmateix, respecte a la Wikipedia, en una anàlisi del contingut de 10 Viquipèdies va resultar que la Viquipèdia en català és la Viquipèdia amb menys etno-referències, en sentit que és la Viquipèdia que contenia menys articles vinculats a la pròpia cultura de la llengua en que està escrita (Miquel, 2010).

D'altra banda, l'associació Amical Viquipèdia va ser el primer grup promotor de la Viquipèdia que es va formar a l'Estat espanyol el 2007, 3 anys abans de la creació d'un grup promotor de la Viquipèdia en castellà a l'Estat espanyol.³⁷

Barcelona també va ser la porta d'entrada de les llicències Creative Commons a l'Estat espanyol. El projecte CC Catalunya es va iniciar al febrer de l'any 2003 quan la Universitat de Barcelona va decidir buscar un sistema per publicar material docent seguint l'exemple del MIT. Es va decidir optar pel sistema de llicències de Creative Commons i es va establir un acord de treball segons el qual la Universitat de Barcelona lideraria el projecte d'adaptació de les llicències a l'Estat espanyol en castellà i català, que es van adaptar a la legislació sobre propietat intel·lectual de l'Estat espanyol i es van fer disponibles al 2004.³⁸

D'altra banda, la celebració a Barcelona del Fòrum de Cultura Lliure (en les seves edicions de 2009, 2010 i 2011 – junt amb el Fòrum del procomú digital), és una de les trobades més rellevants de cultura lliure a nivell europeu.

A grans trets, i tenint present que aquestes són dades molt preliminars i que conclusions definitives requeririen major investigació, aquests episodis suggereixen que el MCLL a Catalunya està més internacionalitzat i connectat amb idees procedents de l'exterior, tot jugant un paper important de pont amb l'exterior. Tot i així, té una dimensió més limitada respecte de la resta de

³⁵Font: Fundació PuntCat (Consulta 10 d'octubre de 2011).

³⁶Font: Entrada de la Viquipèdia sobre el domini puntcat http://ca.wikipedia.org/wiki/Domini_.cat (Consulta 10 d'octubre de 2011).

³⁷Font: Entrevista editora Barcelona de la Viquipèdia en català

³⁸Font: Pagina de Creative Commons a Catalunya <http://cat.creativecommons.org/llicència/> (Consulta 10 d'octubre de 2011).

l'Estat, més concretament en relació a allò que representa Madrid.³⁹ La forma en què les institucions polítiques han promociat la cultura lliure a Madrid (amb la creació per exemple del Media Lab Prado que té un paper catalitzador al MCLL i promotor del procomú a Madrid; o l'aposta per la recerca amb un programa dedicat expressament a l'economia digital de l'Escola d'Organització Industrial) ens sembla que podrien ser uns dels aspectes que han contribuït a la major consolidació de la cultura lliure a aquella Comunitat.

Tot i així, caldria remarcar paradoxalment que, la manca de provisió per part del mercat i de recolzament institucional per assegurar l'accés a Internet en zones rurals del Pirineu Català, han estat les raons que han portat a la creació per part d'iniciativa ciutadana de guifi.net, la xarxa wireless més extensa al món (Fuster Morell, 2005).⁴⁰

³⁹ Font: Entrevista Javier de la Cueva – Advocat, 13 de juliol de 2011.

⁴⁰ Font: Entrevista Roger Baig Viñas- Guiffi net 20 d'Octubre 2011.

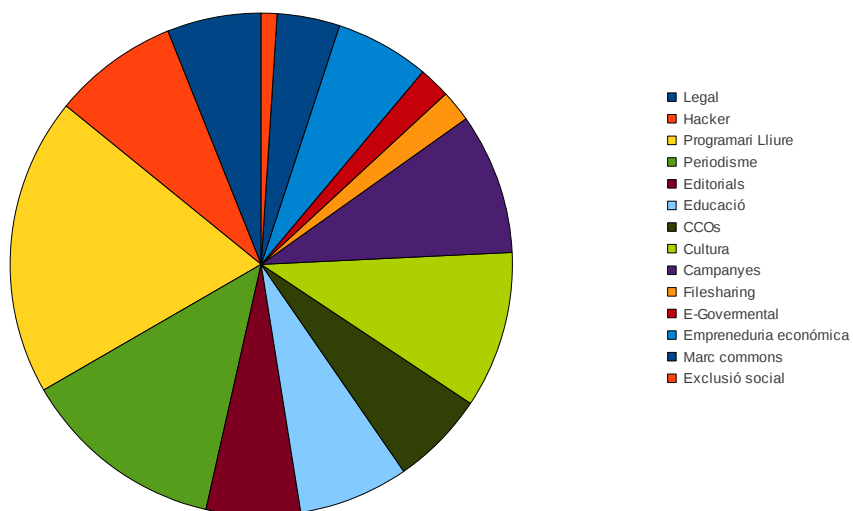
VIII. Mapa per sectors del MCLL a Catalunya

Es poden identificar diverses àrees d'activitat vinculades a la cultura lliure a Catalunya, cada àrea amb un nivell de desenvolupament i consolidació divers. Seguidament, passarem a presentar els resultats del mapa de sectors del MCLL a Catalunya i el pes que té cada sector en el conjunt del MCLL. El mapa es basa en l'anàlisi d'una mostra de 145 iniciatives. Les iniciatives han estat caracteritzades com a part del MCLL, d'una banda per promoure l'accés a la informació o al coneixement o d'altra banda per estar basades en una metodologia de participació oberta. Les categories s'han definit a partir de sectors d'activitat diferenciats durant les entrevistes realitzades (seguint un apropament de ground theory).

Específicament, la unitat d'anàlisi del mapa ha estat definida com aquelles iniciatives:

- i) En català o/i en el territori català o/i dirigides a la població catalana;
- ii) Vinculades a la promoció dels valors d'accessibilitat a la informació; estar basades a afavorir l'accés a un recurs sota llicències lliures o sense llicència restrictiva; o/i ser un procés de creació col·laboratiu obert sota llicència lliure o sense llicència restrictiva.
- iii) Moltes de les iniciatives són tecnològicament intensives o estan vinculades a l'ús de la tecnologia, però aquesta no ha estat una condició necessària. Per exemple, editorials que promouen l'ús de llicències Creative Commons com ara Virus Editorial també formen part de la mostra.

Figura II: Diagrama d'àrees de cultura lliure al MCLL a Catalunya

Taula I: Distribució àrees d'activitat de cultura lliure a Catalunya

Àrea	%
Legal	6
Hacker	8
Programari LI	19
Periodisme	13
Editorials	6
Educació	7
CCOs	6
Cultura	10
Campanyes	9
Filesharing	2
E-Government	2
Emprenedoria	6
Marc commo	4
Exclusió soci	1

Àrees d'activitat vinculades a la cultura lliure identificades a Catalunya (veure figura II i taula I):

i) Àmbit legal

Tant referit a bufets d'advocats que defensen pràctiques vinculades a Creative Commons o porten endavant denúncies en contra de la SGAE, com al grup de promoció de les llicències Creative Commons en català. Aquesta àrea representa el 6 % de les 145 iniciatives analitzades.

ii) Hackers

Es poden diferenciar diversos apropaments hackers. Hackers entès en un sentit més tecnològic, fent desenvolupament tecnològic i creació d'infraestructura (com ara guiffi.net, la xarxa més gran de wireless al món); hackers desenvolupant tecnologia per als moviments socials (com el grup de desenvolupadors vinculats a Indymedia.org, una innovadora plataforma de publicació oberta vinculada al MGJ), que es troben a hack labs, es a dir, espais on compartir pràctiques hackers (com el hack lab al carrer Riereta de Barcelona) i es reuneixen als hackmeetings, que són reunions anuals de la comunitat hacker. Els hackmeetings i la cultura hacker en un sentit col·lectiu i vinculats als moviments socials en general van arribar a l'Estat espanyol a través de la influència del moviment hacker a Itàlia. Per últim, hi hauria els hackers en el sentit de hackers individuals que busquen els forats de seguretat als llocs. Aquesta àrea representa el 8% de les iniciatives estudiades.⁴¹

iii) Programari lliure

Es refereix a comunitat de programadors que col·laboren en el desenvolupament de paquets de programari lliure. Va ser el primer sector en desenvolupar-se a Catalunya, el que està més dispers pel territori català i el més institucionalitzat. Es poden trobar tant comunitats de desenvolupament amb arrel a Catalunya (sobre programes com Linux, Ubuntu, Debian, Gnome,

⁴¹ Font: Entrevista Jaume Nualart - Hack Lab Riereta, 3 d'abril de 2011; entrevista Kenneth Pereira - Partit Pirates de Catalunya; i entrevista participant Jornades programari lliure – 29 d'octubre de 2011.

Mozilla, Firefox, o Open office), grups de promoció del programari lliure (ex. la comunitat en defensa del web de Mozilla web), comunitats de dissenyadors de web (que entenen la seva tasca de disseny com una forma de recolzament a la inclusió per la millora de la usabilitat). A aquestes comunitats hi és present allò que s'anomena la cultura *geek*. Un *geek* és una persona amb una gran fascinació per la tecnologia i la informàtica com a forma de vida. Sovint són fans també del cinema i dels llibres o estètica de tecnològica i de ciència ficció.⁴²

Un altre sector vinculat al programari lliure és aquell que té com a finalitat la traducció de les interfícies dels programes al català (ex. Softcatalà, que promou l'accessibilitat de programari lliure en català. Com versa un dels seus eslògans: "*A Internet està enfonsat si el teu navegador no parla la teva llengua*"). També es troben al territori català tot un seguit de cooperatives que donen serveis de comunicació en programari lliure (ex. Pangea), la Fundació Puntcat es dedica a gestionar el domini .cat. També s'ha creat una càtedra a la Universitat Politècnica de Catalunya i una Associació Catalana, lafarga.cat, una coordinadora per la promoció del programari lliure a les administracions, i una Associació d'Empreses per al Programari Lliure (CatPL). A nivell nacional, existeix el Observatorio Nacional del Software de Fuentes Abiertas (ONSFA).⁴³

Les iniciatives vinculades al programari lliure són les més nombroses i representen un 16 % de la mostra que la recerca ha incorporat. Aquesta dada resulta consistent amb el nivell de dispersió territorial i d'institucionalització.

iv) Periodisme

Al sector periodisme es poden trobar dos modalitats. D'una banda, periodisme vinculat a la cultura lliure perquè, tot i estar fonamentat en la figura del periodista en un sentit tradicional, incorpora les TICs i les llicències lliures en el que és la vessant de difusió, com per exemple del diari Vila Web. D'un altra banda, una altra modalitat de periodisme és aquell que no només incorpora les TICs i les llicències obertes sinó que, alhora, experimenta amb formats col·laboratius i oberts de la creació de continguts, com ara el portal Meneame. Les notícies a Meneame es visualitzen en funció de si són "meneadas" (per valorades) pels lectors. Per últim, també hi ha un volum considerable de blogs o podcasts sota llicència oberta dedicats a continguts vinculats a la

⁴²Font: Entrada Geek de la Viquipèdia en català <http://ca.wikipedia.org/wiki/Geek> (Consultat 11 d'octubre de 2011).

⁴³Font: Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 4 d'abril de 2011.

cultura lliure (com ara la Manzana Mecànica, un lloc que difon podcats, creat per una xarxa de persones, sobre últimes notícies o periodisme d'investigació relacionat amb els temes de cultura lliure).

Les iniciatives vinculades al periodisme són les segones més freqüents a la mostra (12%). Això es deu sobretot a la blogosfera (blogs) que es dedica a temes de cultura lliure.

v) Editorials

Es tracta d'editorials que o han adoptat les llicències Creative Commons (com ara Virus editorials), o editorials que no només treballen amb la llicència Creative Commons sinó que promouen l'escriptura col·laborativa o la distribució en línia amb impressió només sota demanda (com ara Amènia Editorial). Les editorials representen un 6% de la mostra.

vi) Educatiu

Al sector de l'educació han aparegut iniciatives en diversos nivells educatius, destacant les Universitats. A la Universitat de Barcelona (a banda del grup de promoció de les llicències Creative Commons) i ha un grup que promou l'adopció de wikis i altres eines col·laboratives al sistema d'ensenyament. També s'han impulsat revistes sota llicència oberta. Una experiència destacada és l'Institut i Acadèmia del Coneixement Lliure, que es dedica a donar formació a nivell de grau o postgrau sobre temes vinculats a la tecnologia i la cultura lliure, a partir d'una metodologia d'elaboració curricular i dels materials de textos de forma col·laborativa i oberta i completament en línia. Altres grups es dediquen a l'ensenyament informal, oferint cursos de formació sobre l'ús de Linux o altres tecnologies com ara Ekeptica.⁴⁴

Dos aspectes ens criden l'atenció. Mentre que als EUA hi ha present una xarxa relativament activa de grups d'estudiants a les universitats promovent la cultura lliure (Students for free culture), a Catalunya no hem trobat grups d'aquesta mena. Igualment, a països del sud, com ara Índia o Brasil, hi ha a les Universitats més grups que es dediquen a la lluita per l'accés a la recerca científica, sobretot en aspectes derivats de la salut.⁴⁵

⁴⁴Font: Entrevista Lize De Clercq - Ekeptica, febrer 2011; i entrevista editor Barcelona Viquipèdia en català.

⁴⁵Font: Entrevista Michel Bauwens - P2P Foundation.

Els projectes educatius representen un 7% de les iniciatives de la mostra.

v) Redacció/creació col·laborativa en línia

Les comunitats de creació en línia són comunitats que col·laboren sobre el desenvolupament d'un contingut que va més enllà del programari lliure. El mètode i la lògica organitzativa és similar, però la base social és més àmplia, ja que en moltes ocasions els continguts no requereixen un alt domini tecnològic. El cas de referència d'aquest tipus de comunitats és la Viquipèdia en català, i tots els projectes que l'acompanyen, com ara viqui especies o el diccionari wiki. Com la Viquipèdia, que és el node local en llengua catalana de comunitats globals, hi ha altres comunitats de contingut, com ara Open streets maps, una comunitat que desenvolupa un sistema de mapes com Google Maps, però basats en programari lliure, llicència lliure i un sistema d'autogovern procomú. També hi ha una comunitat al voltant de la construcció col·laborativa d'objectes físics (Harvard) (Arduino), que és una de les últimes tendències en el MCLL.⁴⁶

Les CCOs representen un 6% de la mostra.

vi) Cultura

Al sector cultural hi trobem tant artistes individuals que difonen les seves obres a través d'una plataforma en línia sota llicència oberta (com ara la parella d'artistes de netart Enlloc.org), com la creació experimental de documentals; o una orquestra que fa música amb el soroll dels portàtils i la distribueix lliurement (la Laptop Orquestra).

A banda de la vessant de creació cultural, hi ha tot un seguit de portals en línia d'intercanvi (legal o il·legal) de música o vídeo (com ara LaMundial, Filmni o Spotify) amb una creixent sofisticació en la selecció del contingut i en l'oferta de serveis, alhora que una recerca de fórmules de sostenibilitat d'aquests portals.⁴⁷

Pel últim, en l'àmbit artístic hi ha x.net (anteriorment EXGAE) associació que, com el seu eslògan indica, assessora els ciutadans i els creadors contra l'abús de les entitats de gestió dels

⁴⁶ Font: Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 9 de juny de 2011.

⁴⁷ Font: Entrevista Emmanuel Rodriguez - Madrilonia, 18 de juny de 2011.

drets d'autor com ara la SGAE. X.net celebra cada any un festival on dóna premis a obres lliures. I és també un dels organitzadors del Fòrum internacional de cultura lliure (www.Fcforum.net). x.net ha impulsat varies campanyes.

Les iniciatives de cultura representen un 10% de les iniciatives de la mostra.

v) Campanyes i ciberactivisme

Les campanyes es refereixen a campanyes com "No els votis" (referida als partits polítics que van aprovar la llei Sinde), així com a les accions portades a terme per Anonymous de bloquejar les webs d'actors contraris a la cultura lliure.⁴⁸

Aquestes iniciatives representen el 9% de la mostra.

vi) Filesharing o compartició d'arxius

Es refereixen a portals que afavoreixen l'intercanvi o la capacitat de baixar-se contingut cultural. Resulta sorprenent el fet que aquestes iniciatives només representen el 2% de la mostra perquè, de fet, són les activitats que acaparen més atenció mediàtica als mitjans de masses. Aquest baix percentatge també pot ser degut al recent augment en la xifra d'iniciatives basades en la empremadoria econòmica que experimenta amb models de sostenibilitat econòmica vinculats a la cultura lliure.

vii) Política institucional

Aquesta àrea es refereix a iniciatives que estan adreçades a l'impacte en el sistema de representació (com ara Pirates de Catalunya), de promoció de l'open data a les institucions o encontres com el Personal Democracy Forum, que van adreçats a reflectir com les TICs estan modificant el procés polític.⁴⁹ Representen només un 2% de la mostra. Això posa de relleu la significació d'aquesta recerca, ja que mostra un baix nivell de presència del tema en els espais polítics i administratius.

⁴⁸Font: Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

⁴⁹Font: Entrevista Kenneth Pereira - Partit Pirates de Catalunya

viii) Emprenedoria econòmica

Es refereix a empreses o cooperatives que experimenten en nous models de sostenibilitat econòmica vinculats a la provisió de serveis sobre activitats de cultura lliure, com ara Fimni, que per una quota dóna accés a pel·lícules o iniciatives de cross funding (com ara Verkami i Goteo).⁵⁰ Representen el 6% de la mostra.

viv) Promoció del marc commons

Es refereix a iniciatives basades en reflectir el paradigma commons com a paradigma organitzatiu. Aquest seria el cas de l'Ateneu Candela a Terrassa que, tot i no tenir una forta activitat en línia, desenvolupa activitats en la línia de promoció del paradigma organitzatiu vinculat amb la cultura lliure.

Representen un 4% de la mostra.

X) Exclusió i TICs

Aquesta àrea es refereix a les iniciatives que tracten de denunciar o trobar solucions a les noves formes d'exclusió vinculades a les TICs a partir de l'ús de programari lliure o llicències lliures. Aquest és el cas de Donestech, un grup que treballa sobre gènere i TICs.⁵¹ Aquesta és l'àrea menys coberta per la cultura lliure, amb només un 1% del percentatge de la mostra.

El nivell de desenvolupament i institucionalització de cada àrea, així com el seu pes al MCLL, és bastant divers. Les àrees del programari lliure (16%), periodisme ciutadà (12%), cultura (10%) i campanyes de sensibilització (9%) semblen particularment desenvolupades al context català, davant d'àrees com ara les iniciatives de cerca de representació institucional (2%) i de iniciatives d'exclusió social vinculada a les TICs (1%) tenen una presència molt reduïda.

⁵⁰Font: Entrevista Daniel Granados – Producciones Doradas, 30 d'octubre de 2011.

⁵¹Font: Entrevista Nuria Verger - Hack Lab Riereta i DonesTech.

IX. Configuració del policy network: Lògica de relacions i comunicacions al MCLL de Catalunya

En l'àmbit de networking entre els diversos sectors o àrees temàtiques, el MCLL es caracteritza per una àmplia dispersió i flexibilitat en les relacions entre diversos sectors, tot i així es poden diferenciar lligams més forts.

Un aspecte que contribueix a la creació de ponts entre les diverses iniciatives és la **multipertinença** a diverses iniciatives, això és, individus o col·lectius que participen en diversos sectors o iniciatives alhora i que contribueixen, d'aquesta manera, a crear ponts i a fer circular la informació entre ells. D'altra banda, una sèrie d'**esdeveniments i campanyes** conjuntes han contribuït a crear un enxarxament entre els diversos sectors, configurant una issue network.⁵²

El sector de programari lliure va ser el primer en aparèixer i és el més desenvolupat. També pel fet que compta amb un densa xarxa de relacions entre les diverses iniciatives de programari lliure. El sector de programari lliure, junt a les comunitats de creació de continguts en xarxa, com ara la Wikipedia, conforma un nucli distintiu de relacions al MCLL.⁵³ Un altre nucli de relacions el conformen el sector hacker, legal, cultural i de campanyes de sensibilització.

A **nivell territorial**, el lligament o connexió entre els escenaris de cultura lliure a Madrid i Barcelona és més present.⁵⁴ A nivell internacional, en funció del nombre d'esdeveniments internacionals que tenen lloc a la ciutat, el referent o "capital" de la cultura lliure a Europa és Berlín. Un altre referent es l'àrea de la badia de San Francisco, seu de bona part de les organitzacions internacionals del MCLL (així com la Fundació Wikimedia, Creative Commons, Electronic Frontair Foundation, Archive.org, entre d'altres).⁵⁵

A banda de la participació en esdeveniments o/i en campanyes internacionals, una via de connexió internacional es canalitza a partir de l'existència de nodes a Barcelona (o Catalunya) de comunitats o xarxes internacionals. En aquest sentit, respecte a la mostra que hem tingut en compte en aquesta recerca, nombroses iniciatives estan directament vinculades a xarxes o comunitats internacionals com a nodes locals d'aquestes. I cal destacar també la celebració a Catalunya d'esdeveniments internacionals d'aquestes xarxes, com ara la trobada internacional de la comunitat Ubuntu (una de les comunitats de programari lliure més grans i influents) a Mataró al

⁵² Font: Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 4 de febrer de 2011.

⁵³ Font: Entrevista Toni Hermoso – Coordinadora per programari i el coneixement lliure en català.

⁵⁴ Font: Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

⁵⁵ Font: Entrevista Mike Linksvayer - Creative Commons

2004,⁵⁶ el Personal Democracy Forum al 2009 i 2010, Druambeat Festival de la Fundació Mozilla a Barcelona al 2010.

Per últim, el MCLL té una **dimensió d'encontre presencial** menor que altres sectors de moviments socials. Per posar-hi un exemple, els membres d'Amical Viquipèdia mantenen comunicació regular (amb un tràfic mitjà de 5 e-mails a la setmana) tot i així, es troben físicament en dues ocasions al llarg de l'any, mentre que la freqüència de reunions en altres moviments, com ara el moviment ecologista o feminista, es quinzenal o mensual.⁵⁷ D'altra banda, el repertori d'acció del MCLL és sobretot amb base en línia (no són freqüents, per exemple, manifestacions al carrer). Mentre que les accions online són altament secundades. El col·lectiu ciberactivista Anonymous va convocar una protesta contra "la Llei Sinde" en el lliurament dels premis cinematogràfics Goya 2011 que va circular àmpliament per la xarxa, i a la qual només van assistir 200 persones (Haro, 2011). Així, la relació entre els membres de les iniciatives, i entre aquests i les seves "audiències" (d'usuaris i usuàries o "prosumirisme" a diversos nivells) existeix de forma important a través de la xarxa. Cal remarcar aquest fet de cara a les perspectives que obre en el futur sobre processos de policy making en altres àrees, i pel que implica en relació als recursos de les administracions públiques per seguir el procés i ser-hi presents si cal.

En aquest sentit, un aspecte que contribueix en gran mesura a la creació de relacions i teixit al MCLL és l'**ecosistema d'intercanvi d'informació** i coordinació d'accions i campanyes comunes. Aquest ecosistema creat per IRC - xats, llistes de correu, hastags, grups a Facebook o/i portals de notícies (com ara Meneame) -, contribueix tant a la difusió d'informacions a l'entorn promotor del MCLL, com a les iniciatives del MCLL envers "l'exterior", és a dir, en relació a actors i institucions no presents al nucli.

El primer gran tema que va alimentar l'ecologia informacional del MCLL va ser el cànon digital en la legislatura del 2004 i 2008 i des de llavors ha anat ampliant-se fins a arribar a tot un ideari de drets bàsics de l'internauta (Haro, 2011). En els anys 2008-2011, el moviment s'ha orientat contra la política i la Llei d'Economia Sostenible o "Llei Sinde".⁵⁸

Una característica de l'ecologia informacional del MCLL és l'existència d'un nucli central que és el punt de partida o node central en la capacitat de convocatòria online de l'ecologia

⁵⁶ Font: Wiki Ubuntu <https://wiki.ubuntu.com/MataroConference> Entrada consultada el 11 d'octubre de 2011.

⁵⁷ Font: Entrevista editor Barcelona Viquipèdia en català.

⁵⁸ Font: Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

informativa del MCLL.⁵⁹ Aquest nucli de l'ecosistema, resulta més fàcilment identificable que en altres ecosistemes informatius com ara el 15M (Haro, 2011). L'origen de la convocatòria no és anònima sinó que les accions són convocades per exemple per xarxes hacktivistes altermundistes, xarxes reconegudes que operen des de plataformes d'informació alternativa i xarxes socials (Haro, 2011).⁶⁰ D'altra banda, al MCLL hi és també present el perfil d'individu (no-belonging/sense pertinença) que no hi "participa" ni pertany a cap iniciativa però que, amb els seus propis canals (e-mails entre els seus coneguts i conegudes, boca a boca, blog personal, etc.), recombina el missatge i el fa circular tot ampliant la capacitat de difusió. En aquest sentit, les administracions han de tenir present que els mecanismes tradicionals de consulta a l'hora de posar en marxa iniciatives o noves normatives han de tenir en compte aquests processos paral·lels, fins ara no previstos en les dinàmiques procedimentals habituals.

Una característica del funcionament de l'ecologia informativa és que el missatge no s'emmarca en contingut i format per ser "difós", sinó que circula en forma de **contagi**. Una altra característica del funcionament de l'ecologia informativa del MCLL és la "remescla política" (political remix). Remescla es pot entendre com la personalització del missatge polític d'acord amb la "**remescla**" de les preferències de cada individu. L'individu (o el col·lectiu) no "consumeix" o adopta el missatge polític de la cultura lliure com un paquet, sinó que adopta, recrea i personalitza el missatge. En general, el missatge combina informació privada i personal de la persona o col·lectiu que el difon amb informació d'interès públic.

Seguint Jenkins (2006), aquests nous mitjans no reemplacen els antics, sinó que es desenvolupa una "**cultura de convergència**" dels mitjans, basada en la creació d'un ecosistema en línia, que sota algunes condicions, com l'àmplia difusió viral d'un missatge, arriba als mitjans de comunicació que podem qualificar com "mainstream" (com ara els diaris o els noticiaris de televisió), la qual cosa fa també escalar l'atenció de la notícia a la "xarxa" creant-se així una dinàmica "pendular" entre els mitjans tradicionals i la xarxa. D'aquesta manera, la capacitat de difondre missatges viralment per la xarxa s'ha convertit en una porta d'entrada a l'agenda dels mitjans tradicionals. Això representa, novament, una manera no convencional d'entrada a l'agenda

⁵⁹ Font: Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

⁶⁰ Com ara les xarxes Anonymouse Espanya (<http://anonymousespana.es>), Hacktivistas (<http://hacktivistas.net>) o Red Sostenible (<http://red-sostenible.net/>).

de les polítiques públiques, que fins ara ha estat molt poc o gens estudiada i que aquest estudi posa de relleu.

Per últim, una característica de l'ecologia d'informació del MCLL és que és eminentment online. Sampedro caracteritza com a multituds virtuals (Sampedro i Sánchez Duarte, 2011), aquelles accions col·lectives que es limiten a la lluita per drets socials i llibertats en la xarxa i només des de la xarxa. En contraposició a multituds en línia i cibermultituds per a assenyalar que es gesten en la xarxa, però que prenen físicament els espais públics, com seria el cas de l'ecologia informacional al voltant del 15M.

X. Estratègies polítiques i d'incidència al policy-making del MCLL a Catalunya

El MCLL combina diverses tipologies d'objectius.⁶¹

i) *Llibertats i qualitat democràtica*: Garantir la llibertat d'expressió i agregació en xarxa. Alhora que evitar sistemes de tancament mercantil o estatalitzat dels espais d'Internet.

ii) *Transparència i gestió/espai públic*: Que la informació rellevant socialment, sobretot aquella referida a la gestió d'allò públic estigui a disposició de la ciutadania . Aquest objectiu està vinculat al debat sobre transparència i control democràtic.

iii) *Construcció de procomú digital - afavorir el fet de "compartir"* (sharing), la col·laboració i la creativitat: Accés lliure, preservació i construcció col·laborativa de recursos informacionals i de coneixement així com garantir la disponibilitat d'infraestructura per la comunicació i la creació en xarxa sota una lògica procomú, per tal de garantir la seva autonomia i independència individual i col·lectiva tot generant debat sobre l'asimetria de recursos entre els diversos actors en el *policy making*.

iv) *Coneixement universal i justícia social*: Eliminació de barreres (especialment en el context de relacions nord/sud) per a l'accés al coneixement humà, entès com un recurs essencial en la línia *open science* (al mateix nivell que altres recursos essencials, com ara els medicaments i vacunes o les llavors).

Alhora, per la consecució d'aquests objectius el MCLL combina diverses estratègies d'incidència en el policy making presents al MCLL. El MCLL es va iniciar principalment al voltant de la construcció lliure i col·laborativa de béns comuns digitals, però, davant dels intents d'elaborar una regulació de propietat intel·lectual més restringida, ha anat donant lloc a un augment de la protesta i a l'aparició d'altres estratègies amb la finalitat de contrarestar els intents d'adoptar regulacions més restrictives.

Les estratègies polítiques d'impacte en les polítiques públiques, algunes més innovadores, d'altres més convencionals, des d'un punt de vista ampli i de visió d'incidència i canvi social, són:

- i) **Estratègia performativa / canvi de model productiu**: Ens referim aquí a la visió de canvi a partir del "fer". És a dir, posar en pràctica, en els propis processos de construcció de les

⁶¹ Obtingut de l'anàlisi dels documents (veure annex metodològic).

interaccions i estratègies, els valors de canvi que es volen instaurar en la societat en un sentit més ampli. L'objectiu seria guanyar legitimitat en el procés d'impuls d'una proposta a partir dels resultats obtinguts en posar-la en pràctica directament, és a dir, en implementar-la. Aquest seria el cas de Viquipèdia o les comunitats de programari lliure. Les CCOs per a la construcció de procomú digital són instàncies de participació en aquest MCLL. Mitjançant la producció de procomú digital, les CCOs acompleixen els objectius polítics generals del MCLL.

- ii) **Defensa o ofensa legal:** Utilitzar els recursos i oportunitats que ofereix el sistema jurídic per protegir les pràctiques del MCLL o per denunciar les males pràctiques abusives dels proveïdors d'infraestructura en xarxa, les entitats de gestió o les regulacions sobre el cànon digital.

- iii) **Lobbying o grup de pressió:** Com sabem, un lobby o grup de pressió és un col·lectiu més o menys organitzat que, amb estratègies diverses, prova d'influir en les institucions polítiques i en les administracions públiques, per tal que, quan aquestes prenen decisions, ho facin afavorint, o almenys tenint en compte, els interessos propis o els d'aquells que representen. Els lobbies no acostumen a participar directament en política (i per això no solen formar el seu propi partit polític), però sí que procuren guanyar-se la complicitat d'algun grup polític que pugui acabar acceptant o defensant els objectius del grup de pressió en les instàncies específiques.

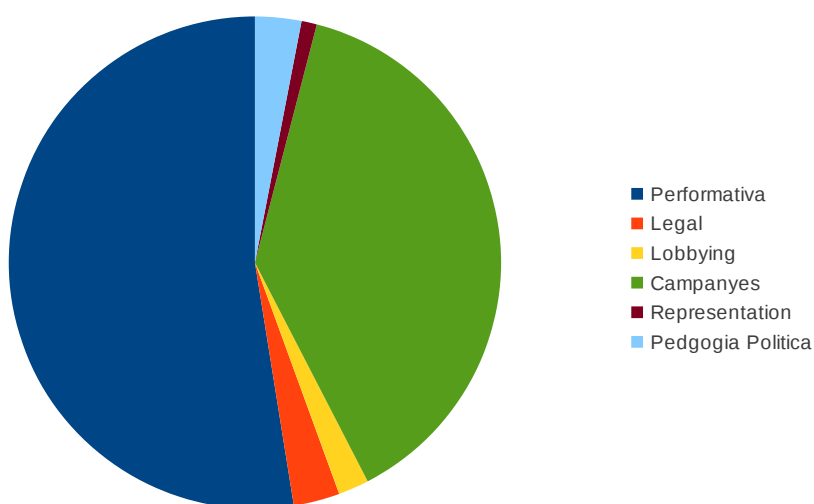
- iv) **Mobilització ciutadana:** Les iniciatives de mobilització ciutadana es basen en sensibilitzar i conscienciar la ciutadania sobre un aspecte i activar-la a favor o en contra a partir de campanyes o accions (de caràcter més o menys directes). Aquest és per exemple el cas de la campanya "Internet no serà otra TV", en defensa de la neutralitat de la xarxa.

- v) **Representació política:** Aquesta estratègia, més convencional, es basa en aprofitar els mecanismes de representació en les institucions polítiques per tal de guanyar posicions de representació en els espais de decisió legislativa o/i governamental. Aquest és el cas del

Partit Pirates de Catalunya. (Sorgit de la iniciativa internacional iniciada pel Piratpartiet a Suècia, que s'ha estès arreu del món, l'agost de 2010 es va crear el partit Pirates de Catalunya).

- vi) **Pedagogia institucional:** Aquesta estratègia es basa en tractar d'impactar en la lògica institucional/organitzativa de les institucions a partir de promoure o donar suport a l'adopció de certes pràctiques. Aquest és l'exemple de La Farga, que promou l'adopció del programari lliure a les administracions.

Figura III: Distribució percentual d'estratègies en les iniciatives estudiades

Font: Elaboració pròpia

Respecte a la distribució d'estratègies en la mostra d'iniciatives analitzada, resulta significativa una polarització envers dos tipus d'estratègia. L'estratègia performativa acapara el percentatge més alt amb el 52% de les iniciatives. L'alta presència de l'estratègia performativa pot ser deguda a la major dimensió del sector de programari lliure i al cultural vinculat a la creació d'obres. La segona estratègia més freqüent, amb un 38%, és la que tracta de mobilitzar o/i sensibilitzar la ciutadania a partir de campanyes o de la difusió de l'ideari o contingut vinculat al

MCLL. Seguidament, es troben l'estratègia legal (bufets d'advocats i de promoció de Creative Commons) i de pedagogia política (intents d'incorporar les TICs, llicències obertes i processos de dades o relacionals oberts a les institucions polítiques). L'última estratègia en presència en la mostra és la que cerca guanyar representació política en les institucions. Pirates de Catalunya es va presentar per primera vegada al 2010. La novetat del MCLL podria corroborar el poc desenvolupament de la dimensió de representació política convencional del MCLL, o també es podria interpretar com que la representació política no es considera una estratègia gaire efectiva. Aquest és també un element a tenir en compte de cara a les perspectives de canvi en el policy making que aquesta recerca pretén analitzar.

Un element transversal a les diverses estratègies presentades és l'**ambivalència política** respecte al mapa de famílies polítiques que han sigut hegemòniques al llarg dels dos segles anteriors (esquerra *versus* dreta; socialdemocràcia, anarquisme, comunisme, liberalisme, entre d'altres). La forma d'agregació col·lectiva del MCLL podria ser una de les raons que expliquen aquesta ambivalència política. La forma d'agregació de les iniciatives del MCLL tendeix a ser específica, orientada a la missió i pragmàtica. El MCLL va sorgir al voltant d'una sèrie de pràctiques i la concepció compartida del coneixement i la seua política. D'altra banda i sobretot, els i les participants del MCLL no han de posar-se d'acord sobre els aspectes que van més enllà d'aquesta àrea específica. L'agregació d'objectius comuns podria ser exemplificada amb el cas de la Wikipedia. Els editors i les editores de la Wikipedia contribueixen segons motivacions molt diverses (Glott, Schmidt i Ghosh, 2009), i poden situar-se en tot el ventall de l'espectre polític (de dreta a esquerra). L'agregació al voltant de la Wikipedia, però, és la missió orientada i basada en un enfocament pragmàtic de col·laboració en la tasca comuna de construcció d'una enciclopèdia en línia accessible al major nombre possible de persones. No hi ha cap expectativa que els editors i les editores comparteixin un programa comú o la política comuna que va més enllà de la construcció d'una enciclopèdia.

El mateix pot dir-se de les comunitats de programari lliure. També en aquest cas, les motivacions que hi contribueixen són molt diverses, però les comunitats se centren en objectius específics de desenvolupament de programari (Ghosh, Ruediger, Bernhard i Robles, 2002; Weber, 2004). El programari lliure pot ser vist com una rica expressió política dels enfocaments de la teoria feminista a la política, però amb un agnosticisme polític. Coleman posa l'accent en la

negativa ferma dels desenvolupadors de programari lliure de tenir una agenda política deliberada, en sentit d'una concepció convencional de la política encara que, com sosté Coleman, aquest agnosticisme polític té la seua pròpia complexitat. Tal com explica Coleman: *"mentre que (entre els desenvolupadors de programari lliure) és perfectament acceptable i recomanable tenir un panell en el programari lliure en una conferència antiglobalització, els desenvolupadors de programari lliure suggeririen que no és acceptable afirmar que el programari lliure té l'antiglobalització com un dels seus objectius, o en realitat qualsevol programa polític, una diferència subtil però vital"* (Coleman, 2004, p. 1). Coleman i Hill (2004) assenyalen l'agnosticisme polític de les comunitats de programari lliure i la seua resistència davant la definició del programari lliure en termes polítics tradicionals com un dels factors que podrien afavorir el "viatge" o migració del programari lliure i la seua capacitat d'adaptar-se a diversos terrenys. En paraules de Coleman i Hill: *"El programari obert i lliure (FOSS) ha estat adoptat com una eina política per part d'activistes d'esquerra. Al mateix temps, ha estat adoptat per les grans corporacions per estendre els beneficis i ha estat criticat com una força integral en el capitalisme tardà. Ha estat adoptat pels membres del creixent moviment procomú com un model per limitar el poder del capitalisme"* (2004, p. 1). Aquest agnosticisme polític podria interpretar-se com un instrument per a l'enfocament, una manera de crear més força al voltant de l'adopció del programari lliure; no obstant això, no sembla que es pugui explicar simplement en termes de instrumentalistes.

L'agrupació del MCLL es construeix al voltant de missions específiques, i en el terreny de la política del coneixement, que no impliquen altres dimensions, com ara les vinculades a la ideologia política en sentit clàssic. Com a resultat, al voltant del MCLL hi ha un ampli espectre polític de participants, i l'agrupació es basa en la seua comunitat al voltant de les condicions d'accés al coneixement i la possibilitat d'intercanviar i col·laborar al voltant de la creació d'informació i coneixement. Sobre aquests temes d'accés al coneixement i de drets digitals relacionats amb l'intercanvi i la col·laboració, el MCLL desenvolupa accions polítiques, com el Partit Pirata, que té com a objectiu donar una representació política als interessos del MCLL, o defensar els interessos i crear campanyes polítiques en el sentit més tradicional. Per exemple, l'agenda del Partit Pirata amb representació política al Parlament Europeu es limita a temes relacionats amb la política del coneixement i els seus votants són part del divers espectre polític.⁶²

⁶² Fonts: Entrevista Amelia Andersdotter (Membre del Parlament Europeu per al Partit Pirata Suec), 30 d'Octubre de 2010, i programa del Partit Pirata, 2009. Recuperat des de <http://www.piratpartiet.se/>

En aquest aspecte, el MCLL representa una font emergent de conflicte i un enfrontament a la societat al voltant de diverses concepcions del coneixement. El MCLL va créixer en una nova font d'agregació de la societat que és capaç d'armar i crear una col·laboració entre forces molt diverses i factors que formen part de tot l'espectre polític. No obstant això, el MCLL no actua en conflictes o àrees que van més enllà de la política del coneixement.

El MCLL i el 15M

En la primera part d'aquest informe hem contextualitzat el MCLL en un marc de transformacions més àmplies; així com el seu sorgiment i arrels culturals i històriques més enllà del cas català. En la segona part, hem presentat l'anàlisi de la forma que adopta el MCLL (en termes de composició i estratègies d'incidència política) en el marc del context català. Tanmateix, el 15 de maig de 2011 hem assistit a l'emergència d'un gran nombre de protestes socials a l'Estat espanyol. No només sorprenent per la dimensió de la protesta, sinó alhora pel seu caràcter, el moviment 15M s'ha convertit en l'últim i màxim exponent de mobilitzacions auto convocades i autoorganitzades a través de la xarxa. Els esdeveniments del 15 de Maig de 2011 (15M) a l'Estat espanyol i la creixent mobilització ciutadana que ha tingut lloc des de llavors ha suposat un canvi d'escenari en termes de marcs d'oportunitats polítiques. Per tal d'acollir aquests darrers esdeveniments envers el MCLL, en aquesta secció presentem una anàlisi del paper del MCLL en el procés més ampli de mobilització del 15M; les vies d'influència del mateix, així com les continuïtats i discontinuïtats -- similituds i diferències entre el MCLL i el 15M com a nous formats de mobilització social; i, per últim, la reconfiguració dins del MCLL del 15M.

XI. I Introducció: El 15M

Context de crisi i de “revolucions”

El 2008 esclata allò que es considera la pitjor crisi econòmica des de la Gran Depressió dels anys 30, provocada per una crisi de liquiditat en el sistema bancari dels Estats Units d'Amèrica. El col·lapse de la bombolla immobiliària dels anys anteriors va provocar greus problemes d'impagament de les hipoteques subprime. La crisi es va estendre a nivell global, amb el col·lapse de grans institucions financeres, el rescat de bancs per part de governs estatals i la caiguda de totes les borses. A banda d'un augment de l'endeutament públic, va ocasionar un descens significatiu de l'activitat econòmica i la disminució de la riquesa dels consumidors així com un augment de la por i la incertesa de la població.

L'economia espanyola, que depenia eminentment del mercat immobiliari, es va veure

particularment afectada. La població endeutada per la compra de vivenda durant la bombolla immobiliària va haver, a més, de fer front a altes taxes d'atur -amb gairebé 5 milions d'aturats i un índex d'atur de la població juvenil per sobre del 45% al 2011.

El rescat dels bancs per part dels Estats i posteriorment les directrius del Fons Monetari Internacional i d'altres òrgans internacionals, com ara la Unió Europea, de forçar mesures de desmantellament de l'estat del benestar mentre la població sofria els costos de la crisi, va aguditzar el descontent social. En aquest context, la "revolució" d'Islàndia durant 2008, país on els ciutadans es van mobilitzar en contra del rescat dels bancs i per demanar responsabilitats a bancs i polítiques responsables de la crisi, era una mostra que la crisi es podia afrontar d'una altra manera.

Les "revolucions" als països àrabs durant 2010 i 2011 també van crear un context que incitava a la revolta. El seguit de "revolucions" àrabs va començar al desembre de 2010 a Tunísia, on van acabar amb el derrocament del govern en menys d'un mes; va prosseguir el mateix gener de 2011 a Egipte i igualment va provocar la caiguda del govern del president Mubarak. S'hi van succeir mobilitzacions a diferents països com Líbia, el Iemen, Algèria, o el Marroc. L'ús de les xarxes socials, principalment Facebook i Twitter, van ser clau per iniciar les primeres convocatòries de mobilitzacions, i perquè s'estenguessin a altres països fet que va resultar una font d'inspiració per al 15M.

En un context de crisi i significatiu malestar social, alhora que de creixent mobilització en altres països, que conviden a la mobilització social, d'alguna manera resultava "sorprenent" la manca de mobilització ciutadana a l'Estat espanyol. L'Estat Espanyol, i més concretament Barcelona, havia estat un referent internacional durant el cicle de mobilització social de "l'antiglobalització" o per la justícia global (1999-2005) que deu anys abans ja denunciava, respecte del funcionament del sistema econòmic i política institucional, molts dels aspectes que es van veure corroborats per la crisi de 2008, i la precarització de la vida està afectant més considerablement la societat, aguditzant les condicions de vida precària o sota exclusió social.

La revolta en xarxa arriba a l'Estat Espanyol: Organització d'una manifestació el 15 de Maig per una "*Democràcia real ja*"

En aquest context, de greu crisi i descontent social i de revoltes en altres països, al febrer-

març de 2011 es comença a coure l'organització de la convocatòria de mobilització del 15M que aconsegueix generar un espectacular cicle de mobilitzacions.

Un seguit d'experiències creades entre finals de 2010 i principis de 2011 decideixen conformar una plataforma per la mobilització ciutadana amb els comuns denominador d'una banda de ser totes iniciatives noves (no directament lligades a moviments socials anteriors) (Monterde, 2011), i d'un altra compartir l'aposta per l'adopció d'un model d'organització i comunicació de "xarxa social". El model organitzatiu i comunicatiu en xarxa social estava inspirat importantment dels usos d'Internet als països àrabs, i comptava amb alguns precedents a l'Estat Espanyol com la revolta dels sms del 14M en protesta pels atentats de Madrid, el moviment V de Vivenda per un habitatge digne, i les campanyes al se del MCLL.

En paraules dels i les organitzadores:

“Després de diversos anys de crisi i d'inanitat absoluta de la classe política espanyola, en els últims mesos, i a la calor d'Internet, sembla que finalment estan prenent forma multitud de moviments organitzats per ciutadans amb un punt bàsic en comú: denunciar les greus deficiències i injustícies de l'actual sistema econòmic i governamental i exigir una democràcia real que efectivament garanteixi els drets i llibertats de tots els espanyols. No obstant això, i malgrat que molta gent ja té consciència de la necessitat de mobilitzar-se per defensar els seus drets, fins al moment la major part d'aquestes reivindicacions acaben en manifestacions o esdeveniments que tot just tenen seguiment, a causa de factors com la desorganització, la resistència a dur les mobilitzacions des d'Internet al món real, la dispersió geogràfica o el mer desconeixement. Per resoldre aquest apressant problema i poder mostrar, igual que en punts d'altres països del nostre entorn, el creixent descontentament social, representants i activistes de diversos grups, blogs i plataformes entre els quals es destaquen Anonymous, ADESORG, Estat del Malestar, Posa't en peus, Joventut en Acció o No els votis, units sota la denominació comuna de “Plataforma de coordinació de grups pro-mobilització ciutadana”, es troben actualment treballant amb la intenció d'organitzar una gran convocatòria de protesta en tota Espanya prèvia a les eleccions municipals. La intenció d'aquesta acció comuna és despertar de forma simultània i massiva la indignació de la gent, denunciant la penosa situació en la qual els ciutadans es troben a causa dels severos abusos que estan sofrint per part dels poders polítics i econòmics. La data fixada per a la mobilització és el 15 de

*maig, i el lema sota el qual serà convocada "Democràcia real JA. Som mercaderia en mans de polítics i banquers". Totes les dades relatives a la mateixa seran difoses a través de la web de la plataforma, www.democraciarealya.es, que començarà a estar operativa en els pròxims dies" (Crida Mobilització 15 de Maig).*⁶³

Com veurem més en deteniment més endavant, voldríem destacar com dos dels grups impulsors de la convocatòria del 15M provenien directament de les mobilitzacions contra l'aprovació de la Llei Sinde d'Economia Sostenible que van tindre tenir lloc al desembre de 2010.

A Barcelona, el 14 de març se celebra una manifestació contra les retallades en educació i sanitat convocada pels sindicats i organitzacions movimentistes amb una gran resposta. Però és la manifestació del 15M i la seva aporta per format i comunicació en xarxa social la que sembla que aconsegueix detonador de tot el cicle de mobilitzacions que es va generar posteriorment. El 15M, convocades a partir de xarxes socials (Twitter i Facebook), es manifesten milers de persones a més de 60 ciutats espanyoles sota el lema "No som mercaderia en mans de polítics i banquers". Les més significatives van ser a Madrid (50.000 participants), Barcelona (20.000 participants) i València (10.000 participants) (Monterde, 2011). La mobilització aconseguida el 15M va superar qualsevol expectativa. La mateixa nit del 15M un grup de persones de Madrid decideixen acampar a Puerta del Sol (inspirats per les ocupacions de places als Països Àrabs) i des de llavors s'inicia la proliferació d'acampades per les principals ciutats d'Espanya, que posteriorment s'estenen arreu del món. A Plaça Catalunya es van celebrar assemblees amb més de 5000 persones que després es van estendre per barris i pobles, de fet. La metodologia de les assemblees, així com la celebració de "cacerolazos", evocaven les assemblees de barri a l'Argentina contra les mesures neoliberals del Fons Monetari Internacional al desembre de 2001.

A poc a poc, les mobilitzacions van obtenir un gran ressò mediàtic, tant nacional com internacional. Així mateix la presència a Internet a les xarxes socials van ser també molt sorprenents. De fet, el moviment 15M va obtenir un ampli suport entre els ciutadans i entre les ciutadanes. Segons una enquesta realitzada per Metroscòpia al juny de 2011, la immensa majoria (81%) dels i les espanyoles considera que els "indignats" tenen raó, mentre que solament el 9% diu que manquen d'arguments. Així mateix, el 84% afegeix que el moviment tracta problemes que afecten directament els ciutadans i les ciutadanes essent el malestar social amb el funcionament

⁶³ Font: Foro activo canal PPSOE <http://ppsoe.foroactivo.com/t3-movilizacion-15-de-mayo> (Darrera consulta 6 de gener de 2012). Original en castellà. Traducció al català pròpia.

dels mercats i les institucions polítiques la base de legitimitat del 15M. El 66% declara que sent més aviat simpatia cap a aquest moviment.⁶⁴

Alguns dels episodis posteriors ens ajuden a presentar el caràcter pacífic de la mobilització amb la resposta pacífica a les acampades de tot l'Estat sense tindre lloc cap incident davant l'anunci de desallotjament de les acampades durant la jornada de reflexió prèvia a les eleccions municipals del dia 22 de maig de la Junta Electoral. També va destacar el caràcter pacífic del moviment durant el desallotjar, amb mesures violentes per part dels cossos de seguretat, de l'acampada de Plaça Catalunya a Barcelona. La resposta pacífica en aquest episodi va ajudar a activar la solidaritat de la ciutadania envers el moviment, sobre tot de les generacions vinculades a la lluita per les llibertats polítiques durant el Franquisme. Posteriorment, es va portar a terme una acció de bloqueig del Parlament de Catalunya (14 i 15 de juny) com a protesta per l'aprovació dels pressupostos de la Generalitat, que inclou retallades pressupostàries en salut i educació. El bloqueig al parlament va ser durament criticat als mitjans de comunicació, així com alguns incidents entre manifestants i parlamentaris i parlamentaries quan intentaven accedir al Parlament. El bloqueig del Parlament va ser un moment crític en termes de qüestionament del recolzament al moviment. Tot i així, el 19 de juliol es va celebrar una gran manifestació, a la que es va unir molts sectors dels moviments socials, on la resposta va a tornar a ser molt nombrosa, amb una participació de 260.000 a Barcelona i 200.000 a Madrid (Montverd, 2011).

Un altra característica de la mobilització es la seva **radicalitat**, en termes voler anar més enllà d'incidir en la l'agenda conjuntural de la política institucional. La mobilització del 15M va tindre lloc una setmana abans de les eleccions regionals del 22 de maig. La mobilització al carrer va aconseguir convertir-se en el tema central de la campanya electoral per les eleccions regionals, però les protestes no es van aturar en aquesta data. En canvi, la protesta va prosseguir després de tancar-se les urnes. Aquest va ser un clar signe del fet que la protesta anava més enllà del interès conjuntural de les eleccions i que no pretenia posicionar-se respecte al policy-making únicament tal com ha estat dissenyat fins ara. El missatge de fons era que els ciutadans i les ciutadanes no estan limitats a la figura del votant, de l'espectador als mitjans o del consumidor al mercat (Sampedro, 2000). Tanmateix, el 15M ha representat una ruptura respecte a altres moviments anteriors des de la transició, en la mesura que combina demandes socials amb canvis

⁶⁴ Font: Clima social d'Espanya (24a onada. Juny 2011). Informe de Metroscòpia per El País. <http://www.metroscopia.es/>

del sistema de representació. "No ens representen" i "una democràcia real ja" es van convertir en els eslògans insígnia de la mobilització.

Com hem explicat anteriorment, el cas espanyol no va ser el primer. Islàndia, seguida dels Països Àrabs, així com les protestes pels plans d'intervenció de Portugal i Grècia, van ser referents per la mobilització el 15M. Però la mobilització del 15M a l'Estat Espanyol i la xarxa de solidaritat internacional amb el 15M i va ser un punt d'inflexió per la globalització de la protesta. De l'Estat espanyol va passar sorprenentment a Israel, així com a Gran Bretanya, Xile (amb la protesta dels estudiants i les estudiants) i els Estats Units (amb el moviment Occupy Wall Street), entre d'altres, tot i que a cada lloc hi va adoptar formats propis. Finalment, va tenir lloc una convocatòria d'acció global per al 15 d'octubre de 2011 que va obtenir repercussió mundial. Al llarg de 2012 també s'hi han convocat grans mobilitzacions globals.

Precedents i capes mobilitzada en torn al 15M

La manifestació del 15M a l'Estat Espanyol amb l'adopció de l'organització en xarxa social va ser l'inici d'una onada molt sorprenent. Tot i la sorpresa i l'espontaneïtat amb què van transcórrer els actes a partir del 15M, amb l'ocupació de places a molts indrets de l'Estat com a pas següent, no tot comença per sorpresa el 15M. L'adopció de l'organització en xarxa social per grups de recent creació va ser distintiu de l'organització de la manifestació del 15M i va crear l'impuls d'inici i el marc organitzatiu a seguir, però a partir d'aquest inici i unint-se a aquest marc d'organització en xarxa social va prendre cos i va créixer en escala a partir de la confluència d'altres processos

Des d'observacions preliminars altres autors han destacat que és característica de les diverses onades de mobilitzacions que han tingut lloc arreu del món des de l'esclat de la crisi del 2008 - Islàndia, Països Àrabs, i Estats Units - la configuració d'una nova generació de ciutadans mobilitzats arran de l'augment de la desafecció política que no ho havien estat abans o no en els darrer cicle de mobilització durant el cicle del moviment de resistència global (1999 – 2005).⁶⁵ Aquest és el cas d'alguns dels i les participants a l'organització de la manifestació del 15M.⁶⁶

⁶⁵Comentaris rebuts a la presentació de la recerca al Berkman center for Internet and Society (Harvard University), 4 de novembre de 2011.

⁶⁶Notes treball de camp. Presentació de la manifestació del 15M el 8 de maig de 2011 a Conservas, Barcelona.

Aquestes noves onades de ciutadans mobilitzats sota organització en xarxa social han contribuït enormement a la dimensió de la protesta i a configurar el seu caràcter. Tot i així, anant més enllà de l'intent de definir moments claus o/i com podria haver succeït altrament el procés d'inici, la mobilització es caracteritza, més encertadament, com la barreja entre una nova capa de ciutadania mobilitzada i la confluència amb diverses trajectòries prèvies de mobilització i l'acumulació dels sabers de processos anteriors. El moviment de ciutadania indignada s'alimenta de diversos processos en funció de cada país. Per al cas de l'Estat espanyol, també s'hi van donar una sèrie de trajectòries d'aprenentatge i la convergència de diversos processos de mobilització. Diversos en són significatius. A tall d'exemple, el moviment per un habitatge digne, les mobilitzacions en contra de les retallades en sanitat i educació, i el MCLL. Aquest darrer, l'analitzarem més detalladament al següent apartat, centrant l'anàlisi en el rol del MCLL en la genealogia del 15M.

Les mobilitzacions en contra de les retallades en sanitat i educació, ja en marxa abans del 15M i hereus, sobretot, de les mobilitzacions en contra del pla Bolonya, convergeixen amb la trajectòria del 15M en un segon moment. Tot i així, hi són ben presents a les places.⁶⁷ També a partir de la convergència d'accions contra el tancament de centres d'atenció primària, per exemple.

Al 2006 van tenir lloc diverses mobilitzacions multitudinàries a nivell estatal pel dret a un habitatge digne sota el nom V de Vivenda. El moviment es manté al llarg dels anys i pren més força amb l'esclat de la bombolla immobiliària, constituint la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (Haro, 2011). La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) és present ja en la manifestació del 15M i la "dació en pagament" es convertirà en una de les demandes més visibles del moviment 15M - sobretot a partir del desenvolupament d'accions directes per tal d'aturar desnonaments com a mostra de solidaritat entre veïns.⁶⁸ El moviment per una vivenda digna no només té un rol en termes de trajectòria de mobilització i de continguts a l'agenda del 15M, sinó que resulta inspiradora en termes dels usos de les TICs per la mobilització i el distanciament de discursos tradicionals de moviments socials adoptant un discurs i una estètica trencadora amb la trajectòria prèvia dels moviments socials sense cap referència al llenguatge polític tradicional. Per exemple l'eslògan de la mobilització es "*No tindràs casa en la teva vida*".⁶⁹

⁶⁷Notes llibre de camp manifestació 15M i a Placa Catalunya.

⁶⁸Notes llibre de camp manifestació 15M i a Placa Catalunya.

⁶⁹Font: Web V de vivenda.

Val la pena destacar també una acció (anomenada per la premsa con Robin Bank) que va esdevenir-se en 2008 i que va ser un referent en termes de crítica al sistema bancari. L'activista Enric Duran va aconseguir "hackejar" més de 30 bancs per extreure amb crèdits gairebé mig milió d'euros que després va invertir en finançar un periòdic per explicar els orígens de la crisi i explicar projectes vinculats a l'economia anticapitalista. En torn a l'acció de Robin Banc, es van articular un seguit d'iniciatives de creació d'espais de vida fora de les dinàmiques capitalistes, com ara la Cooperativa Integral, que van convergir amb la mobilització a les places. Els centre social ocupats també va estar present i va jugar un paper important en el manteniment de les places i en crear enllaços amb experiències d'economia no-capitalista i ecològica.

A banda d'aquests processos de mobilització que van convergir amb el 15M, el moviment també va activar substrats de mobilitzacions precedents.

En aquest sentit, un altre estrat que es va unir a la convocatòria del 15M i sobretot a l'ocupació de les places va ser el "pòsit" del cicle de mobilitzacions "antiglobalització" o per la justícia global de 1999-2005 a Catalunya. Aquest cicle de mobilitzacions va deixar un pòsit de sabers i d'experiències i xarxes d'alternatives. El moviment de justícia global també va ser molt innovador en termes de l'adopció de TICs per la mobilització social (amb el us de webs, sms i llistes de distribució de e-mails, i la plataforma oberta de publicació de notícies Indymedia), tot i així, els grups que provenen de la trajectòria del moviment de justícia global són de la generació tecnològica de principis dels 2000, no havent adoptat les xarxes socials com ara Twitter i Facebook – que van començar a fer-se populars a Espanya a partir de la segona meitat dels 2000.

El mateix es pot dir respecte a generacions anteriors de lluita contra llibertats polítiques i socials, com avis i àvies que havien lluitat durant la dictadura i que van sentir-se reflectits en l'esperit de les places. I diverses van ser les veus que van plantejar una revisió de la transició en el sentit de no haver creat unes bases prou sòlides per la democràcia espanyola.

Més enllà dels sectors més fàcilment identificables amb la mobilització política per la crisi del 2008 i la resposta de les institucions polítiques, hi trobem altres signes que mostren canvis en el caràcter de la ciutadania. D'una banda, una part de l'energia i del teixit social que es va generar amb les grans mobilitzacions contra el neoliberalisme del Banc Mundial, Fons Monetari Internacional, Unió Europea o Organitzacions Mundial del Comerç van transformar-se a Catalunya en iniciatives d'autoorganització que es van retrobar i prendre impuls a les places. Aquest és el cas de les xarxes d'intercanvi solidari, com per exemple els bancs de temps, les xarxes

d'intercanvi de coneixements, les xarxes d'intercanvi de béns i les cooperatives de consum agroecològic. Segons un estudi realitzat en 2009, només a la ciutat de Barcelona s'han comptabilitzat 46 casos, entre els quals aquelles que han experimentat un creixement més accelerat durant els darrers anys han estat les cooperatives de consum agroecològic. Valors com ara la solidaritat, la cooperació, la reciprocitat, la confiança, la transparència i la responsabilitat es troben a la base d'aquestes experiències, i totes elles pretenen estendre i reforçar els vincles ciutadans, configurant-se així com a actors en les polítiques socials en espais urbans. L'estudi també destaca la pluralitat de persones que hi estan vinculades a aquestes iniciatives (Ubasart, Ràfols, i Vivas, 2009). Un altre indicador és el creixement de nous formats de societat civil activa, a partir de les possibilitats obertes per les TICs que són també part del context que emergeix del 15M. Així, per exemple, al juliol de 2011 se celebra una trobada a Barcelona sota el títol Ciutadania 4.0, que congrega més de 118 iniciatives d'us de les TICs amb valor cívic.⁷⁰

En definitiva, la convocatòria de la manifestació del 15M amb l'adopció de la modalitat de xarxa social va aconseguir canviar l'escenari i generar la "xispa" mostrant la voluntats de mobilització a la societat i definint un marc comú per articular l'acció a partir de la modalitat de xarxa; al que es van unir, sobre tot les places, van facilitar nous sectors d'altres issue networks (com ara, vivenda, educació, sanitat, cooperativisme, entre d'altres), així com connectar amb generacions anteriors de protesta per les llibertats polítiques des de la transició, aconseguint un amplíssim recolzament social. L'aposta per l'organització en xarxa, l'aposta per un marc de defensa general (del comú i tots els seus àmbits) tan ampli com "Un altra democràcia ja" que va crear un marc de confluència de varius issue networks, els sabers depositants (de metodologies d'assemblees, xarxes en els barris etc), i l'adopció d'un llenguatge i mètodes (pacífics) en que amplis sectors es podien identificar sembla que podrien explicar el gran impacte de la mobilització.

XI.II El MCLL en la genealogia del 15M

Hi ha un consens generalitzat en l'opinió pública sobre el fet que ningú podia haver previst la transcendència i volada que prendria la mobilització del 15M. Tot i així, al si del MCLL, feia temps que existien senyals que suggerien que els formats en xarxa social estaven augmentant significativament la capacitat de mobilització ciutadana i que creixia la voluntat de canvi de la

⁷⁰Font: Web Ciutadania 4.0 <http://ciutadania40.cat> (Consulta 7 de gener de 2011).

política cap a noves formes de fer. Diverses són les vies o indicadors pels quals, com a resultat de la nostra anàlisi, el MCLL va contribuir a la genealogia del 15M.

i) Configuració d'un nou issue network per la mobilització ciutadana en temes d'accés a la informació i a la regulació de les TICs, i, ii). Aposta per un canvi de frame: d'un frame sectorial a un frame general: De la cultura lliure a la metapolítica.

El primer indicador de la creació d'un frame general de canvi del sistema polític el podem trobar l'any 2008. Lawrence Lessig, principal impulsor de les llicències Creative Commons, va anunciar el 2008 que deixaria de treballar en el terreny de la cultura lliure i el ciberdret. La raó que va donar és que havia arribat a la conclusió que el potencial transformador que tenia l'estratègia legal de promoure les llicències Creative Commons havia arribat a un cert punt i final. Per tant, per poder avançar entenia que era necessari encarar la corrupció institucional i intervenir directament per reformar el sistema polític. Un sistema polític que tenia condicions estructurals que el feien, segons Lessig, estructuralment corrupte i que per tant impedia qualsevol possibilitat de canvi que situés l'entramat institucional i administratiu a l'alçada dels nous temps.⁷¹ Així va decidir canviar, i passar d'impulsar la campanya per Creative Commons a una nova campanya que va anomenar "Change Congress" (Canviar el Congrés en anglès). En altres paraules, Lessig havia arribat a la conclusió que per poder avançar en l'agenda de la cultura lliure i els béns comuns digitals s'havia de canviar primer el sistema polític imperant. Aquesta decisió va resultar molt sorprenent llavors, però és un element que cal posar de relleu per entendre l'evolució del MCLL.

A la conclusió de Lessig van arribar també components de les primeres generacions digitals (born digital) quan, en arribar a la universitat, rebien cartes d'amenaça de repressió per part de les autoritats per l'ús de les xarxes wireless per intercanvi de materials. La repressió de pràctiques que eren consubstancials a aquestes generacions, va portar també a una major conscienciació política d'aquests col·lectius.

A l'Estat espanyol també es poden trobar "mutacions" d'actors mobilitzats al voltant de

⁷¹ Fonts: Parlament de L. Lessig a la Universitat de Stanford 2008 (<http://blip.tv/lessig/episode-5697931>) i post blog L/ Lessig (http://lessig.org/blog/2007/06/required_reading_the_next_10_y_1.html) (Consultat 10 de desembre 2011).

l'agenda de cultura lliure. Mutacions que comportaven un salt cap a la intervenció en qüestions que tenen més a veure amb el funcionament del sistema polític i administratiu. Una d'aquestes mutacions la trobem durant les mobilitzacions contra la Llei Sinde el desembre de 2010, que va comportar una activitat molt intensa en l'ecologia comunicativa del MCLL.

La Llei Sinde estava emmarcada en la Llei d'Economia Sostenible promoguda pel govern del PSOE. L'objectiu de la llei és establir una normativa de regulació de la xarxa amb capacitat de tancament de pàgines web sense prèvia autorització d'un jutge, a través d'un organisme propi promogut per les entitats de gestió dels drets de la propietat intel·lectual. Des dels primers passos d'aprovació de la llei al desembre de 2009, es va generar un fort moviment d'oposició. Les mostres de rebuig a la llei es duen a terme a la xarxa. Així, al desembre de 2009 es publica a Facebook el "*Manifiest en defensa dels drets fonamentals*" de rebuig a la Llei Sinde i s'organitza una recollida de signatures de suport que en menys de 24 hores aconsegueix més de 240.000 adhesions.⁷² Així s'organitzen també campanyes virals a través de xarxes socials i blogs. Les expressions de rebuig adquireixen una gran presència a Twitter, a través de "hashtags" (paraules clau per identificar converses sobre un tema a l'intercanvi de missatges a Twitter com ara #leysinde o #sindegate)⁷³ i esdevenint les tendències del moment de la xarxa social (la consecució de diversos "Trending Topics" (TT) – temes destacats a la xarxa - durant diversos dies).⁷⁴ Una modalitat d'acció molt característica són "cyberatacs" dirigits a bloquejar les pàgines web del PP, PSOE, CIU i del propi Congrés dels Diputats. Els cyberatacs o "DdoS" "DdoS" (atac distribuït de denegació de servei (en anglès Distributed Denial of Service) es du a terme generant un gran flux d'informació des de diversos punts de connexió que aconsegueix bloquejar una pàgina web.

⁷² Font: Grup creat a Facebook <http://www.facebook.com/group.php?gid=186879394498&v=info>

⁷³ Els "hashtags" s'identifiquen perquè porten un coixinet (hashtag) al davant. El # davant de la paraula clau de la conversa permet identificar el tema com a paraula clau a la xarxa Twitter.

⁷⁴ Iniciatives específiques que es van portar a terme dins de les mostres de rebuig a la xarxa van ser les campanyes "La lista de Sinde" i "Donem la cara". Fonts: La lista de Sinde (<http://lalistadesinde.net>) i Damos la Cara (<http://damoslacara.net/>).

Durant la publicació dels cables de Wikileaks, es va fer evident la pressió d'Estats Units per l'aprovació de la llei, tot i el rebuig que estava tenint.⁷⁵ Així, tot i l'oposició continuada a la xarxa, a mitjans de febrer de 2011 s'aprova la Llei Sinde.

L'aprovació de la llei té com a resposta l'organització d'una campanya sota títol "No els votis" (en castellà "Nolesvotes").⁷⁶ "Nolesvotes" fa particular denúncia de la corrupció del sistema polític, particularment del sistema de partits. "Nolesvotes" és una iniciativa que sorgeix a la xarxa amb una modalitat organitzativa d'eixam, amb un manifest que proposa una estratègia o acció concreta de cara a les eleccions municipals del 22 de maig de 2011: no votar cap dels partits polítics que havien aprovat la llei Sinde.⁷⁷ Aquesta iniciativa es va integrar com a part de la plataforma comuna d'organització de la manifestació del 15M, alhora que va ser un referent com a campanya basada en forma de xarxa social per al disseny del 15M. D'una banda, la campanya Nolesvotes no estava basada en crear una plataforma d'organitzacions representatives, sinó en crear una icona comuna a la qual es pogués unir, a través de la seva difusió, qualsevol persona que se sentís representat per ella, tant individus com organitzacions. D'altra banda, està basada en una estratègia comunicativa que arriba a l'espai públic, no a partir dels massmedia, sinó amb la cerca del Trending Topic a Twitter.

Amb la campanya No els votis, hi trobem una clara manifestació (que com sabem ha tingut repercussions posteriors) de la significació que tenen aquests nous actors, el tipus de recursos i d'estratègies que segueixen, per tal de copsar els efectes en el policy making en anys propers, plenament instal·lats en el món Internet.

Tal com hem exposat anteriorment en la secció de reconstrucció històrica del MCLL, en els

⁷⁵ Cable 238241: "La reacció de l'Associació d'Usuaris d'Internet ("Internautes") i altres organitzacions amb idees similars, no es va fer esperar i va ser vocal. El matí del 2 de desembre, un manifest de 10 punts en Defensa dels Drets Fonamentals a Internet va aparèixer a Internet i en els dos primers dies segons els organitzadors van aconseguir desenes de milers de seguidors. El Manifest afirma que "els drets d'autor no poden posar-se per sobre dels drets fonamentals dels ciutadans com la privacitat, la seguretat, la presumpció d'innocència, la tutela judicial efectiva i la llibertat d'expressió". Els autors del Manifest denuncien la creació d'una entitat administrativa per fer la feina dels jutges, i afirmen que passar pel sobre del sistema judicial és una violació del procés. Objecten que les mesures, si s'aprova, fan malbé el sector de la tecnologia i inhibeixen la nova creació cultural a Internet i, d'altra banda, que els proveïdors de contingut han d'abandonar el seu model de negoci obsolet i buscar noves formes de treure profit del seu treball a Internet". Original en anglès, traducció al català pròpia. Font: El País (3/12/2010) http://www.elpais.com/articulo/espana/Cable/polemica/ley/pirateria/elpepuesp/20101203elpepunac_49/Tes (Darrera consulta 7 de gener de 2012).

⁷⁶Font: <http://www.nolesvotes.com/>

⁷⁷Entrevista a Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 de juny de 2011.

darrers anys, en el marc del MCLL, ha tingut lloc un augment de les campanyes de mobilització social, activitat de lobby i protesta. I l'aprovació de la llei Sinde va portar una part del MCLL a considerar que les campanyes i les activitats a partir de llavors havien d'anar dirigides al sistema polític en el seu conjunt. Resulta particularment significatiu el nombre i les importants posicions com a activistes actius en qüestions del MCLL en l'organització de la manifestació del 15M i a la xarxa "Democràcia real ja".

En conjunt, en el si del MCLL, ha anat augmentat l'impacte quantitatiu de les campanyes de protesta i sensibilització al voltant de l'agenda vinculada a la cultura lliure, però al mateix temps s'ha produït un canvi qualitatiu. Si en una primera fase el MCLL se centrava en una agenda de temàtiques directament vinculades a les polítiques públiques sobre la regulació de la tecnologia i de l'accés a la informació i el coneixement, en un determinat moment es produeix un salt en l'agenda política per mobilitzar-se amb l'objectiu, no tant d'influir només en les polítiques públiques de regulació, sinó amb l'objectiu de canviar la lògica institucional i el funcionament del sistema polític institucional. I aquesta és una característica significativa que es pot estendre, al nostre parer, a d'altres àmbits sectorials de polítiques, ja que en molts casos les reivindicacions de sectors han confluït en demandes de canvi generalitzat en les formes de govern i en les dinàmiques de funcionament del sistema institucional i de les administracions públiques.

El pas d'un policy network sectorial i un marc sectorial de mobilització a la convergència cap a un frame general per "una democràcia real ja" i que ataca radicalment el sistema polític va ser una innovació molt rellevant per la creació de la mobilització del 15M. Després del 15M, també altres issue networks, com ara les xarxes contra les retallades a les Universitats o xarxes ecològiques també van fer aquest moviment de convergència per la creació d'un frame conjunt.

iii) Organització (en xarxa social) i comunicació (sense intermediaris)

L'impacte més important es refereix al MCLL com a referència per l'estratègia de comunicació i l'ús de les TICs per l'adopció d'una forma de xarxa social.. Com per exemple, respecte a la creació d'una ecologia informacional entre els mitjans tradicionals i els nous mitjans a Internet per donar amplitud a la protesta.

iv) Agenda

En termes de continguts i perspectiva, el MCLL va aportar a la agenda del 15M la importància de la neutralitat de la xarxa i d'una política d'informació que afavoreix el domini públic i l'accés. Tanmateix, l'anàlisi de la documentació sobre el 15M mostra una reduïda presència dels temes vinculats a les polítiques sobre noves tecnologies i propietat intel·lectual.

XI. III Cap a un nou claim making? Continuïtats i discontinuïtats de dos moviments socials: MCLL i 15M

Si en l'apartat anterior hem analitzat les vies per les quals el MCLL ha contribuït a la genealogia del 15M, en els apartats successius exposarem un seguit de característiques generals de la lògica organitzativa emergent de mobilització social, fent referències a similituds entre iniciatives al si del MCLL i com 15M. L'objectiu és tractar d'establir quines serien les característiques de la mobilització ciutadana actual atès l'entorn que ha fet possible les TICs.

A) Format: Flexibilitat i multiplicitat (online – offline, agilitat en els temps, escalabilitat en la dimensió, circuits informacionals múltiples)

i) Espai: Tant l'organització com la comunicació es porta a terme de manera destacada a Internet a través de xarxes socials (Twitter o Facebook) o webs pròpies. Depenent del tipus d'experiència, es pot tractar d'un ús exclusiu de xarxes socials (per exemple amb la campanya del Manifest dels drets fonamentals) o a través també de plataformes autònomes. Per exemple, Democràcia Real Ja, després d'una etapa d'utilització de xarxes socials fonamentalment com a base organitzativa i comunicativa, va emigrar després part de la seva activitat a una eina pròpia, com és una plataforma no comercial de treball col·laboratiu (n-1.cc). La xarxa és un espai important als inicis de promoció de les iniciatives, però depenent d'aquestes, després també tenen major o menor activitat en "el carrer", en el nivell d'activitat presencial divergeixen el MCLL i el 15M. En el sentit que (mes enllà de reunions de coordinació o d'organització) el repertori d'accions al MCLL té una orientació gairebé no presencial o, quan hi ha hagut convocatòries presencials, aquestes han tingut una capacitat reduïda de mobilització. En contrast, el 15M, a través de manifestacions i sobretot a les places i d'accions (com ara les accions contra els desnonaments o contra el tancament de Centres d'Atenció Primària), ha estat orientat i ha tingut la capacitat de grans convocatòries al carrer. Però, independentment del nivell d'activitat també presencial, tant al MCLL com al 15M, la metacoordinació de la mobilització a través de la xarxa juga un paper clau.

ii) Que la gran part de l'activitat tingui lloc a l'entorn digital, afavoreix considerablement la reducció dels **recursos monetaris necessaris** per organitzar les convocatòries.

iii) **Temps:** La xarxa afavoreix l'acceleració de processos. Tant en el cas de les campanyes al marc del MCLL (com ara No les votes, Redresiste o el Manifest pels drets fonamentals que van obtenir una resposta molt elevada a través de la xarxa en menys de dos dies), com la convocatòria de la manifestació del 15M (que va requerir 4 mesos d'organització), com les convocatòries successives com el 17 de juny, la convocatòria entorn de les Marxes indignades o convocatòries menors, com ara accions de protesta contra els centres d'internament d'immigrants (per la mort d'un immigrant per manca d'assistència mèdica – 8 de gener de 2011), tenen la capacitat de augmentar la resposta a les convocatòries amb un temps inferior.

iv) **Escalabilitat** - capacitat d'agregació “maxi i mini” - Amb el 15M s'ha fet un salt de nivell cap a l'adopció d'un frame generalista (que qüestiona el sistema polític en el seu conjunt) així com un augment considerable de l'escala de la mobilització (tant a Internet com formats presencials al carrer). Però resulta remarcable que la flexibilitat del marc organitzador permet també l'augment de campanyes de menor dimensió o molt específiques. En altres paraules, l'augment de la **capacitat de convocatòria per objectius específics:** Les convocatòries han augmentat a causa de la major capacitat d'identificar interessos comuns i de la coordinació en xarxa. En aquest sentit s'han incrementat les expressions de rebuig específiques com ara, accions concretes contra desnonaments o les respostes de rebuig a campanyes publicitàries de les administracions. La flexibilitat de l'estructura organitzacional depenent fonamentalment de la xarxa ha afavorit l'ampliació del camp d'objectius de la mobilització, així com les “mini” o campanyes per objectius molt específics i definits en les quals qui participa té en comú aquest objectiu concret, sense necessitat de compartir un programa més extens d'activitats o d'una mateixa visió política.

v) **Ecosistema informacional:** Com dèiem anteriorment, una característica comuna de les iniciatives, tant al MCLL com al 15M, és la multiplicitat d'aplicacions i espais en xarxa a través dels quals es gestiona i coordina la comunicació, tot creant-se un ecosistema informacional. Voldríem

posar un èmfasi especial en el fet que la xarxa ha permès la creació de nous circuits d'accés al debat públic, a través de la comunicació directament a la xarxa. Així mateix, aconseguir que els temes de la mobilització es converteixin en temes de tendència a la xarxa, també ha permès obrir un canal per arribar als mitjans de masses, creant-se una dinàmica "pendular" entre la cobertura d'informació a la xarxa i als mitjans convencionals.

B) Formes de participació individual: Major autonomia individual

vi) Perfil de participació individual: També respecte a les formes de pertinença, sembla haver-hi força més espais que permeten la intervenció i la pertinença des de l'individu, més que no pas des del tradicional enquadrament a partir de grups o col·lectius. Si el Moviment de Justícia Global es caracteritzava per ser un moviment de moviments que aglutinava un gran ventall de sigles d'organitzacions, en canvi, la participació a les places partia de la consideració comuna de ciutadans des d'un caràcter d'individus. El mateix, de fet, succeeix a Wikipedia, on la participació no està prevista per part d'organitzacions o col·lectius, sinó d'individus.

vii) Obertura a la participació, així com acollir i treure profit de nivells de compromís i d'implicació molt diversos apostant per formats flexibles i integradors de pertinença: Els formats adoptats són flexibles en termes de "quantitat" de participació que es vol dedicar a les iniciatives, tant és possible participar a partir de contribucions molt reduïdes com comprometre's àmpliament en termes de temps i tasques assumides. Per exemple, en una experiència com la Wikipedia, es preveu, tant la possibilitat d'intervenir canviant només una coma a una entrada de Wikipedia, com convertir-se en editors que dediquen gran part del seu temps a treballar per l'ampliació de Wikipedia; o per les convocatòries del 15M, de reenviar un missatge per twitter, a traslladar-se a viure a les places. En tots dos casos, el perfil de participació i la forma de pertinença és flexible i plural, davant de formes de pertinença o participació pautades i homogènies.

viii) Contribució autònoma: La contribució autònoma es refereix al fet que no hi ha una professionalització de la protesta o/i contribució amb formes contractuals de servei. Una contribució autònoma en la mesura que cada individu decideix on vol contribuir sense “gatekeepers” o intermediaris institucionals que des de un centre de planificació distribueixen les ganes de contribuir o les voluntats.

Major poder en el control dels mitjans de comunicació o en el coneixement tecnològic:

D'una banda, la lògica descentralitzada afavoreix la dispersió del poder en l'organitzatiu en xarxa social. D'altra banda, la major dependència de les eines de comunicació comporta que la capacitat de control sobre aquests es converteixi en un eix de major control en aquestes formes. Un altra font de desigualtat de poder en la dinàmica de xarxa social és l'accés a “audiències”, per exemple en el sentit de nombre de seguidors. Des d'aquest punt de vista, el control sobre les webs de les campanyes o la responsabilitat de gestió del compte Twitter es converteix en un rol particularment sensible.

C) Formes de participació col·lectives: Major autonomia col·lectiva

xix) Un altre aspecte que relaciona el MCLL i el 15M – al qual fa referència Stephen M. Grueso quan expressa que el 15M és molt “copyleft” (Ramos, 2011) – és la independència grupal per la **replicabilitat** dels recursos per l'acció i del marc comú o difusió (per contagi) sense la intervenció d'intermediaris. L'acció està concebuda de manera que pugui ser replicable (per exemple ocupant altres places o deixant el codi obert perquè pugui ser copiat i replicat en un altre lloc web), sense haver de passar per mecanismes de control sobre l'ús del format o dels símbols. La compartició d'una sèrie de valors i formes definides de forma laxa són les que marquen la possibilitat d'agregació sobre els símbols comuns, sense rígides estructures que defineixen quin col·lectiu de persones pot agregar-se o no, o sense haver de passar per “gatekeepers” per l'accés als símbols comuns, així com una gestió dels símbols i els recursos immaterials comuns que afavoreix la seva replicabilitat. L'accessibilitat i baix cost dels espais d'agregació en xarxa afavoreix també aquesta major flexibilitat o menor dependència grupal per crear grups a mida tot i compartir un mateix paraigua. Aquest és el cas, per exemple, de “Pren la platja” que, adoptant una mateixa estètica i discurs que el “Toma la calle” del 15M, va crear una iniciativa destinada a adaptar-se a les pràctiques socials pròpies de l'estiu sense haver de demanar permís o dependre de l'accés als

recursos d'altres grups. En les comunitats de producció procomú en xarxa, a aquesta característica es fa referència com “el dret a independitzar-se” i seguir una direcció pròpia (forking).

D) Estratègia política: Internacionalització, diversitat d'estratègies d'incidència política, caràcter no representatiu, defensa/reinserció del comú i ambivalència política.

xx) La xarxa i l'assumpció del caràcter global de la seva agenda política han aportat una major **connexió internacional**, tant al MCLL com al 15M.

xxi) Un altre aspecte a destacar pel que fa a les línies de continuïtat entre el MCLL i el 15M és que tots dos combinen **diverses estratègies d'acció**, sense limitar-se a un repertori fix o unívoc.

Respecte a aquest darrer punt, entenem que el fet de combinar diverses estratègies d'acció, significaria que, tal com al si del MCLL hem identificat una pluralitat d'estratègies d'incidència (amb una presència molt significativa de l'estratègia performativa i la de l'estratègia de les campanyes per impactar en les polítiques públiques), podem dir el mateix en relació al 15M. Tot i que la premsa i els i les analistes s'han fet ressò de la dimensió de protesta del 15M, en paraules de l'activista Gala Pin: “*el 15M ha estat la resposta més activa per organitzar-se davant la crisi*”.⁷⁸ Abans de l'aparició del 15M, diversos estudis es feien ressò de l'augment d'iniciatives ciutadanes que es basaven en la resolució col·lectiva de problemes comuns sense intervenció directa d'institucions o administracions. Així, els darrers anys es constata un augment creixent d'experiències com les dels bancs del temps, les xarxes de consum alternatiu o les cooperatives d'habitatge (Ubasart, Ràfols i Vivas, 2009). Un altre indicador de l'efervescència social el trobem amb la recent creació de xarxes temàtiques pel coordinament d'iniciatives en el tercer sector com per exemple l'Aliança Catalana pels bens comuns digitals a l'Octubre de 2011, l'Obrador del Tercer Sector Ambiental al novembre de 2011, o la Taula del Tercer Sector d'Acció Social (formada per 29 federacions i agrupacions que aglutinen en conjunt a prop de 4.000 entitats socials no lucratives) constituïda al 2003, com exemples d'articulació o reforçament de les iniciatives cíviques en els espais de les polítiques públiques. Així, pel que fa al 15M, Plaça de Catalunya no només s'alimenta d'aquest teixit social, sinó que també es converteix en un lloc de

⁷⁸ Font: Intervenció Jornades del seminari de societat civil i comunicació, 28 d'octubre de 2011.

trobada on ciutadans identifiquen necessitats comunes i s'organitzen col·lectivament per provar de cobrir-les.⁷⁹ Des del 15M, s'ha donat un augment exponencial de la banca ètica, així com en experiències de moneda social, així com una nova generació de cooperatives "post-crisi".

xxii) Caràcter no representatiu: La capacitat d'agregació d'interessos comuns en xarxa del MCLL i el 15M ha permès no dependre dels intermediaris o actors tradicionals que representaven els interessos socials (sindicats, partits polítics, ONGs) de cara a tenir presència en l'agenda pública i capacitat d'incidència en el policy making. De fet, segons la nostra mostra, el MCLL es basa en un model de mobilització social poc orientat i incorporat als mecanismes de representació política convencional (per exemple, sense vincles o organització en partits polítics o sindicats sinó més aviat qüestionant-los). I l'anàlisi del discurs del 15M mostra clarament una crítica al sistema de partits polítics i la llei electoral per la selecció dels representants com part del problema del sistema polític. Així, en contrast amb la dinàmica que predominava durant els anys seixanta i setanta, en què els moviments socials mantenien sòlids vincles amb àmbits partidaris (della Porta, 1995; Tarrow, 1989), el MCLL no desenvolupa pràcticament una estratègia de representació política i el 15M situa els partits polítics com a part de la causa de la crisi política. D'altra banda, ni el MCLL ni el 15M no generen en ells mateixos representants clars o visibles.

xxiii) Reinvençió del comú i defensa dels “comons”:

Un altre aspecte que comparteixen és la creença en l'acció col·lectiva i la cooperació social (des de les noves perspectives i els nous recursos que Internet proporciona). Tant el MCLL (i la construcció de béns comuns digitals al seu si) com el 15M són exemples de cooperació social.⁸⁰ Són fruit d'un augment en la creença en el fet que agrupar-se al voltant d'objectius comuns – fora del marc dels mecanismes del mercat i l'Estat – té sentit, i fer-ho en un format que evoca la lògica organitzativa dels commons pot funcionar i donar resultats.

El MCLL, orientat específicament a l'entorn digital i el 15M, orientat a la societat en el seu conjunt, comparteixen una visió de creació i defensa d'un terreny comú basada en la equitat, la llibertat i l'autonomia (personal i col·lectiva). Fent la garantia d'allò comú una nova condició de

⁷⁹ Font: Document Miró, I & Ruggieri, F. (2011) Ningú no ens representa La plaça com a metàfora de la nova societat (En paper).

⁸⁰ Font: Intervenció Toret debat sobre commons i 15M acampada de Barcelona, juny de 2011.

ciutadania plena – que es compromet activament, tant des de la gestió de institucions polítiques centralitzades a les quals pertanyem tots i totes, com respecte a la participació en comunitats de ciutadans entorn a la construcció de “commons”. Sota una idea de democràcia (democràcia del comú) que va més enllà de la democràcia en termes polítics, sinó també econòmica i social que garanteixi les condicions d'una vida en comú.

xxiv) Ambivalència política:

El 15M i el MCLL comparteixen la capacitat de mobilització i posicionament més enllà del mapa de posicionaments polítics convencionals (en funció de l'alienació per partits polítics). De fet, la majoria de la població (84% segons l'enquesta de Metroscòpia de juny de 2011) considera que el 15M té raó en les seves demandes. Tot i així, el nivell explícit de declaració de comprensió pel 15M era del 66%, percentatge que va declarar sentir més aviat simpatia pel moviment. Tot i així, resulta més fàcil posicionar-se amb el frame esquerra dreta de quan ho és respecte al MCLL. De fet, segons la mateixa enquesta, hi ha una diferència entre la simpatia que mostren els votants populars pels indignats (46%), i la que hi mostren els votants socialistes (78%). En aquest sentit, tot i el gran recolzament obtingut, més enllà de fronteres polítiques, el 15M és pot alinear més fàcilment a l'esquerra que a la dreta de l'espectre de la política convencional.

En aquest sentit, a banda de les similituds entre MCLL i 15M, mentre que el 15M, tot i ser un moviment molt ampli i que com expressa el moviment Occupy Wall Street als Estats Units, vol representar el 99% de la població, podem considerar que està més en línia amb el que seria l'espai de les famílies polítiques tradicionals vinculades a l'esquerra, respecte a la major ambivalència política del MCLL.

Aquesta distinció en “nivells d'ambivalència política” entre el MCLL i el 15M ha resultat determinant de cara a l'impacte que el 15M ha tingut amb el MCLL, com veurem al proper apartat.

XI. IV Impacte del 15M en el MCLL

L'emergència del 15M ha suposat d'una banda, una major projecció dels mètodes organitzatius (en format de xarxa social) i de l'agenda (sobretot respecte a la vessant movimentista del MCLL) i d'altra banda, una reconfiguració de sectors al MCLL. Si, als darrers anys, particularment des de la celebració del Fòrum de Cultura Lliure a Barcelona el 2009 i 2010,

s'ha donat un procés de convergència entre sectors i estratègies al MCLL, l'escenari a partir de la irrupció del 15M modifica aquesta tendència. El 15M comporta un distanciament entre el sector performatiu i de campanyes al MCLL. Aquest distanciament està motivat per les dues diferències que s'han apuntat anteriorment. La voluntat de mantenir una posició d'ambivalència política porta al sector del MCLL performatiu a prendre distància respecte al 15M; mentre que el sector de campanyes i mobilització ciutadana convergeix fins al punt de fusionar-se amb el 15M.⁸¹

Tot plegat posa de relleu, des del nostre punt de vista, un canvi important en les formes que adopten les noves vies de mobilització política d'exercir influència en els processos de decisió propis de la formació de polítiques públiques. Canvis que no es poden explicar sense entendre què significa Internet com a nou escenari en el qual els espais d'intermediació tradicionals, i entre ells les institucions polítiques, els partits i les administracions públiques, poden tenir especials dificultats per seguir fent allò que feien. Com hem vist, això es comença a veure, sobretot i ara per ara, en el banc de recursos nous de què es disposa, una major facilitat en la producció i l'intercanvi de recursos cognitius i d'informació, una millor penetració en l'agenda política i de les polítiques, i en impactes en l'elaboració de normatives que no "circulen" per les vies previstes institucionalment i administrativament

⁸¹ Font: Discussió a la llista de distribució d'Amical Viquipèdia sobre organització d'un debat sobre Viquipèdia a l'acampada de Barcelona (maig 2011) i sobre si prendre distància del Fòrum de cultura lliure 2011 donat que el tema central de l'any 2011 és la Global Revolution (agost 2011). Comunicats d'organització del Fòrum del procomú digital i del Fòrum de cultura lliure.

XII. Conclusions

En un context en transició Internet no és un martell

Aquesta recerca s'emmarca des de la noció de transició o canvi d'època. En un context caracteritzat per la superposició de crisis, tant política com econòmica i ecològica, la visió d'Internet com a "remei" o nou "instrument" tecnològic que vindria a unir-se i reforçar la política i els processos de polítiques públiques tal com s'havien entès fins ara resulta extremadament limitada. Tot i que no sempre la introducció de TICs implica necessàriament canvis en els sistemes de relacions ni en les lògiques de poder, aquest estudi parteix d'una perspectiva que prova d'entendre com l'adopció de les TICs està reconfigurant transversalment l'articulació dels espais socials, i en especial d'allò que entenem com a comú. I per tant, i més en concret, els equilibris de poder entre lògiques organitzatives i agents (estat, mercat i societat civil). Els canvis que s'estan produint ens semblen de tal dimensió i profunditat, que descarta que puguem considerar-los com a simplement conjunturals. I això es percep tant en els re-equilibris de poder que es produeixen, com en les turbulències que provoca tot plegat. Així, la noció de transició o canvi d'època que fem servir, vol anar més enllà de la caracterització de la situació actual a partir de perspectives més pròpies del passat.

Internet, i les noves tecnologies en general, han canviat l'entorn relacional modificant la distribució de costos per l'acció col·lectiva. Els costos per identificar altres individus amb interessos comuns i l'accés a informació per la presa de decisions ajustades a cada cas ha afavorit una major efervescència de cooperació social, alhora que una manera d'organitzar l'acció col·lectiva mitjançant formes més flexibles, horitzontals i ad hoc, davant d'estructures de representació rígides, jeràrquiques i permanents. En aquest sentit, els principis organitzatius que afavoreixen l'agregació per l'acció en un context com l'actual s'han modificat clarament. Alhora, la composició social ha canviat –cap a una societat més diversa que posa en crisi els actuals mecanismes de representació sota la base de l'homogeneïtat i no la pluralitat/diversitat; també una societat més “capaç” en el sentit de tenir a la seva disposició uns majors nivells cognitius i formatius, alhora que instruments de producció que abans només estaven a l'abast d'institucions sobre les quals es delegava l'acció i que està afavorint que l'autoorganització vagi guanyant terreny sobre la lògica delegativa.

A més a més, els canvis en la societat i en la matriu organitzativa s'adapten millor a una societat civil que va canviant els seus rols, passant d'una base més centrada en l'opinar/deliberar a una més dirigida i propicia al fer/implementar, qüestionant així les concepcions de societat civil de Habermas i Gramsci. Així, la societat civil està creixent com a espai de gestió i producció de recursos públics front a l'Estat o mercat, obrint i trencant la tradicional dicotomia Estat - mercat. Canvis que, al cap i a la fi, suggereixen una evolució que va més enllà de la democràcia representativa a la participativa, donant pistes d'avenços cap a una democràcia implementativa (que apropa economia, societat i política).

A partir dels casos d'estudi del MCLL i el 15M, aquesta recerca aporta llum al fet que els canvis en l'entorn organitzatiu i en la societat que està emergint –en aquest canvi d'època– és un augment de la cooperació social que comporta una societat civil més activa i autònoma a diversos nivells. D'una banda, unes persones, entitats i grups de la societat civil que reclamen la refundació de les institucions polítiques sobre la base del comú i que siguin capaces d'adaptar-se al nou entorn de possibilitats on la relació amb la ciutadania és més oberta, interactiva i dinàmica. D'altra, l'autoorganització o cooperació social en el propi marc de la societat civil guanya terreny sobre la lògica delegativa cap a les institucions. En aquest sentit, la producció sobre l'entorn del commons, on col·lectius de ciutadans s'organitzen per aconseguir objectius comuns i proveir recursos públics, augmenta. Per repensar l'espai públic i el policy-making en un sentit ampli s'hauria de tenir present totes dues implicacions derivades d'una nova manera d'articular el comú: a nivell de la societat en general, que comporta la redefinició de les institucions polítiques, i a nivell particular, l'emergència de producció comú autònoma i autoorganitzada de grups de ciutadans al voltant d'interessos compartits.

Anàlisi empírica: MCLL: Nou actor amb noves formes d'organització i estratègia política en una nova àrea de polítiques públiques

La creixent importància de l'economia de la informació i coneixement, la creixent rellevància de la capacitat cognitiva al Nord per l'expansió de l'educació a diversos nivells, i el ràpid canvi tecnològic, han portat a la transformació de la societat, a una societat en xarxa basada fonamentalment en el coneixement (Castells, 2001). La centralitat del coneixement en la societat del coneixement fa augmentar la importància de les formes de gestió del coneixement, la regulació

i la creació. La regulació sobre la gestió i producció d'informació, cultura i coneixement ha guanyat importància en l'agenda política com a àrea d'importància creixent a les polítiques públiques.

Però els canvis i la regulació en l'ús, explotació, producció i distribució de la informació i el coneixement, han fet emergir una dialèctica sovint conflictiva entre diverses lògiques, enfrontaments entre les diverses concepcions del coneixement i també sobre com treure profit de les possibilitats obertes per la TICs. Visions i reivindicacions d'informació lliure, propietat compartida d'infraestructura i de 'béns digitals procomuns' es contraposen a visions i reivindicacions d'apropiació privada i ús privat de la informació i el coneixement, i tot plegat dins d'una ràpida precarització dels vincles i condicions de treball.

En aquest context de conflicte entorn a l'ús i gestió de la informació, cultura i coneixement, emergeix el Moviment de Cultura Lliure i procomú digital (MCLL), i representa la visió pro pública i en favor del patrimoni comú digital.

En termes generals, el model actual de distribució de la informació i creativitat cultural està basat en sistemes relativament restrictius de regulació de la propietat intel·lectual i la promoció d'artistes professionals. Qüestionant aquest model, el MCLL proposa un canvi en la regulació que afavoreixi l'accessibilitat i la circulació del coneixement, i formats oberts i fluïts de participació en la creació cultural i la provisió de béns digitals procomuns.

El moviment de cultura lliure (MCLL) es defineix com una xarxa d'individus i organitzacions, vinculades per relacions més o menys denses, llaços de solidaritat i moments de confluència, que comparteixen una identitat col·lectiva i un conjunt comú de valors i principis (de manera destacada, l'accessibilitat i el flux d'informació i el coneixement, la creativitat, els formats participatius, la configuració de xarxa i la propietat comunal). L'acció conjunta del MCLL té com a objectiu qüestionar les formes d'accessibilitat a la informació i creació de coneixement mitjançant la participació en la construcció de béns comuns digitals i mobilitzacions contra els mitjans de comunicació i indústries culturals, els seus grups de pressió i les institucions polítiques (a nivell nacional, regional i mundial).

El desenvolupament inicial del MCLL i les seues arrels culturals es poden trobar en la dècada de 1950; i continuen a partir de l'èxit de les primeres comunitats de creació en línia (CCOs) entorn al desenvolupament de programari de codi lliure i obert en la dècada de 1990, fins al seu desenvolupament posterior durant la primera dècada del segle XXI, i pren força sobretot amb l'explosió de les polítiques més restrictives de propietat intel·lectual impulsades per l'Organització Mundial del Comerç i altres institucions polítiques a diversos nivells, l'expansió del Web 2.0 comercial i les noves fronteres tecnològiques de potencialitat que s'han anat desenvolupant.

Molts dels referents històrics del MCLL es van desenvolupar als EUA (la invenció d'Internet mateixa va ser als EUA) i després s'han difós a altres regions. El marc de la cultura lliure sembla ser modelat pel context de l'oportunitat política i els esquemes generals sociopolítics de cada lloc. La recerca empírica aporta llum sobre com el MCLL adapta la seua estratègia d'incidència al context de Catalunya.

L'anàlisi quantitativa d'ús de llicències lliures i referències a la cultura lliure al web suggereix que el moviment de cultura lliure a Catalunya no té un protagonisme com a mínim major que a la resta del Estat espanyol, sinó fins i tot menor. Tot i que en termes quantitius la difusió en l'ús de les llicències en català no mostra una major presència respecte al castellà a l'Estat espanyol, hi ha altres indicadors qualitius que suggereixen que la cultura lliure a Catalunya ha tingut un paper destacat en la introducció de la cultura lliure a l'Estat espanyol.

A grans trets, les anàlisis suggereixen que el MCLL a Catalunya està més internacionalitzat i connectat amb idees de fora, jugant un paper important de pont amb l'exterior però, tot i això, té una dimensió més limitada respecte a la resta de l'Estat, més concretament Madrid. La major o/i millor forma en què les institucions polítiques han promocionat la cultura lliure a Madrid ens sembla que podria ser un dels factors que podrien haver contribuït a la major consolidació de la cultura lliure a Madrid respecte de Barcelona. Tot i així, caldria remarcar que alhora, paradoxalment, la mancança de provisió per part del mercat i de recolzament institucional per assegurar l'accés a Internet a zones rurals al Pirineu Català ha estat una de les raons que ha portat a la creació, per part d'iniciativa ciutadana, de la xarxa wireless més extensa al món (Fuster Morell, 2005).

La recerca aporta un coneixement empíric de les expressions de cultura lliure mitjançant l'exploració de la composició i d'estratègia vers al canvi i de relació amb les institucions públiques catalanes presents al MCLL a Catalunya.

Es poden identificar diverses àrees d'activitat vinculades a la cultura lliure a Catalunya. El nivell de desenvolupament i institucionalització de cada àrea, així com el seu pes al MCLL, és bastant divers. Les àrees del programari lliure (16%), periodisme ciutadà (12%), cultura (10%) i campanyes de sensibilització (9%) semblen particularment desenvolupades en el context català, davant de àrees com ara les iniciatives de cerca de representació institucional (2%) i contrarestar l'explosió social vinculada a les TICs (1%) que tenen una presència molt reduïda.

Es poden distingir diferents visions estratègiques presents al MCLL. Respecte a la distribució d'estratègies en la mostra, resulta significativa una polarització envers dos tipus d'estratègia. L'estratègia performativa resulta amb el percentatge més alt de 52% de les iniciatives. Aquesta alta presència de l'estratègia performativa es pot deure a la major dimensió del sector de programari lliure i al cultural vinculat a la creació d'obres. La segona estratègia més freqüent (amb un 38%) és la que tracta de mobilitzar o/i sensibilitzar la ciutadania a partir de campanyes o la difusió de l'ideari o contingut vinculat al MCLL en ell mateix. Seguidament, hi ha l'estratègia legal (bufets d'advocats i de promoció de Creative Commons) i de pedagogia política (intents d'incorporar les TICs, llicències obertes i processos de dades o relacionals oberts a les institucions polítiques). L'última estratègia en presència en la mostra és la que cerca guanyar representació política en les institucions. Pirates de Catalunya es va presentar per primera vegada al 2010. La novetat del MCLL podria corroborar el poc desenvolupament de la dimensió de representació política del MCLL, o també es podria interpretar com que no es considera la representació política una estratègia molt efectiva.

Les apostes estratègiques per implementar -sense esperar la delegació i la implementació per part de institucions polítiques—són presents en els orígens del MCLL i representen un 52% de la seva activitat segons la nostra recerca. Aquesta dimensió d'organitzar-se per fer també esta present en el 15M, tot i que els i les analistes i els mitjans de comunicació han tendit a construir una imatge vinculada sobretot a la dimensió de protesta. El context previ al 15M es caracteritza per l'efervescència de noves formes de ciutadania activa⁸² i experiències anteriors d'autoorganització entre ciutadans i ciutadanes (Ubasart, Ràfols i Vivas, 2009). Aquestes

⁸²Font: Notes jornades Ciutadania 4.0 Barcelona (<http://ciutadania40.cat>).

experiències van alimentar l'emergència del 15M, alhora que les places del 15M han estat l'espai on articular noves iniciatives d'autoorganització i recolzament mutu.⁸³ La presència d'iniciatives performatives que es basen en cooperar i no en reclamar, ens conviden a repensar la lectura de les implicacions polítiques d'aquests fenòmens que van més enllà de l'actual mapa polític.

Aquesta recerca també apunta a com el MCLL ha jugat un paper important en la creixent mobilització a partir del 15M, però alhora l'escenari post 15M ha estressat les distàncies entre els sectors performatius i de protesta al si del MCLL. Aquesta tensió es podria derivar de la voluntat de mantenir una ambivalència política per part dels sectors performatius per no quedar afectats en un joc estrictament de col·locació en l'eix dreta-esquerra i, per tant, en voler mantenir una imatge no directament associable a moviments polítics de caràcter general com el 15M. En canvi, la vessant de protesta, lobbying i mobilització ciutadana del MCLL ha optat majoritàriament per fusionar-se amb el 15M.

Tant el cas del 15M com el MCLL són exemples de com la cooperació social està augmentant en l'entorn actual. Creix la sensació que unir esforços, fer articulacions de grups i iniciatives, pot funcionar de cara a cobrir millor objectius i necessitats comunes. De fet, són aquestes lògiques cooperatives, basades en principis d'obertura i inclusió, horitzontalitat i fronteres i formes de pertinença flexibles, les que caracteritzen les iniciatives que aconsegueixen agregar acció col·lectiva i a fer-ho a gran escala. La presència d'estratègies performatives –de provisió autònoma i autoorganitzada de recursos públics i no de delegació en les institucions– també ens porta a qüestionar les concepcions d'aquests dos fenòmens amb les tradicions de la teoria de moviments socials més basada en les expressions de protesta que entenen les seves accions com a processos complementaris a les institucions actuals i no tant amb la finalitat de poder ser directament efectius.

El 15M i el MCLL conviden a pensar en la creixent importància del principi d'autonomia, tant la de caràcter individual respecte al col·lectiu –on el dret a la fuga i a la replicabilitat cap a una altra direcció estan presents (seguint la metàfora del “fucking” present a les comunitats de software lliure), com pel que fa als vincles o lligams de l'individu ciutadà i la ciutadania en el seu conjunt respecte a les institucions de la política que representen els interessos generals. En aquest sentit, el principi d'autonomia i llibertat guanya importància en els escenaris actuals davant

⁸³Fonts: Enric Duran – Cooperativa catalana. (2011) Comunicat sobre el 15M: Cap a l'autogestió (Document distribuït a la manifestació del 15M - En paper); i, Miró, I & Ruggieri, F. (2011) Ningú no ens representa La plaça com a metàfora de la nova societat (En paper).

del principi vertebrador de tenir veu i representació en la presa de decisions i les dinàmiques delegatives.

Significat i implicacions polítiques del MCLL i el 15M. ¿Cap un nou Policy Making?

Tot allò que hem anat analitzant fins ara, quins impactes té en el policy making?, Té repercussions en la manera de fer d'institucions polítiques i de les administracions públiques?, Què en podem aprendre?. El MCLL és un exemple del nou format d'actor/moviment social en l'escenari de configuració de les polítiques públiques que comporta canvis en el policy making i nous requeriments i noves formes d'actuació a les administracions públiques.

A partir de l'anàlisi realitzada pel cas del MCLL, i l'anàlisi de punts de continuïtat amb el cas del 15M, aquí volem destacar-hi dos aspectes i dues àrees d'impacte que comporten canvis en el policy making i com aquests canvis poden exigir noves formes d'actuació a les administracions públiques.

D'una banda, respecte a la centralitat d'una nova àrea "transversal" de policy making referida a les polítiques d'accés i d'us de la informació i el coneixement - i el rol del MCLL en la mateixa definició del problema. D'una altra banda, respecte als canvis en la distribució de costos per l'acció col·lectiva i de capacitats de mobilització de recursos que ha comportat de manera important l'adopció de les TICs. Després d'analitzar aquests dos aspectes passarem a analitzar en detall les dues vies de canvi en el policy making: Una, canvis en l'organització del claim making que comporten nous requeriments a les administracions públiques en relació amb el format institucional i en relació al lligam entre societat i administracions. Segon, la qüestió que ens sembla més significativa, el reequilibri de poders entre societat civil i institucions polítiques, així com la redefinició del rol de les institucions polítiques, a partir del creixement de la cooperació social en la provisió de béns públics (no estatals).

Seguidament i en la taula, es presenten aquests canvis en el claim making i el allò que entenem coma requeriments a les administracions públiques.

Taula II: *Innovacions en el claim/policy making: Els nous reptes per a les administracions públiques.*

ÀMBITS	CAS DEL MCLL: INNOVACIONS EN EL CLAIM/POLICY MAKING	NOUS REQUERIMENTS PER LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES
DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: POLÍTICA D'ACCÉS I D'ÚS DE LA INFORMACIÓ I CONEIXEMENT	Nou eix transversal de polítiques entorn de la lògica d'accés i gestió de la informació i del coneixement (domini públic i transparència/obertura versus lògica propietària i tancada). Problemàtica que associa íntimament models econòmics i preservació de drets de llibertat d'expressió i agregació en l'entorn digital. MCLL reclamen garantir les llibertats democràtiques en l'entorn digital.	Definició de principis transversals de gestió de la informació i el coneixement que garanteixin drets i llibertats per sobre d'interessos privats (Política de programari i gestió de la informació generada per les administracions públiques, polítiques d'accés i formació digital, regulació sobre la propietat intel·lectual, polítiques d'innovació econòmica en l'àmbit de l'economia de la informació i el coneixement).
FRAMES (ESCENARI POST 15M)	Passatge d'un frame sectorialitzat de demandes socials a un frame general de demandes polítiques.	Ser capaç de relacionar demandes sectorials amb les exigències de redisseny del sistema polític institucional i de les administracions públiques.
MOBILITZACIÓ DE RECURSOS	La ciutadania (i l'organització en l'entorn de la societat civil) compta amb més recursos cognitius (accés a coneixement en xarxa), menys costos d'organització i mobilització, així com una menor necessitat o dependència de recursos monetaris, d'accés als mitjans de comunicació de masses i de grans inversions de capital per organitzar-se.	Això genera un nou esquema d'articulació d'allò comú, tant respecte a allò considerat com a tal en el conjunt de la societat i les seves institucions, com respecte al comú particular, i per tant en les formes d'agregació de grups de ciutadans entorn d' interessos compartits que contribueixen a la resolució de problemes comuns.
CLAIM MAKING - SISTEMA D'ACTORS I INTERLOCUCIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ AMB LA CIUTADANIA	Canvis en l'espai - Nova arena digital de polítiques públiques: Dimensió d'encontre presencial menor.	Tenir capacitat d'actuar a la xarxa i d'intervenir al si d'ecosistemes informacionals on line.
	Canvis en els temps - Usos de la xarxa que en ocasions acceleren	Capacitat de resposta més ràpida. Sistemes per rebre senyals en temps

	enormement els temps de resposta i d'accés a l'agenda pública, resultant molt més imprevisibles.	real del que passa a la xarxa i generar capacitat de resposta adequada.
	Canvis en els circuits del debat públic i d'incidència en el policy making: Reducció del paper dels intermediaris i major diversitat d'actors amb qui interactuar.	Ampliar la base d'interlocutors més enllà dels gatekeepers tradicionals o dels que havien anat constituint el core del policy network a cada política pública concreta, exigint noves formes d'interlocució directa amb expressions d'interessos comuns de ciutadans en xarxa. Treballar en xarxa i tenir capacitat d'adaptació (flexibilitat) a un context d'actors més divers i canviant.
	Dinàmica d'eixam sense representants: Moments d'aglutinació de voluntats i suma d'expressió d'interès comú a gran escala, sense generar mecanismes interns de representació i interlocució.	Anar més enllà de tractar d'identificar "els representants". Saber moure's en els espais i en els mètodes i formes de relació de mobilització social.
	Guanya en importància el perfil d'individu enxarxat que no pertany a cap iniciativa establiment organitzada però que, amb els seus propis canals, recombinava el missatge i el fa circular, ampliant la capacitat de difusió i d'incidència.	Més exigència a les administracions públiques per generar i adquirir capacitat de diàleg, adaptació i resposta a l'individu ciutadà. És una nova manera de constatar el pas d'unes polítiques públiques sota una base universalista a una perspectiva que assumeixi la diversificació social i la creixent personalització com a sinònim de qualitat.
	Fronteres entre públic i privat es difuminen.	Diversificar els canals per rebre senyals.
	Capacitat de definició dels problemes i de possibles solucions /alternatives des de baix, sense haver de passar per mecanismes d'intermediació que acostumen a esbiaixar el debat cap a la defensa dels seus interessos.	Les administracions han d'assumir que no poden incorporar tot el coneixement necessari per donar resposta a demandes i necessitats envoltades cada cop de més complexitat tècnica. Saber usar aquesta expertesa difosa i aquesta capacitat de construcció compartida de coneixement, obrint i transparentant els seus problemes, oferint possibilitats de millorar polítiques i procediments.
COOPERACIÓ	Emergència de producció comú	L'estat perd centralitat i eficàcia com a

SOCIAL PER LA PROVISIÓ PÚBLICA NO-ESTATAL	autònoma i autoorganitzada de grups de ciutadans al voltant d'interessos compartits que contribueixen a la resolució de problemes comuns i d'inclusió plena de la ciutadania.	espai de presa de decisions i punt de delegació per d'implementació de l'agenda pública. Canvi de les posicions jeràrquiques de l'estat, que passa a tenir rols més complementaris i de garant que de decisor únic i executor privilegiat. De ser centre de decisions i impulsor únic d'implementació a ser considerat com a valedor del caràcter públic i facilitador d'infraestructura per la implementació de l'agenda pública a partir de la gestió i producció per cooperació ciutadana, garantint també igualtat de recursos per la participació.
	Emergència de nous models de societat civil activa compromesa amb la resolució de problemes comuns.	Noves vies per implicar la ciutadania en processos complexos en els quals les vies procedimentals previstes resulten massa rígides.

Analitzem a continuació aquests mateixos aspectes presents en el Taula, de manera més extensa:

A) DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: POLÍTICA D'ACCÉS I D'US DE LA INFORMACIÓ I CONEIXEMENT

La societat del coneixement accentua la importància d'un nou eix de polítiques transversal centrat en la lògica d'accés i gestió de la informació i del coneixement. Aquest nou eix de polítiques públiques afecta transversalment tots aquells aspectes i àrees d'activitat de caràcter immaterial. Es tracta d'una qüestió molt sensible delimitada ja que està íntimament lligada tant als models econòmics com a la preservació de drets de llibertat d'expressió i agregació en l'entorn digital. Han aparegut diferents posicions en aquest sentit, creant-se una dialèctica sovint conflictiva entre: domini públic i transparència/apertura versus lògica propietària i tancada. El MCLL és un nou actor que posa l'accent en garantir les llibertats democràtiques en l'entorn digital. I per això demana garanties d'accés i reutilització d'informació i la preservació del domini públic i el procomú digital, l'adopció de formats oberts, participatius i col·laboratius en la gestió de informació, entre d'altres.

Vinculat a aquesta qüestió un nou requeriments d'actuació a les administracions públiques es la definició de principis transversals de gestió de la informació i el coneixement que garanteixin drets i llibertats més enllà dels interessos privats. Des de la lògica d'adaptar el principi d'interessos generals als nous escenaris i actors de l'escenari digital.

Entenem que això obliga a fortes dosis d'innovació en les polítiques i en la gestió pública, en diverses àrees:

i) Política de programari i gestió de la informació generada per les administracions públiques (Ex. Open data/Llei de transparència): L'aplicació de principis software lliure i d'open data a les administracions públiques per garantir la transparència i afavorir la participació ciutadana.

ii) Polítiques d' accés i formació digital: Garantir l'accés a les TICs i l'alfabetització digital.

iii) Regulació sobre la propietat intel·lectual: Es tracta d'una problemàtica que va més enllà de la lògica tradicional o artística/professionalitzada. L'accés a informació i a mitjans de producció afavoreixen la creativitat espontània/amateur que amplia els formats de producció cultural i posa en crisi els models i els rols dels experts i els de l'artista professional. La regulació, per tant, ha d'anar més enllà de la distribució dels beneficis de la producció artística i el cos d'artistes professionals de manera que pugui acollir un model de creativitat distribuïda i amb una base de producció cultural i de recursos immaterials més diversificada.

iv) Polítiques d'innovació econòmica en l'àmbit de l'economia de la informació i el coneixement: Recolzar el teixit d'economia social, innovador i altament creatiu, que està emergint vinculat a la cultura i coneixement lliure en català o amb base a Catalunya.

Canvis en els marcs d'actuació: Passatge del MCLL d'un frame o esquema sectorialitzat de demandes socials a un frame general de demandes polítiques a partir del 15M

Si en una primera fase el MCLL se centrava en una agenda de temàtiques directament vinculades a les polítiques públiques sobre la regulació de la tecnologia i de l'accés a la informació i el coneixement, sobretot a partir del 15M, es produeix un salt en l'agenda política per mobilitzar-

se amb l'objectiu, no tant d'influir només en les polítiques públiques de regulació, sinó amb l'objectiu de canviar la lògica institucional i el funcionament del sistema polític institucional i de les administracions públiques.

Aquest canvi de marc d'actuació **comporta per a les administracions públiques** tenir la capacitat de donar resposta a demandes ciutadanes que van més enllà de les lògiques sectorialitzades pròpies de les polítiques públiques concretes. Ser capaç de relacionar demandes sectorials amb les exigències de redisseny del sistema polític institucional i de les administracions públiques com a conseqüència del canvi d'escenari que Internet genera (Ex. Transparència i control de corrupció, límits i debat sobre prerrogatives polítiques, canvis en la llei electoral, mecanismes de control i participació ciutadana (del policymakers professionalitzats al everybodymakers), exigències de vincular democràcia política amb democràcia econòmica i de benestar (polítiques d'habitatge, educació, sanitat, entre d'altres).

B) MOBILITZACIÓ DE RECURSOS: Canvis en la distribució de recursos i avantatge comparatiu entre actors.

La política en relació a la informació i les TICs no només és el centre de l'agenda política del MCLL, sinó que les TICs són la base organitzativa del MCLL. Les TICs han afavorit l'emergència de formes de cooperació en xarxa que d'una altra manera serien impossibles, sobretot en el que té a veure amb l'escala de la participació. Pensem per exemple en el cas de Viquipèdia en català, una enciclopèdia en català desenvolupada col·laborativament per gairebé mig milió de persones des de diversos indrets del país catalans. En aquest sentit, les TICs han reduït enormement els costos de transacció de l'acció col·lectiva. Seguint amb el cas de Viquipèdia, només en dos mesos persones distribuïdes pel planeta van poder identificar l'interès comú de crear una enciclopèdia lliure i desenvolupar-la a costos, de temps dedicat a l'intercanvi d'informacions per la comunicació i coordinació que comporta, però també respecte a costos materials, molt inferiors del que hauria implicat de fer-ho sense Internet.

Nous requeriments d'actuació a les administracions públiques

La xarxa altera la distribució de costos per l'acció col·lectiva i de recursos i, en conseqüència, les capacitats d'incidència en les polítiques públiques. La ciutadania (i l'organització en l'entorn de la societat civil) compta amb més recursos cognitius (accés a coneixement en xarxa), menys costos d'organització i mobilització (capacitat d'identificar interessos comuns, de difondre missatges, capacitat de comunicació, decisió-lideratge mitjançant processos d'"intel·ligència col·lectiva" i coordinació), així com una menor necessitat o dependència de recursos monetaris, d'accés als mitjans de comunicació de masses i de grans inversions de capital per organitzar-se.

Això afavoreix d'una banda, lògiques organitzatives menys rígides, centralitzades i jeràrquiques de l'acció col·lectiva alterant l'organització del claim making; i d'altra banda, afavoreix una major cooperació social en la resolució (sense necessitat de delegació en institucions) de problemes o necessitats comunes. En definitiva, genera una nou esquema d'articulació d'allò comú, tant respecte a allò considerat com a tal en el conjunt de la societat i les seves institucions, com respecte al comú particular, i per tant en les formes d'agregació de grups de ciutadans al voltant d'interessos compartits que contribueixen a la resolució de problemes comuns.

C) CLAIM MAKING - SISTEMA D'ACTORS I INTERLOCUCIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ AMB LA CIUTADANIA

C. 1. Canvis en l'espai - Nova arena digital de polítiques públiques

La dimensió d'encontre presencial al MCLL és menor. El repertori d'acció, comunicació i interacció del MCLL és canalitzada i mediada de forma important a través de la xarxa. A més a més, el debat públic a la xarxa adopta un format d'ecosistema informacional - amb fluxos "conversacionals" que connecten diferents mitjans i aplicacions (tant mitjans de comunicació de masses com nous mitjans).

El canvi d'arena o d'escenari de les polítiques que conforma una nova arena digital, comporta també **nous requeriments d'actuació a les administracions públiques** com ara tenir capacitat d'actuar a la xarxa i d'intervenir al si d'ecosistemes informacionals on line. Així mateix, ajustar i posar al dia els recursos d'administracions públiques per seguir, ser presents o/i interactuar amb actors en entorns on line, i coordinar la comunicació en la xarxa (Ex: Web oficial interactiu, Twitter, Facebook, e-mail, entre d'altres) i en els mitjans tradicionals (Ex: Periòdics, Radio, TV, entre d'altres) adaptant-se a l'ecosistema informacional que es crea entre ells en xarxa.

C.2 Canvis en els temps – Acceleració de processos

El MCLL comporta una innovació en termes d'inventar usos de la xarxa pel claims-making viral que en ocasions són capaços d'accelerar enormement els temps de resposta i d'accés a l'agenda pública, resultant molt més imprevisibles.

Aquests canvis en els temps **requereixen a les administracions públiques** tenir capacitat de resposta més ràpida i de gestionar reacció ciutadana que amb poc temps aconsegueix mobilitzar la ciutadania a gran escala de forma imprevisible. En altres paraules, dotar-se de sistemes per rebre senyals en temps real del que passa a la xarxa i generar capacitat de resposta adequada.

C. 3 Canvis en els circuits del debat públic i d'incidència en el policy making: Reducció del paper dels intermediaris i major diversitat d'actors amb qui interactuar:

La capacitat d'agregació d'interessos comuns en xarxa del MCLL i el 15M ha permès no dependre dels intermediaris o actors tradicionals que representaven els interessos socials (sindicats, partits polítics, ONGs) de cara a tenir presència en l'agenda pública i capacitat d'incidència en el policy making. De fet, segons la nostra mostra, el MCLL es basa en un model de mobilització social poc orientat i incorporat als mecanismes de representació política convencional (Ex. Sense vincles o organització en partits polítics o sindicats, mes aviat qüestionant-los).

D'aquesta manera, sense dependre de "gatekeepers" tradicionals com grans organitzacions de representació o mitjans de comunicació de masses, la xarxa ha creat nous

circuits de participació al debat públic i d'incidència en les polítiques públiques (Ex. Reaccions a la llei Sinde, que han desbordat els actors tradicionals: partits polítics, agències de gestió de drets d'autor, grans agents econòmics (companyies discogràfiques i cinematogràfiques), entre d'altres). Tot plegat és un bon exemple de la potencialitat d'usos de la xarxa pel claim-making viral que genera circuits d'accés a l'agenda pública que no passa pels sistemes de "gatekeepers" o intermediaris tradicionals. I per tant obliga a les administracions públiques a renovar-ampliar els espais d'intermediació amb actors que ja existien en el si de les respectives polítiques públiques.

La capacitat d'agregació d'interessos comuns en xarxa, així com la capacitat de difondre missatges viralment per la xarxa ha permès d'una banda, no dependre dels filtres dels mitjans de comunicació de masses i tenir accés directe al debat públic. Alhora, aquest accés directe al debat públic ha obert noves vies d'entrada a l'agenda dels mitjans de comunicació de masses i la seva audiència exclusiva.

Aquest canvis en el claim making impliquen canvis en les formes tradicionals de plantejar el procés de policy making per part de les administracions públiques, com ara una major demanda de transparència en la interlocució amb els intermediaris (sindicats, grups de pressió, patronal, entre d'altres), i creació, com dèiem, de canals d'interlocució amb la ciutadania mes enllà dels intermediaris de la representació ciutadana convencionals. Així mateix, ampliar la base d'interlocutors mes enllà dels gatekeepers tradicionals o dels que havien anat constituint el core del policy network a cada política pública concreta, exigint noves formes d'interlocució directa amb expressions d'interessos comuns de ciutadans en xarxa.

D'altra banda, treballar en xarxa i tenir capacitat d'adaptació (flexibilitat) a un context d'actors més divers i canviant. Exigència a les administracions públiques de passar de policy networks tancats i restringits a grans intermediaris en el policy making a una interlocució amb la ciutadania molt diversificada i en ocasions directa, i on l'administració no controla l'agenda en ser també una interlocució més canviant i ad hoc.

Entenem que els poders públics i les administracions públiques han de saber sortir dels escenaris convencionals on acostumaven a prendre decisions amb els actors més inserits en el policy network, per afrontar escenaris en què aquests policy networks i les pròpies administracions

són qüestionats. Es reclama més obertura de processos, més transparència en les decisions i noves distribucions de recursos.

C.4 Claim making sota el format d'eixam sense representants:

En el cas del MCLL constatem noves formes de claim making a partir de la dinàmica d'acció col·lectiva sense representants, també denominada dinàmica d'eixam. La dinàmica d'eixam es refereix a intervencions en el debat públic i amb voluntat d'incidència en el policy making basades en moments d'aglutinació de voluntats i suma d'expressió d'interès comú a gran escala, sense generar mecanismes interns de representació i interlocució. La campanya contra l'aprovació del reglament de la Llei Sinde per part del govern del Partit Popular, consistent en una web i un "hashtag" o etiqueta a la xarxa Twitter en són un exemple.⁸⁴

Veiem en aquest cas, com les noves formes de claim making, no creen relacions amb els intermediaris convencionals (Ex. partits, etc.) i, a més a més, no es basen en els mateixos principis de legitimitat que els formats representatius, no generen nous representants definits, ni es basen en la lògica de les majories, sinó del consens. Per altra banda, no generen estructures permanents, sinó que la seva legitimitat es basa en la renovació continuada de la seva capacitat de aglutinar "veus" a gran escala en moments crítics.

Respecte a la dinàmica d'eixam en el claim making, apareixen **nous requeriments d'actuació a les administracions públiques** com ara tenir capacitat d'interlocució amb la ciutadania des de noves dinàmiques de claim making que no generen representants, ni per tant, interlocutors estables i clarament definits. Anar més enllà de tractar d'identificar "els representants". En aquest nou context, les administracions haurien de trobar noves formes de mantenir les seves funcions en espais significatius, entenent els mètodes i formes de relació de mobilització social. Això implica fer servir lògiques més horitzontals, tenir més capacitat d'escoltar, per així saber interpretar i trobar els espais i les possibilitats de consens. Una forma actual de veure-ho, en altres àmbits i utilitzat de manera creixent, és el gran ús que es fa de formes contractuals en les relacions entre administracions públiques i agents socials.

⁸⁴ Veure: <http://redresiste.net/>

C.5. Actors individuals?: Perfil d'individu enxarxat

En el cas del MCLL, i també del 15M, a banda de grups o col·lectius organitzats de forma més o menys formal, ha guanyat en importància respecte a altres moviments el perfil d'individu enxarxat sense pertinença o que no "participa" o pertany a cap iniciativa establiment organitzada, però que amb els seus propis canals (Ex. e-mails entre els seus coneguts i conegudes, boca a boca, blog personal etc..) recombina el missatge i el fa circular, ampliant la capacitat de difusió i d'incidència. Això ha estat clau en les formes virals i agregatives que han caracteritzat el MCLL des dels seus inicis i que s'han produït fora dels canals convencionals previstos.

Això comporta una major **exigència a les administracions públiques** per generar i adquirir capacitat de diàleg, adaptació i resposta a l'individu ciutadà: Les administracions haurien d'anar més enllà dels mecanismes de consulta tradicionals a l'hora de posar en marxa iniciatives o noves normatives. La nova realitat i dimensió d'individus enxarxats (amb capacitat d'incidència), fins ara no previstos en les dinàmiques procedimentals habituals, són molt significatius per assegurar tant les dinàmiques de definició conjunta de problemes, com les dinàmiques d'implementació de les polítiques. Això exigeix tenir capacitat d'adaptació i de donar resposta a la major diversitat i complexitat individual. És una nova manera de constatar el pas d'unes polítiques públiques sota una base universalista a una perspectiva que assumeixi la diversificació social i la creixent personalització com a sinònim de qualitat.

C.6 Fronteres entre públic i privat

El MCLL es mou en un context en què les fronteres entre públic i privat es difuminen. Els espais de socialització, no només són cada vegada més diversos i individualitzats, sinó també més personalitzats. Els missatges combinen informació privada i personal de la persona o col·lectiu que el difon amb informació d'interès públic.

Les noves lògiques comunicacionals **exigeixen a les administracions** diversificar els canals per rebre senyals, més enllà de les vies previstes per la consulta o la presentació

d'al·legacions. Les dinàmiques socials tenen impactes molt potents en els processos decisionals sense que passin per força pels canals previstos normativament.

C.7 Claim making des de la base afavoreix un major coneixement de les problemàtiques

En el MCLL el format que es va anar adoptant per canalitzar el claim making pretenia assegurar una major connexió amb el conjunt de la ciutadania (organitzada o no). D'aquesta manera s'enriqueix enormement la capacitat de definició dels problemes i de possibles solucions /alternatives des de baix, sense haver de passar per mecanismes d'intermediació (empreses, societats gestores de drets,...) que acostumen a esbiaixar el debat cap a la defensa dels seus interessos.

El fet que en el MLL molts cops els impulsors del claim making fossin directament productors, creadors i no simples intermediaris, i a més connectats de manera global amb altres creadors, ha afavorit una major connexió internacional del policy network, i tot plegat amb grans recursos d'expertesa en les matèries. Així mateix, l'ús de la xarxa ha facilitat al MCLL l'accés al coneixement sobre l'estat de polítiques públiques o/i propostes alternatives a altres països (Ex. Gran Bretanya o Brasil).

A partir d'aquest canvi, creiem que **les administracions** han d'assumir el fet que no poden incorporar tot el coneixement necessari per donar resposta a demandes i necessitats cada cop envoltades de més complexitat tècnica. Mentrestant, en els espais de la xarxa, la capacitat de construcció col·lectiva de coneixement és força eficient a l'hora d'enriquir perspectives, de trobar respostes molts cops via benchmarking a nivell global, i per tant les administracions han de saber usar aquesta expertesa difosa i aquesta capacitat de construcció compartida de coneixement, obrint i transparentant els seus problemes, oferint possibilitats de millorar polítiques i procediments.

Això pot arribar per la via d'identificar i d'incorporar expertesa "amateur" fora de les institucions d'autoritat del coneixement (Ex. universitats), així com d'aprofitar la creativitat i la intel·ligència col·lectiva en el claims making en la definició de solucions a problemes públics.

L'accés a la informació i a l'expertesa en matèries ja no requereix grans organitzacions/institucions. Les concessions exclusives d'accés a informació i a l'expertesa ja no

justifiquen la centralització i la concentració de la presa de decisions en elits polítiques. La ciutadania té una major capacitat de formar-se un criteri propi i major voluntat de participar en la presa de decisions i de forma més continuada (amb mecanismes de renovació més continuats de la legitimitat dels representants polítics en funció de l'avaluació de la seva acció).

D) COOPERACIÓ SOCIAL PER LA PROVISIÓ PÚBLICA NO ESTATAL

En el cas del MCLL, sobretot a partir de les experiències de construcció del procomú digital (com ara la xarxa de connexió a Internet Guifi.net) l'autoorganització en comunitats col·laboratives al marc de la societat civil va anar guanyant terreny sobre la via de la delegació en les institucions. En aquest sentit, les característiques del MCLL expressen l'emergència de producció comú autònoma i autoorganitzada de grups de ciutadans al voltant d'interessos compartits que contribueixen a la resolució de problemes comuns i d'inclusió plena de la ciutadania.

L'estat/les administracions veuen com es discuteix el seu vell monopoli sobre els espais dels interessos públics. L'espai públic, impulsat per les TIC's, s'amplia més enllà de les institucions de governança. L'estat perd centralitat i eficàcia com a espai de presa de decisions i punt de delegació per la implementació de l'agenda pública, front a un augment de la participació cívica en la resolució de problemes comuns i en la provisió de serveis i béns públics. En altres paraules, una societat civil més activa i autònoma que pren responsabilitat sobre la resolució pública dels problemes comuns, a partir del reconeixement d'una ciutadania plena. Tot plegat suposa un canvi de les posicions jeràrquiques de l'estat, que passa a tenir rols més complementaris i de garant que de decisor únic i executor privilegiat.

Els canvis suggereixen una redefinició en un cert grau de l'administració pública, de ser centre de decisions i impulsor únic d'implementació a ser considerat com a valedor del caràcter públic i facilitador d'infraestructura per la implementació de l'agenda pública a partir de la gestió i producció per cooperació ciutadana, garantint també igualtat de recursos per la participació. En definitiva, apunta cap a l'obertura de nous formats de provisió pública externalitzats sense que això comporti una privatització dels mateixos. Sembla que cal un nou frame o esquema regulador en la provisió de recursos públics que no depengui solament de la implementació de les administracions sinó de la col·laboració entre ciutadans i ciutadanes. En altres paraules, impulsar

polítiques de recolzament i promoció dels recursos públics comuns (no estatals), particularment en la provisió d'infraestructura per la col·laboració, com s'estan impulsant des de la política cultural al Brasil.

Podem també constatar l'emergència de nous models de societat civil activa (més enllà del teixit dels moviments socials) compromesa amb la resolució de problemes comuns. Igualment per aquest cas, les administracions poden explorar noves vies per implicar ciutadania en processos complexos en els quals les vies procedimentals previstes resulten massa rígides.

Paràmetres d'una nova política: la democràcia activa del comú i dels commons: Equitat, diversitat i autonomia personal i col·lectiva

A partir de l'anàlisi que hem dut a terme, i anant més enllà de l'objectiu empíric d'aquesta recerca, voldríem tancar l'estudi amb alguns suggeriments sobre quins podrien ser els paràmetres d'una nova política a partir de les innovacions del MCLL i el 15M.

A la vista dels canvis en el policy making que suggereixen els casos del MCLL i el 15M, les institucions que ens pertanyen a tots i totes deixarien de ser el centre de decisió i implementació de l'agenda pública per passar, d'una banda a conformar-se sota una nova institucionalitat que doni cabuda conjunta a l'equitat i l'autonomia individual i, d'una altra, per definir-se a partir la seva complementarietat al nou eix articulador de l'espai públic que passarien a ser els "commons". "Commons" en tant que multiplicitat de comunitats i iniciatives que, des de la cooperació social i l'autonomia personal, però sobretot col·lectiva, produeixin béns i recursos públics que garanteixin, des de la diversitat, el comú de necessitats que cobreixen unes bones condicions de vida en comú. Fent la garantia d'allò comú una nova condició de ciutadania plena – que es compromet activament tant des de la gestió de institucions polítiques centralitzades a què pertanyem tots i totes, com respecte a la participació en comunitats de ciutadans entorn a "commons". Sota una idea de democràcia (democràcia del comú) que va més enllà de la democràcia en termes polítics, sinó també econòmica i social que garanteixi les condicions d'una vida en comú.

En altres termes, els paràmetres de la nova política a la llum del 15M i el MCLL serien:

—**Democràcia del comú.** Nova articulació social sota la base de garantir les condicions de vida comú (democràcia no només política, sinó també econòmica i social).

—Garanties d'equitat des de la diversitat.

—**Ciutadania plena.** Idea de ciutadania des de la pràctica – desenvolupament ple de l'autonomia de cada persona en el marc de la seva comunitat, més que l'estàtica adquisició de drets buits de continguts, i d'un limitat i restrictiu format de participació política (vot cada 5 anys).

—**Política pública cívica.** La defensa, gestió i provisió d'allò públic (interessos generals) des de la comunitat “commons” i la societat civil creix en importància.

—**Autonomia com a principi mas significatiu.** Major autonomia personal i social col·lectiva. L'autonomia social com a llibertat d'autoagregació i autogovern de grups o comunitats de ciutadans.

—**Pèrdua de la centralitat de l'Estat** (i dels mitjans de masses) del monopoli sobre allò públic. Visió de la política més propera al social, que no confon allò públic amb allò estatal. Articulació entre les institucions polítiques (a les quals pertanyem tots i totes i que estan centralitzades) sota un format postfordista: obert, flexible i transparent.

Una lectura en el context actual: L'ambivalència del rol més actiu i autònom de la societat civil: ¿Empoderament o adaptació al progressiu desmantellament de l'Estat de benestar?

Entenem que en una primera lectura, les conclusions de l'anàlisi del MCLL i 15M cap a un augment de la cooperació social i una societat civil més activa i civil es pot interpretar normativament com una evolució positiva cap a una societat més democràtica i justa – que combina autonomia, equitat i diversitat. Una valoració completa caldria, però, situar-la en relació a altres canvis i reconfiguracions que s'estan donant en l'entorn actual.

Al mateix temps que la societat civil sembla passar a tenir un rol més actiu i autònom i guanya terreny i centralitat front a l'estat i el mercat, alhora l'estat fa la impressió d'evolucionar cap a un model més tancat en ell mateix i més tendent a l'ús de l'autoritat. Amb això ens referim a que es troba cada vegada sota un major control de lògiques de mercat i, per tant, cada vegada més concentrat en la defensa d'interessos representatius d'un petit percentatge de la població, alhora que s'erosionen parts significatives dels drets i de les prestacions que protegien ciutadans i ciutadanes mitjançant la cobertura de l'estat de benestar. Sembla haver-hi també una notable resistència a prendre en consideració les propostes de canvis en l'agenda i polítiques públiques, o

en l'estructura de governabilitat per part d'expressions ciutadanes com el 15M, tot i que s'han donat alguns canvis limitats en la lògica organitzativa institucional cap a processos més participatius i transparents. Mentrestant, el mercat, tant en la nova economia de la informació com per exemple en els conglomerats entorn a recursos com ara l'alimentació, adopta formes creixentment oligopolíques i monopolistes.

Tot i que aquesta és una presentació que evidentment simplifica l'actual dinamisme de canvis, voldríem ressaltar la "incoherència", en certa mesura, de totes dues direccions de canvi entre els agents: societat civil, estat i mercat. Una investigació de caràcter més ampli que la present podrà donar llum sobre si és el cas i quins serien els mecanismes que explicarien si existeix una relació de retroalimentació entre la direcció més integradora i activa del format de la societat civil i la concentració en interessos de pocs i les tendències als desmantellaments de drets de la ciutadania. És la cerca d'un major poder i autonomia de la societat civil una resposta de canvi a la neoliberalització de l'estat i mercat? O, és en certa mesura una resposta que vindria a reforçar un estat més feble i un mercat que ha sabut adaptar-se millor i treure profit de la cooperació social? En qualsevol cas, una lectura en context respecte a la reconfiguració de poder d'altres agents il·lumina una visió més ambivalent dels canvis actuals de la cooperació social i la societat civil.

Una possible interpretació de la derivació o evolució del MCLL en el 15M per afrontar una agenda política més àmplia, que requereix un canvi del sistema polític, és la conclusió que els principis de la cultura lliure i l'estratègia de producció autònoma dels commons civils no **tindrà** possibilitat d'evolució en el context actual. Així, perquè l'estratègia dels commons civils tingui capacitat d'evolucionar s'hauria de contrarestar l'actual evolució de l'estat, particularment en termes de corrupció institucional cap als interessos del mercat (Lessig, 2007). En aquest sentit, la possibilitat d'evolució de l'estratègia de commons civils requeriria una transformació de l'estat (com a institució del comú general) basada en institucions de nova planta (que sàpiga donar resposta a la nova societat i al nou entorn organitzatiu) i un mercat més lliure -no en el sentit de desregular, sinó en el sentit de no estar sota la dominació de grans grups d'interès concentrats que no permeten un lliure funcionament de les dinàmics d'intercanvi mercantil.

Tot i així, cal també assenyalar que aquesta visió es troba en tensió amb altres lectures al si del MCLL, tensió que també hi és present al 15M. En quina mesura optar per una estratègia autònoma d'autoorganització, no intervenint més que per resistir (tendència ara present en el

sector per l'autoorganització al 15M), o bé situar-se o adoptar una posició d'ambivalència política respecte al mapa més ampli (com és present al sector performatiu del MCLL), o bé optar per la refundació de la política a partir de la reformulació de les estructures polítiques actuals? Són qüestions obertes que van més enllà dels objectius d'aquest treball però que ens ha semblat lògic d'incloure com a corol·lari.

XIII Referències bibliogràfiques

- Adaman, F. & Y.M. Madra. (2002). Theorizing the Third Sphere: A Critique of the Persistence of the 'Economistic Fallacy'. *Journal of Economic Issues* 36(4): 1045-78.
- Amenta, E., & Caren, N. (2004). The legislative, organizational, and beneficiary consequences of state-oriented challengers. In Snow, D. A, Soule, S. A. & H. Kriesi (Eds.). *The Blackwell Companion to Social Movements* (pp. 461–488). Malden, MA: Wiley Blackwell.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Barandiaran, X. (2003). Activismo digital y telemático. Poder y contrapoder ciberespacio. Metabolik. Disponible en: <http://sindominio.net/metabolik>
- Bauwens, M. (2005). The Political Economy of Peer Production. *1000 Days of Theory*. Retrieved from <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=499>
- Bauwens, M. (2005). The Political Economy of Peer Production. *1000 Days of Theory*. Retrieved from <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=499>
- Benkler, Y. (2006). *The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Benkler, Y. (2006). *The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Bennett, L.W. (2003). New media power: The Internet and global activism. In N. Couldry & J. Curran (Eds.), *Contesting media power: Alternative media in a networked world* (pp. 17-37). Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Bennett, L.W. (2003). New media power: The Internet and global activism. In N. Couldry & J. Curran (Eds.), *Contesting media power: Alternative media in a networked world* (pp. 17-37). Lanham, MD: Rowman and Littlefield.
- Berry, D. M. (2008). *Copy, Rip, Burn: The Politics of Copyleft and Open Source*. London: Pluto Press.

- Berry, D. M. (2008). *Copy, Rip, Burn: The Politics of Copyleft and Open Source*. London: Pluto Press.
- Bimber, B, Flanagin, A, & Stohl, C. (2005). Reconceptualizing collective action in the contemporary media environment. *Communication Theory*, 15, 365-388.
- Bimber, B, Flanagin, A, & Stohl, C. (2005). Reconceptualizing collective action in the contemporary media environment. *Communication Theory*, 15, 365-388.
- Blais, A. (2000). *To vote or not to vote? The merits and limits of rational choice theory*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- Blais, A. (2000). *To vote or not to vote? The merits and limits of rational choice theory*. Pittsburgh, PA: University of Pittsburgh Press.
- Bollier, D. (2004, June 12). *Is the commons a movement?* Paper presented at The wizards of OS3: The future of the digital commons Berlin, Germany.
- Bollier, D. (2004, June 12). *Is the commons a movement?* Paper presented at The wizards of OS3: The future of the digital commons Berlin, Germany.
- Bollier, D. (2008). *Viral Spiral. How the Commoners Built a Digital Republic of Their Own*. New York & London: New Press.
- Bollier, D. (2008). *Viral Spiral. How the Commoners Built a Digital Republic of Their Own*. New York & London: New Press.
- Boltanski, L., & Chiapello, E. (2005). *The new spirit of capitalism*. London, UK: Verso.
- Boltanski, L., & Chiapello, E. (2005). *The new spirit of capitalism*. London, UK: Verso.
- boyd, d. (2008). *Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics*. (Unpublished doctoral dissertation). University of California-Berkeley, School of Information.
- boyd, d. (2008). *Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics*. (Unpublished doctoral dissertation). University of California-Berkeley, School of Information.
- Boyle, J. (1997). A Politics of Intellectual Property: Environmentalism for the Net?. *Duke Law Journal*, 47, (1), 87-116.
- Boyle, J. (1997). A Politics of Intellectual Property: Environmentalism for the Net?. *Duke Law Journal*, 47, (1), 87-116.

- Breindl, Y. (2009). Web-Based Protest in Europe: the Case of Digital Activism. Working paper submitted for the International Workshop: Citizen Politics: Are the New Media Reshaping Political Engagement?. May 29-30, 2009, Autonomous University of Barcelona, Spain.
- Breindl, Y. (2009). Web-Based Protest in Europe: the Case of Digital Activism. Working paper submitted for the International Workshop: Citizen Politics: Are the New Media Reshaping Political Engagement?. May 29-30, 2009, Autonomous University of Barcelona, Spain.
- Breindl, Y. (2010). Internet-based protest in European policymaking: The case of digital activism *International Journal of E-Politics (IJEP)*, 1, 57-72.
- Breindl, Y. (2010). Internet-based protest in European policymaking: The case of digital activism *International Journal of E-Politics (IJEP)*, 1, 57-72.
- Breindl, Y. & Houghton, T. (2010). Techno-political Activism as Counterpublic Spheres: Discursive Networking within Deliberative Transnational Politics?. Paper presented at the Annual Meeting of the International Communication Association, Singapore.
- Breindl, Y. & Houghton, T. (2010). Techno-political Activism as Counterpublic Spheres: Discursive Networking within Deliberative Transnational Politics?. Paper presented at the Annual Meeting of the International Communication Association, Singapore.
- Brown, M. T. (2010). *A Civilizing the Economy. A new economics of provision*. Cambridge University Press.
- Brown, M. T. (2010). *A Civilizing the Economy. A new economics of provision*. Cambridge University Press.
- Buxton, N. (2009). Piracy and the digital revolution. *Red Pepper*. Retrieved from <http://tni.org/inthemedialpiracy-and-digital-revolution>
- Buxton, N. (2009). Piracy and the digital revolution. *Red Pepper*. Retrieved from <http://tni.org/inthemedialpiracy-and-digital-revolution>
- Cain, B. Dalton, R & S. Scarrow, eds. (2003) *Democracy Transformed?*. Oxford University Press
- Cain, B. Dalton, R & S. Scarrow, eds. (2003) *Democracy Transformed?*. Oxford University Press
- Carroll, G. R., & Swaminathan, A. (2000). Why the microbrewery movement? Organizational dynamics of resource partitioning in the US brewing industry. *American Journal of Sociology*, 106, 715–762.

- Carroll, G. R., & Swaminathan, A. (2000). Why the microbrewery movement? Organizational dynamics of resource partitioning in the US brewing industry. *American Journal of Sociology*, 106, 715–762.
- Castells, M. (2001). *The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business and society*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Castells, M. (2001). *The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business and society*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Castells, M. (2002, October 4). *La dimensió cultural de Internet*. Sesión 1: Cultura y sociedad del conocimiento: presente y perspectivas de futuro [Culture and knowledge society: present and perspective for the future]. Institut de cultura. Barcelona, Spain.
- Castells, M. (2002, October 4). *La dimensió cultural de Internet*. Sesión 1: Cultura y sociedad del conocimiento: presente y perspectivas de futuro [Culture and knowledge society: present and perspective for the future]. Institut de cultura. Barcelona, Spain.
- Cheliotis, G., Chik, W., Guglani, A. & Kumar Tayi, G. (2007). Taking Stock of the Creative Commons Experiment Monitoring the Use of Creative Commons Licenses and Evaluating Its Implications for the Future of Creative Commons and for Copyright Law. Proceedings 35th Research Conf(September). *Defining “noncommercial”: A study of how the online population understands “noncommercial use”*. Retrieved from http://mirrors.creativecommons.org/defining-noncommercial/Defining_Noncommercial_fullreport.pdf
- Cheliotis, G., Chik, W., Guglani, A. & Kumar Tayi, G. (2007). Taking Stock of the Creative Commons Experiment Monitoring the Use of Creative Commons Licenses and Evaluating Its Implications for the Future of Creative Commons and for Copyright Law. Proceedings 35th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy (TPRC), Sep 28—30, National Center for Technology & Law George Mason University School of Law.
- Colleman, G. (2004). The political agnosticism of free and open source software and the inadvertent politics of contrast. *Anthropology Quarterly*. 77, 507-519.
- Colleman, G., & Hill, M. (2004). The social production of ethics in Debian and free software communities. In S. Koch (Ed.), *Free and open source software development* (pp. 27- 58). Hershey, PA: Idea Group.

- Conill, J., Castells, M., Cardenas, A. & L. Servon. (2011) Beyond the Crisis: The Emergence of Alternative Economic PractisesAftermath. In M. Castells, J. Caraça & G. Cardoso (ed.). *The Cultures of the Economic Crisis*. Cambridge: Oxford University Press.
- Creative Commons. (2009, Amenta, E., & Caren, N. (2004). The legislative, organization al, and beneficiary consequences of state-oriented challengers. In Snow, D. A, Soule, S. A. & H. Kriesi (Eds.). *The Blackwell Com panion to Social Movements* (pp. 461–488). Malden, MA: Wiley Blackwell.
- Dafermos, G. (2009). Hackers and social movements. Paper presented at the conference Shaping Europe in a Globalized World? Protest Movements and the Rise of a Transnational Civil Society . University of Zurich, Switzerland June 23-26, 2009.
- Dafermos, G., & Söderberg, J. (2009, March 22). The hacker movement as a continuation of labour struggle. *Capital and Class*.
- Dahlander, L., & Magnusson, M. G. (2005). Relationships between open source software companies and communities: Observa tions from Nordic firms. *Research Policy*, 34, 481–493.
- Dalton, R., & Wattenberg, M. (2000). *Parties without partisans*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- David, P. A. (2004). Understanding the emergence of “open science” institutions: Funtionalist economics in history context. *Industrial and Corporate Change*, 13, 571–589.
- della Porta, D. (2006). *Democrazia e internet. Una introduzione. Rassegna Italiana di Sociologia*, 4, 521-528.
- della Porta, D. & Tarrow, S. (Eds.). (2005). *Transnational protest and global activism*. New York, NY: Rowman & Littlefield.
- della Porta, D. & Tarrow, S. (Eds.). (2005). *Transnational protest and global activism*. New York, NY: Rowman & Littlefield.
- della Porta, D., & Diani, M. (2006). *Social Movements. An Introduction*. 2nd edition. Oxford: Blackwell.
- della Porta, D., & Mosca, L. (2005). Global-net for global movements? . *Journal of Public Policy* 25, 165-90.
- della Porta, D., & Rucht, D. (2002). The Dynamics of Environmental Campaigns. *Mobilization: An International Quarterly*. 7 (1), 1-14.

- Dobusch, L. (2009). Different Transnationalization Dynamics of Creative Commons and Wikimedia. Retrieved from <http://governancexborders.wordpress.com/>
- Dobusch, L. & Schüßler, E. (2010). Transnational Change through Field-Configuring Events: The Copyright Discourse in the German Music Industry. Paper prepared for the Fourth Conference on Economic Sociology and Political Economy: Villa Vigoni, Italy.
- Earl, J. (2000). Methods, movements, and outcomes: Methodological difficulties in the study of extra-movement outcomes. In P. G. Coy (ed.), *Research in Social Movements, Conflicts, and Change* (pp. 3–25). Stamford, CT: JAI Press.
- Escuela de organización industrial (EOI) (2010). Informe: Sectores de la nueva economía 20 + 20. Fondo social europeo. <http://www.eoi.es>
- Formenti, C. (2008, April). *Cybersoviet. Utopie postdemocratiche e nuovi media*. [Cybersoviet.Postdemocratic utopies and new media] Milano, Italy: R. Cortina.
- Frickel, S., & Gross, N. (2005). A general theory of scientific/intellectual movements. *American Sociological Review*, 70, 204–232.
- Fuster Morell, M. (2004). InvestigAction and social forums. In O. Reyes, H. Wainwright, M. Fuster Morell, and M. Berlinguer (2004). *Euromovements Newsletter: European Social Forum, a debate on the challenges for its future*. Retrieved from <http://www.euromovements.info/newsletter/mayo.htm>
- Fuster Morell, M. (2005). El activismo asociativo pro-wifi en el Estado Español [Pro-wifi asociacionism activism in the Spanish State]. *Archivo Observatorio para la CiberSociedad*. Retrieved from <http://www.cibersociedad.net/archivo/articulo.php?art=210>
- Fuster Morell, M. (2010). *The Governance of online creation communities for the building of digital commons*. (Unpublished doctoral dissertation). European University Institute. Florence.
- Fuster Morell, M. (2011). The Unethics of Sharing: Wikiwashing. In W. Sützl & F. Stalder (Ed.). *International Review of Information Ethics: Special issue: Ethics of Sharing*. Vol. 15 September 2011. Retrieved from <http://www.i-r-i-e.net/inhalt/015/015-Morell.pdf>
- Gamson, W. (1975). *The strategy of social protest*. Homewood, IL: Dorsey Press.
- Gamson, W. A. (1992). *Talking Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gelder, K. (2007). *Subcultures: Cultural Histories and Social Practice*. Routledge.
- Ghosh, R., Ruediger, G., Bernhard, K., & Robles, G. (2002). *Free/Libre and open source software:*

- Survey and study [Report]*. Maastricht, The Netherlands: International Institute of Infonomics. Retrieved from http://www.flossproject.org/report/FLOSS_Final4.pdf
- Gibson-Graham, J.K. (2002). Beyond global vs local: Economic politics outside the binary frame. In A. Herod & M. Wright (eds) *Geographies of power: Placing Scale*. Oxford: Blackwell Publishers, pp. 25-60.
- Gibson-Graham, J.K. (2006). *The end of capitalism (as we knew it): A feminist critique of political economy*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gibson-Graham, JK. (2006). *A Postcapitalist Politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Glott, R., Schmidt, P., & Ghosh, R. (2009). *Wikipedia survey*. Working draft. Unu - Merit.
- Gomà, R. & Subirats, J. (1998). *Políticas Públicas en España. Contenidos, redes de actores y niveles de gobierno*. Prendice Holl, Madrid.
- Gomà, R. & Subirats, J. (2001). (coord): *Govern i polítiques públiques a Catalunya (1980-2000). Autonomia i benestar*. Barcelona: Universitat de Barcelona/ Universitat Autònoma de Barcelona, pp. 113-135.
- Gregg, M. (2009). Learning to (Love) Labour: Production cultures and the affective turn. *Communication and Critical/Cultural Studies* 6 (2).
- Haas, T. (2007). Do citizen-based media of communication advance public journalism's ideals? Evidence from the empirical research literature. *International Journal of Communication*. New York: Gale Group.
- Haro, C. (2010). Activismo político en la Sociedad Red: el caso del Movimiento por la vivienda digna. Congreso AECPA, Murcia. Accesible a: www.aecpa.es/congresos/10/ponencias/337/
- Haunss, S. & Kohlmorgen, L. (2009). Lobbying or Politics? Political Claims-Making in IP [IntellectualProperty] Conflicts. Haunss, S. & Shadlen, K. (eds) (2009). *Politics of Intellectual Property: Contestation over the Ownership, Use, and Control of Knowledge and Information*. Cheltenham: Edward Elgar., pp. 107–128.
- Haunss, S. & Shadlen, K. (eds) (2009). *Politics of Intellectual Property: Contestation over the Ownership, Use, and Control of Knowledge and Information*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Himanen, P. (2001). *The hackers ethics and the and the spirit of information age*. New York, NY: Random House.

- Hoff, J. & Bjerke, F. (2009). How Should We Understand the Relationship between Internet and Politics?. Paper presented at the European Council of Political Research General Conference, Potsdam.
- Ibarra, P; Martí, S; & Gomà, R. (coords.) (2002). *Creadores de democracia radical. Movimientos sociales y redes de políticas públicas*. Prendice Holl, Madrid
- Jarrett, K. (2008). Interactivity is Evil! A critical investigation of Web 2.0. *First Monday*, 13 (3 - 3). Retrieved from <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/2140/1947>
- Jenkins, H. (2008). *Convergence culture. La cultura de la convergencia de los medios de comunicación*. Barcelona: Paisos.
- Katz, R. S. & Mair, P. (1995). Changing Models of Party Organization and Party Democracy: the emergence of the cartel party. *Party Politics*, Vol. 1, No. 1, p 5-31.
- Keck, M. & Sikkink, K., (1998). *Activists beyond borders. Advocacy Networks in International Policy*. London: Cornell University Press.
- Keren, M. (2006). *Blogosphere: The New Political Arena*. Lexington Books
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, alternatives, and public policies*. Little Brown: Boston.
- Kitsing, M. (2010). Political Economy of the Network Neutrality in the European Union. Paper presented at the Internet, Politics, Policy: An Impact Assessment conference, Oxford Internet Institute.
- Lessig, L. (1999). *Code and other laws of cyberspace*. New York, NY: Basic Books.
- Lessig, L. (2004). *Free culture: How big media uses technology and the law to lock down culture and control creativity*. NY: Penguin Press.
- Lessig, L. (2008). *Remix culture: Making art and commerce thrive in the hybrid economy*. New York, NY: Penguin Press.
- Levitt, S. D., & Dubner, S. J. (2005). *Freakonomics: A rogue economist explores the hidden side of everything*. New York, NY: William Morrow.
- Leyshon, A. Lee, R. & C. C. Williams.(2003). *Alternative Economic Spaces*. Newbury, CA: Sage Publications.
- Malo, M. (2004). *Nociones comunes: Experiencias y ensayos entre investigación y militancia*. [Common notions: Experiences and tests between investigation and militancy]. Posse, Deriva apropiada, Precarias a la deriva, Grupo 116, Colectivo Sin Ticket, Colectivo

- Situaciones. Madrid Ed: Traficantes de sueños.
- McAdam, D., Tarrow, S., & Tilly, C. (2001). *Dynamics of Contention*. Cambridge University Press.
- Melucci, A. (1996). *Challenging codes*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Milan, S. (2009). Stealing the fire. A study of emancipatory practices in the field of communication. Unpublished Doctoral thesis. Florence: European University Institute.
- Miller, E. (2006). Other Economies Are Possible: Organizing Toward an Economy of Cooperation and Solidarity. *Dollars and Sense*, 266(July/August).
- Miquel, M. (2010). L'etnocentrisme a les Viquipèdies. Tesina master no publicada. Univeritat Oberta de Catalunya.
- Monterde, A. (2011) Moviments moleculars a la ciutat-xarxa, producció de noves subjectivitats connectades i emergència dels commons Un preludi del 15M. Treball final de Màster en Societat de la Informació i el Coneixement Especialitat de Cultura, Comunicació i Societat. Universitat Oberta de Catalunya 2010/11. (En paper)
- Moore, K. (1996). Organizing integrity: American science and the creation of public interest organizations, 1955–1975. *American Journal of Sociology*, 101, 1592–1627.
- Moulier-Boutang Y. (2007). Le capitalisme cognitif, La nouvelle Grande Transformation, Paris, Editions Amsterdam.
- Niv, T. (2010). Assessing the Contribution of CC, Foundational Inquiry. Paper presented at the Free Culture Research Conference. Berlin Free University.
- Norris, P. (2002). *Democratic phoenix: Reinventing political activist*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- North, P.(2005).Scaling alternative economic practices? Some lessons from alternative currencies. *Transactions of the Institute of British Geographers*. Blackwell Publishing, pp.221-233.
- O'Reilly, T. (2005, September 20). *What is Web2.0? Design patters and business models for the next generation of software*. Retrieved from <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>
- O'Mahony, S. (2007). The governance of open source initiatives: what does it mean to be community managed?, *Journal of Management and Governance*, 11, 139–150.
- Observatorio Metropolitano (2011). La Crisis que viene: algunas notas paraafrontar esta década. Madrid: Traficantes de sueños.
- Palfrey, J., & Gasser, U. (2008). *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*.

NY: Basic Books.

- Petersen, S. M. (2008). Loser Generated Content: From Participation to Exploitation. *First Monday*, 13 (3 – 3). Retrieved from <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/2141/1948>
- Pharr, S. J., & Putnam, R. D. (2000). *Disaffected democracies: What's troubling the trilateral countries?*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ramos, E. (2011) Esta revolucion es muy copyleft. Entrevista a Stephane M Grueso a proposito del 15M. *Interface Journal*. Volume 4 issue 1: the season of revolutions: the Arab Springm, with special section on the new wave of European mobilizations.
- Rao, H. (1998). Caveat emptor: The construction of nonprofit consumer watchdog organizations. *American Journal of an open project. Academy of Sociology*, 103, 912–961.
- Raymond, E. S. (2000). *The cathedral and the bazaar*. Retrieved from <http://www.apogeeonline.com/openpress/cathedral>
- Raymond, E.S. (2001). *The cathedral and the bazaar: musings on Linux and Open Source from an accidental revolutionary*. Sebastapol, CA: O'Reilly and Associates.
- Reia, J. F. (2009). Alternative Licensing and the free culture movement in Sao Paulo. Free culture research workshop, October 2009. Harvard University. Retrieved from http://cyber.law.harvard.edu/fcrw/sites/fcrw/images/Reia_Free_Culture_2009__Harvard.pdf
- Roca, M. (2010). Cultura libre: Procesos de creación viables, exitosos y economicamentesostenibles. IN3 - UOC working papers.
- Rosanvallon, P. (2006). *La contre-démocratie*, París, Seuil.
- Rosanvallon, P. (2008). *La légitimité démocratique*, París, Seuil.
- Rossiter, N. (2006). *Organized Networks: Media Theory, Creative Labour, New Institutions*. Rotterdam: NAI Publications.
- Rucht, D. (1999). The Transnationalisation of Social Movements: Trends, Causes, Problems. In D. della Porta. H. Kriesi, & D. Rucht (Eds.). *Social Movements in a Globalizing World*. (pp. 206-22). Basingstoke: Macmillan.
- Ryan, C., & Gamson, W. A. (2009). Are Frames Enough? (from “The Art of Reframing Political debate”). In Goodwin, J., & Jasper, J. J. (Eds.). *The Social Movement Reader. Cases and Concepts*. (pp. 167-174). Malden, MA: Wiley-Blackwell.

- Salcedo, J. (2010). Anti-Piracy laws: Mobilization in the European Union. Paper presented at the Internet, Politics, Policy: An Impact Assessment conference, Oxford Internet Institute.
- Sampedro, V. (2010). Cauces y diques para la participación tecnopolítica. Lacibercampaña de las elecciones generales 2008. [<http://www.ucm.es/BUCM/ecsa/36254.php?id=687>. Última consulta: 13/07/11]
- Sampedro, V. & Sanchez Duarte, José Manuel. (2011). La red era la plaza. [www.ciberdemocracia.es Última consulta: 13/07/11]
- Santos, B. de S. (2004). The University in the Twenty-First Century: Toward a Democratic and Emancipatory University Reform. Retrieved from www.ces.uc.pt/bss/documentos/university11Feb2005.pdf
- Santos, B. de S., (Ed.). (2007). *Another knowledge is possible*. London, UK: Verso.
- Schneiberg, M. (2002). Organizational heterogeneity and the production of new forms: Politics, social movements and mutual companies in American fire insurance, 1990–1930. In M. Lounsbury & M. J. Ventresca (Eds.). *Research in the Sociology of Organizations*, 19, 39–89.
- Shah, S. (2005). Open beyond software. In DiBona, C., Cooper D., & M. Stone, M. (Eds.). *Open Sources*, 2, (pp. 339–360). Sebastapol, CA: O'Reilly.
- Shirky, C. (2008). *Here comes everybody: The power of organizing without organizations*. New York, NY: Penguin Press.
- Stalder, F. (2010). *Digital Commons*. In: Hart, Keith; Laville, Jean-Louis; Cattani, Antonio David (eds). *The Human Economy: A World Citizen's Guide*. Cambridge, UK, Polity Press.
- Stallman, R. M. (1996). *The free software definition*. Retrieved from <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.html>
- Subirats, J. (2002). The dilemmas of an inevitable relationship: Democratic innovation and the information and communication technology. In J. Jordana (Ed.), *Governing telecommunications and the new information society in Europe* (pp.228-250). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Subirats, J. & Gomà, R. (1998). *Políticas Públicas en España. Contenidos, redes de actores y estilos de gobierno*. Ariel: Barcelona.
- Tapscott, D. (2008). *Grown up digital: How the net generation is changing your world*. Columbus,

OH: McGraw-Hill.

- Tapscott, D., & Williams, A. (2007). *Wikinomics. Portfolio*. New York, NY: Penguin.
- Tarrow, S. (1989). *Democracy and Disorder*. Oxford: Oxford University Press.
- Terranova, T. (2000). Free labor: Producing culture for the digital economy. *Social Text* 18, 33-58.
- Tilly, C. (1991). *Grandes estructuras, procesos amplios, comparaciones enormes*. [Great structures, ample processes, enormous comparisons]. Madrid, Spain: Alianza.
- Touraine, A. (1981). *The voice and the eye: An analysis of social movements*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Touraine, A. (2008). An Introduction to the study of social movements. In Ruggiero, V., & Montagna, N., (Eds.) *Social Movements. A Reader*. (pp. 212-217.) London and New York: Routledge.
- Trechsel, A., Kies, R., Mendez, F., & Schmitter P. (2003). *Evaluation of the use of new technologies in order to facilitate democracy in Europe: E-democratizing the parliaments and parties of Europe*. Retrieved from http://www.erepresentative.org/docs/6_Main_Report_eDemocracy-inEurope-2004.pdf.
- Turner, F. (2006). *From counterculture to cyberculture: Stewart Brand, the Whole Earth Network, and the rise of digital utopianism*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Ubasart, G. Ràfols, R. i Vivas, E. (2009). *Barcelona per l'accio comunitaria: Xarxes d'intercanvi solidari a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajustament de Barcelona.
- Ubasart, G., Ràfols, R. i Vivas, E. (2009), *Barcelona per l'acció comunitària. Guia de xarxes d'intercanvi solidari*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Van Dijck, J., & Nieborg, D. (2009). Wikinomics and its discontents: a critical analysis of Web 2.0 business manifestos. *New Media Society*, 11(5), 855874. doi: 10.1177/1461444809105356.
- Viejo, R. (2011). *Las razones de los indignados*. Barcelona: Portic.
- von Hippel, E. (2005). *Democratizing innovation*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Wainwright, H. (2005). *Report on the methodology of the WSF and its possible relevance for the 2006 ESF Transnational Institute*: Retrieved from <http://tni.org/article/report-methodology-wsf-and-its-possible-relevance-2006-esf>
- Weber, S. (2004). *The success of open source*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Annex I: Documentació del material empíric

Càlculs sobre la dimensió de la cultura lliure a Catalunya

Els càlculs sobre la dimensió de la cultura lliure a Catalunya s'han extret a partir dels resultats de recerques al cercador Google. Els càlculs han estat:

- Contrast de la proporció del contingut (nombre de resultats) amb llicències lliures sota la cerca de les paraules “a” i “o” en català, en contrast al mateix càlcul en castellà (en recerques delimitades a l'Estat Espanyol).
- Contrast de la proporció de contingut (amb i sense llicències lliures) sota la cerca de la paraula clau “cultura lliure”, en contrast al mateix càlcul en castellà per la paraula clau “cultura libre” (en recerques delimitades a l'Estat Espanyol).

Les dades es van recol·lectar durant la primera setmana d'Octubre de 2011.

Anàlisi quantitativ: Mapa per sectors i estratègies d'incidència política

La **unitat d'anàlisi** son iniciatives en català o/i en el territori català vinculades a la promoció dels valors d'accessibilitat a la informació o/i promoure experiències col·laboratives de compartició o creació de recursos. Alhora, moltes de les iniciatives son tecnològicament intensives o estan vinculades a l'un de la tecnologia, però aquesta no ha estat una condició necessària. Per exemple editorials que promouen l'ús de llicències Creative Commons com ara Virus Editorial també formen part de la mostra.

La **mostra de 145** es va extraure aleatòriament d'una base de dades total de 250 iniciatives al se del MCLL identificades (obtingudes de llistat d'organitzacions signants de documents, citats a les entrevistes, identificades per cerca de paraules clau per Google o/i hyperlinks entre les iniciatives).

Els **e-qüestionaris** tenien com objectiu analitzar les opcions i decisions estratègiques de les organitzacions del MCLL. Les dades recol·lectades feien referència a les característiques de les organitzacions (nom, any de fundació, forma jurídica, tipologia de grup, sector d'activitats, i estratègia d'incidència política). Les categories de sector d'activitat i de estratègia d'incidència política s'han definit a partir de sectors d'activitat diferenciats durant les entrevistes realitzades

(seguint un apropament de ground theory). La recollecció de dades es va basar en la tècnica d'anàlisi web de continguts. Per cada cas es van dedicar en torn a 40-50 minuts d'anàlisi de les web i recollecció de dades sobre cada indicador. Les dades es van recollir durant la primera setmana d'Octubre de 2011.

L'anàlisi de les dades dels e-qüestionaris ens ha permet la possibilitat de mapar el MCLL sobre la base dels sectors i l'agenda del MCLL, així com les estratègies presents al MCLL d'incidència política presents i el pes que té cada un d'ells en el conjunt del MCLL a Catalunya.

Anàlisi qualitatiu: Entrevistes, anàlisi documental, etnografia virtual i observació participant

Un total de 24 **entrevistes** es van portar a terme. El criteri de persones entrevistades era pertany a organitzacions o iniciatives amb destacada presència al MCLL o/i 15M. En el proper annex es pot consultar el guió de les entrevistes. Entrevistes de caràcter no estructurat també s'han portat a terme.

Les entrevistes es van fer servir per corroborar i interpretar els resultats del mapa; així com per analitzar el vincle i similituds entre el MCLL i el 15M.

Entrevistes portades a terme:

- Entrevista Lize De Clercq - Eklectica, Febrer 2011 (Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Jaume Grau - Ecologistes en Acció Catalunya, 6 Març 2011(Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Documental Wiki Government, 18 Febrer 2011 (Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Jaume Nualart - Hack Lab Riereta, 3 Abril 2011 (Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Nuria Verger - Hack Lab Riereta i DonesTech (Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Kenneth Pereira - Partit Pirates de Catalunya (Entrevista no-estructurada)
- Entrevista Michel Bauwens - P2P Foundation (Consulta intercanvi per e-mail)
- Entrevista Mike Linksvayer - Creative Commons (Consulta intercanvi per e-mail)
- Entrevista Yproductions - Jaron Rowan (Consulta intercanvi per e-mail)
- Entrevista Joan Gomà - President Associació Amical, 4 Febrer 2011, 4 Abril 2011 i 9 Juny 2011.

- Entrevista Carlos Almeida - Buffet Abogados Almeida, 10 Juny 2011.
- Entrevista Vicent P Vidal – Vilaweb, 15 Juny 2011.
- Entrevista editor Barcelona Viquipedia en català.
- Entrevista Phillip Agrain – Le Quadrature Du net – October 2011.
- Entrevista Javier de la Cueva – Advocat, 13 Juliol 2011.
- Entrevista Emmanuel Rodriguez – Madrilonia, 17 i 18 de Juny 2011 (Entrevista no-estructurada).
- Entrevista Daniel Granados – Producciones Doradas, 30 d'Octubre 2011 (Entrevista no-estructurada).
- Entrevista Roger Baig Viñas- Guiffi net 20 d'Octubre 2011.
- Entrevista Jornades programari lliure – 29 d'Octubre 2011.
- Entrevista Toni Hermoso – Coordinadora per programari i el coneixement lliure en Català. (Entrevista no-estructurada).
- Entrevista Alina Mierlus – Mozilla Community. (Entrevista no-estructurada).
- Entrevista Josep – guifi net (Entrevista no-estructurada).
- Entrevista Enric Duran – podem.cat (Entrevista no-estructurada), juny 2011.
- Entrevista Amelia Andersdotter – membre parlament europeu. Barcelona, 30 d'octubre de 2010.

Anàlisi extens del contingut del documents clau al MCLL i materials audiovisual

Amb l'increment recent de les activitats del MCLL estan creixent el nombre de materials produïts en forma de documents finals o de treball al se del MCLL. Aquests documents detallen les posicions de les organitzacions del moviment i constitueixen una font d'informació molt rica. A partir de l'elaboració de documents conjunts, els moviments socials expressen crítiques al disseny de les polítiques culturals i defineixen propostes alternatives i estratègies comunes. Aquest documents inclouran els documents més rellevants de organitzacions vinculades al MCLL, o de les campanyes portades a terme a nivell local, regional, i nacionals. Un anàlisi detallat d'aquests documents ens ha possibilitat l'oportunitat d'identificar les visions i tendències més compartides al MCLL, així com identificar actors.

Selecció de documents:

Manifiesto "En defensa de los derechos fundamentales en Internet"
Fforum 2008: Carta per a la Innovació la Creativitat i l'Accés al Coneixement
Fforum 2009: Models Sostenibles per a la Creativitat en l'Era Digital
Texts Fundacional de Red Sostenible i comunitats Red Sostenible
Texts Campanya "No les votes"
Manifest Campanya contra el canon
Publicació: Los piratas son los padres
Ideari Pirates de Catalunya
Manual de desobediencia a la ley sinde
Manifest del Remix - Manifest Patents (Medicos Mundi)
Manifiesto de los commons - Universidad Nómada
Manifiesto Redresiste

Documents 15M:

Miró, I & Ruggieri, Miró, I & Ruggieri, F. (2011) Ningú no ens representa La plaça com a metàfora de la nova societat (En paper).
Enric Duran – Cooperativa catalana. (2011) Comunicat sobre el 15M: Cap a l'autogestió (Document distribuït a la manifestació del 15M - En paper)
Democracia Real Ja: 1º Manifiest: http://democraciarealya.es/?page_id=88 Propuestas: http://democraciarealya.es/?page_id=234 Quienes somos: http://democraciarealya.es/?page_id=264

Materials empírics audiovisuals:

Vídeo:

•Documentari (2011) "Copiad Malditos" - <http://www.rtve.es/television/20110411/copiad-malditos-caminos-alternativos-copyright/423738.shtml>

- Barcelona Copyleft: Instituciones de lo comun versis clase creativa:

<http://www.postscriptumradio.org/web/?q=node/480>

- Audio seminaris Comunicaci3n y Sociedad Civil

- Cultura com a procom3n cultura com a recurs. Postcat:

http://www.manzanamecanica.org/podcast/software_libre_hormigas_azucar_y_politica.html

Intervencions p3bliques:

- Gala Pin -Intervencio a I. Jornadas de reflexion y debate Seminari societat civil i comunicacio (26 I 27 de Octubre de 2011)

(http://in3.uoc.edu/opencms_portalin3/opencms/es/recerca/list/communication_and_civil_society#tab_2)

- Txarlie sindominio.net(Manual de desobediencia a la ley sinde) – Intervencio a I. Jornadas de reflexion y debate Seminari societat civil i comunicacio (26 I 27 de Octubre de 2011)

(http://in3.uoc.edu/opencms_portalin3/opencms/es/recerca/list/communication_and_civil_society#tab_2)

- Intervencio Toret debat sobre commons i 15M acampada de Barcelona june 2011.

- Parlament de L. Lessig a Stanford 2008 (<http://blip.tv/lessig/episode-5697931>) i blog post http://lessig.org/blog/2007/06/required_reading_the_next_10_y_1.html

Per 3ltim, amb la finalitat de familiaritzar-nos amb els actors, complementar la metodologia i obtenir una visi3n de conjunt, s'ha portat a terme etnografia en xarxa a webs de comunitats vinculades al MCLL i observaci3n participativa a esdeveniment o debats p3blics sobre els temes de la recerca.

Etnografia virtual:

- IRC - chat celebraci3n 10 aniversari de la creaci3n de la Wikipedia (15 Gener 2011)

- Accions virtuals en ocasi3n del Festival Goya de cinema de la Acad3mia Espanyola de Cine

- Discussio a la llista de distribucio d'Amical Viquipedia sobre organitzacio d'un debat sobre Wikipedia a l'acampada de Barcelona (Maig 2011) i sobre si prendre dist3ncia del Forum de

Cultura Lliure 2011 donat que el tema central de l'any 2011 es la Global Revolution (Agost 2011). Comunicats d'organització del Forum del procomú digital i del Forum de cultura lliure.

Observació participant:

- Assemblea general Partit Partides de Catalunya (Riereta, 3 d'Abril 2011)
- Presentació debat: Partit Partides de Catalunya(Editorial Icaria, Barcelona, 13 Gener 2011)
- Hack Lab Riereta (Carrer Riereta, Barcelona): Taller anonymous a partir de l'experiència les revoltes a els països àrabs (28 Gener 2011)
- Trobada grup anonymous preparació acció al festival de cine Goya (Enmedio espai de co-working, 4 Febrer 2011)
- Celebracions 10 aniversari de la Viquipèdia en Català (Tercera setmana de 16 Marc 2011)
- Debat Universitat Lliure de la Rimaia (14 Febrer 2011)
- Debat sobre Wikileaks (Centre Social Okupat Can Mas Deu, Collserola, 27 Febrer 2011)
- Debat "Polítiques culturals: Cultura com a procomú vs. cultura com a recurs?" (CCCB, 1 Marc 2011) (<http://blog.aavc.net/aavc-comu-debats-del-30e-aniversari-de-l%E2%80%99aavc/>)
- Debat #redada sobre nous models econòmics (CCCB, 2 Marc 2011)
- Manifestació 15 de Maig de 2011 – Barcelona
- Acampada Sol – 17, 18 i 19 de Maig de 2011 – Madrid
- Primera Semana d'Obras Libres.SOL1 (Madrid, 13-19 Mayo, 2011). Iniciativa para promover la difusión y el debate en torno a la cultura libre. Organizan: CAMON, EOI Escuela de Organización Industrial, Universidad Rey Juan Carlos y Medialab-Prado. <http://obreslibres.net/node/7>
- X Aniversari Ateneu Candela, Terrassa, 17 i 18 de Juny 2011.
- I. Jornadas de reflexion y debate Seminari societat civil i comunicació (26 i 27 de Octubre de 2011) (http://in3.uoc.edu/opencms_portalin3/opencms/es/recerca/list/communication_and_civil_society#tab_2)
- Free Culture Forum (Barcelona, 28-30 d'Octubre de 2011). <http://www.fcforum.net>
- Forum del procomú digital (28 i 30 d'Octubre 2011) (www.digital-commons.net)

Annex II: Guio entrevistes

Primera part: Temps

- * Qui ets? I com et vas ficar amb aquestes coses?
- * Es pot parlar d'un moviment de cultura lliure? Cultura lliure o un altre apel·latiu?
- * Quin tipus de moviment social?
- * Orígens i emergència a Catalunya del moviment de cultura lliure?
- * Quin han estat el cinc moments o passos claus?
- * Com definiries/caracteritzaries el moment actual?

Segona part: Composició i networking

- * Quin es la composició del MCLL? Tipus de components que hi formen part?
- * Sectors del MCLL (mapa visual de relacions)
- * Com et definiries tu respecte al MCLL?
- * A quins grups hi formes tu part?
- * Quin son els 5 grups amb qui més col·labores o amb qui més relació hi tens? Que es el que feu junts?
- * Que es el que aglutina o auna tot això?
- * Formes i eines de coordinació: Quines eines online fas servir? Com funciona "l'ecologia informacional" al entorn virtual?
- * Paper de les noves tecnologies
- * Que te de nou i diferencial aquest moviment respecte a d'altres moviments?

Tercera part: Formes organitzatives

- * Quina es la forma de sostenibilitat de les activitats del grup?

Quarta part: Ideari

- * Principis organitzatius i valors/motivacions compartides?
- * Visions sobre l'accés i gestió de la informació, cultura i coneixement

Quarta part: Estratègia política i visió sobre el sistema polític

* Quines son les finalitats o/i quina es l'estratègia política del moviment? (I.e. Pràctiques quotidianes, Pressió per protesta, pressió a través de lobbies, canvis en el "consum" de les TICs, impacte electoral, política performativa (producció entre iguals)?

* Quines son les visions sobre el sistema polític?

* Quina es l'estratègia respecte al sistema polític i quina son les modalitats d'interacció amb les institucions polítiques que alberga?

Has/heu rebut algun finançament públic?

* Que te de nou respecte al policy-making respecte a d'altres moviments?

* Quin es el rol de les noves Technologies en definir aquesta estratègia?

Annex III: Report d'activitat de divulgació

Presentacions:

- Conferència Open Knowledge. Berlín, del 30 de Maig al 1 de Juny 2011.
- Conferència Internacional Internet, dret i política. Barcelona, 11-12 Juliol 2011.
- Conferència General del Consorci Europeu de Ciència Política. Islàndia, 25-28 Agost 2011.
- Conferència de la Associació Espanyola de Ciència Política. Múrcia, 7-9 de Setembre de 2011.
- Panel organization - Open Knowledge Foundation International Conference. Berlin, 30 June - 1 July 2011.
- Forum pel procomú digital, 29 i 30 d'Octubre 2011.
- Berkman center for Internet and society, Harvard University, 25 November 2011.
- Occupy movement and European Wave, European University Institute, 25 Novembre 2011.
- Intervenció a I. Jornadas de reflexion y debate Seminari societat civil i comunicació, 26 i 27 de Octubre de 2011

Publicacions:

Article per el número especial sobre "Ethics of sharing" de la revista IRIE (International review of information ethics).

Proceedings conferència Open Knowledge. Berlín, del 30 de Maig al 1 de Juny 2011.

Creació d'un portal web per la difusió de resultats de la recerca: http://wiki.digital-commons.net/Mapa_Cultura_Lliure_Catalunya

Organització 29 i 30 d'Octubre 2011 del Forum internacional del procomú digital (www.digital-commons.net)